

DE KORHAAN

Jaargang 31, Nummer 5 December 1997
Dubbeldik jubileumnummer

IN DIT NUMMER:

Terugblik op het jubileumjaar
Wat gebeurt er bij Crailo?
Huismus vogel van het jaar '98

DE KORHAAN

Verenigingsorgaan van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
Verschijnt 5x per jaar.

Redactie : Wim Duurland
Willem-Jan Hoeffnagel (whoeffn@worldonline.nl)
Pieter Schut (piesch@worldaccess.nl)
Ruud Willemstein

Redactieadres : Menno Simonszof 84 1216 LM Hilversum 035-6217222

Verzending en ledenadministratie : Bep Dwars-Van Achterbergh
Postbus 1493 1200 BL Hilversum 035-6850627

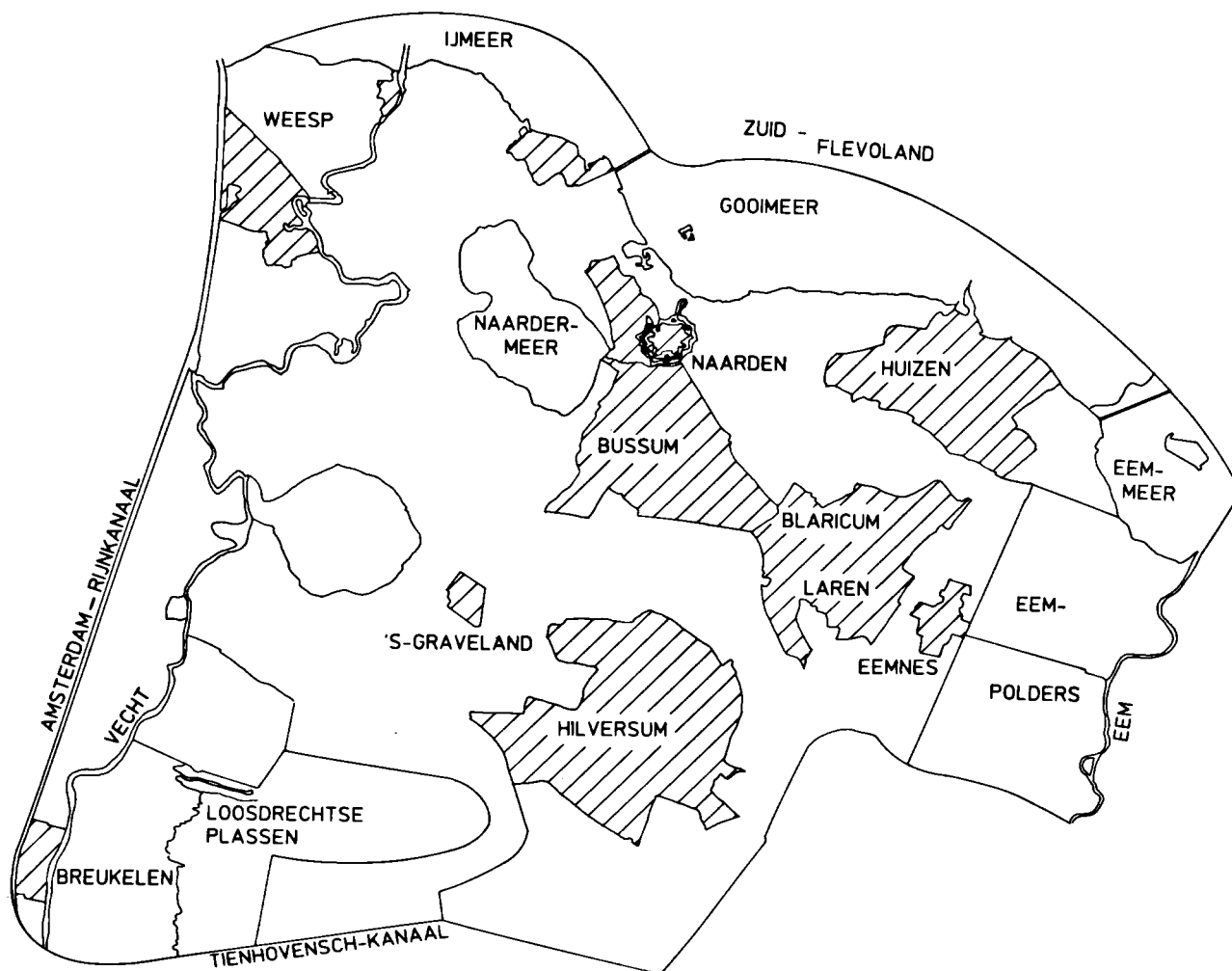
Druk : Grafisch Centrum Tomingroep, Hilversum.

Foto omslag : Jos Korenrump / Het Vogeljaar

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie.
De redactie behoudt zich het recht voor artikelen voor plaatsing te weigeren.
De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun artikelen verantwoordelijk.

Inleveren copy: uiterlijk 1 februari 1998.

ISSN: 0929-8762

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

1967 Terugblik op het Jubileumjaar 1997

Het jubileumjaar loopt op zijn eind. Er is veel gebeurd, veel ook de moeite van het onthouden waard. Met deze speciale jubileumuitgave levert de redactie van De Korhaan haar bijdrage aan dat jubileumjaar.

Op de komende 68 pagina's krijgt u, naast de gebruikelijke onderwerpen, zo veel mogelijk chronologisch de hoogtepunten nog eens op een rij. We blikken terug op de jubileumdag, het weekend naar Terschelling, de excursie naar De Dode Hond, de open dagen, de door ons ge-

organiseerde Noordhollandse vogeldag en nog veel meer. De redactie dankt alle auteurs, tekenaars en fotografen voor hun bijdrage. Dank gaat ook uit naar Marijke de Graaf, Dick Jonkers en Mia Kraal voor assistentie bij het typewerk. Veel leesplezier!

De redactie,

Wim Duurland,
Willem Jan Hoeffnagel,
Pieter Schut,
Ruud Willemstein.

Inhoud

Van de voorzitter	122
Vogelbeschermingswacht ging vogelwerkgroep voor	123
Nog meer historie	124
Vijf jaar vogelwerkgroep Het Gooi en omstreken in thermiek	125
De Eempolders: weerbarstig gebied voor de weidevogels	132
Lokale overheid kan vogels op vele fronten te hulp schieten	134
Vogels kijken? Je kunt me er altijd voor wakker maken!	136
Fotowedstrijd zonder winnaars	139
Foto-impressie Terschelling	140
Met Kor Haan op Terschelling	143
Open dagen in 's-Graveland	144
Tocht naar de jungle van De Dode Hond op het Eemmeer	145
Toekomst van Naardermeer en omgeving afhankelijk van water	148
Trektelpost Corversbos is op zoek naar aparte gasten	151
Gooi en Vechtstreek bieden ijsvogel overlevingskansen	157
Aalscholvers rond IJsselmeer bedreigen de visstand niet	161
Natuurontwikkeling bij Zanderij Crailo biedt vogels perspectief	171
Midwintervogeltelling 1997	174
Wespendief (<i>Pernis apivorus</i>) in bebouwde kom van Hilversum	177
De levensverwachting van de torenvalk is niet hoog	178
Nieuwe stichting WAK staat klaar voor wintervoeding	179
Verslag Avifauna vergadering op 9 september 1997	180
Wintervoeding Gooi en Vecht is weer paraat	181
Tips voor winterhulp aan vogels	182
Programma	183
Ontvangen literatuur	184
Veldwaarnemingen	187
Kor Haan's wensen voor het nieuwe jaar	188

Van de voorzitter

Na dertig jaar is onze vogelwerkgroep nog altijd een enthousiaste en springlevende organisatie. Dertig jaar jong zou ik haast zeggen. Dat betekent echter niet dat er in de loop van dertig jaar niets veranderd is in de vogelwerkgroep. In het begin vormden de leden een vrij kleine, maar fanatieke groep vogelaars, die heel veel aan veldwerk deden. Behalve de excursies en nestkastcontroles werd er geringd, men hield zich bezig met wintervoeding, tellingen en jaarlijks kon er meestal ook nog in een aantal terreinen worden geïnventariseerd.

Hoewel de tellingen nog altijd met redelijk succes kunnen worden uitgevoerd, zien we de laatste jaren met name op het gebied van inventarisaties dat het steeds moeilijker is geworden daarvoor voldoende mensen te vinden. Ik vind dat toch een zorgelijke ontwikkeling, want het vastleggen van broedgegevens is juist nu erg belangrijk. Bij het ontwikkelen van plannen voor wegeaanleg, woningbouwprojecten en voor het realiseren van de overheidsplannen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), wordt steeds gezocht naar betrouwbare gegevens, die een indicatie kunnen geven van de waarde van het betreffende gebied.

Bij de inspraakprocedures zijn overheden in de meeste gevallen zelfs verplicht naar dergelijke gegevens te kijken. Het is dus zaak dat wij ook in de toekomst er voor kunnen blijven zorgen dat er voldoende inventarisatieprojecten kunnen worden aangepakt.

Pompgebouw

Zoals in de vorige Korhaan reeds was aangekondigd zijn er twee commissies ingesteld om

de plannen voor de toekomstige 'groene ruimte' verder uit te werken. Beide commissies zijn een aantal malen bij elkaar geweest. Er is een fondsverwervingscommissie die plannen maakt voor verkrijgen van het geld dat hard nodig zal zijn om de bouwplannen en de inrichting van het clubhuis te kunnen realiseren. Daarnaast is er een bouwcommissie. Uiteraard zal er een beroep gedaan worden op de leden en mensen in de regio die bereid zijn het werk van onze verenigingen te steunen.

In de bouwcommissie zijn de voorlopige plannen voor de interne verbouwing onder de loep genomen. Het pompgebouw zal aan de buitenkant zijn historische karakter zoveel mogelijk blijven behouden, maar van binnen moet het grondig worden aangepakt om geschikt gemaakt te worden voor het toekomstige gebruik.

ROB KOLE

Huismus vogel van het jaar 1998

Als vogel van het jaar 1998 is de huismus gekozen. Guus van der Poel zal deze activiteit volgend jaar coördineren. De huismus is waarschijnlijk wel de meest bekende soort en geldt nog steeds als een zeer algemene soort. Toch klinken er al een aantal jaren geluiden over een sterke achteruitgang van deze soort. Nader onderzoek is dus nodig om meer duidelijkheid te krijgen, want een eenduidige verklaring voor de achteruitgang is er eigenlijk niet. Sommigen stellen dat de achteruitgang te maken zou kunnen hebben met veranderingen in voedselaanbod voor deze soort, anderen wijzen weer op een gebrek aan geschikte plaatsen voor het bouwen van nesten.

Guus van der Poel is al enige tijd bezig met een speciaal onderzoek, waarmee hij hoopt een stukje bij te kunnen dragen aan het vinden van de oplossing van deze puzzel. De activiteiten in het kader van de vogel van het jaar kunnen nuttige aanvullende gegevens opleveren.

Contributie 1998

Wat u zult missen in deze laatste Korhaan van het jaar, is de acceptgiro voor de contributie. De reden hiervoor is dat het bestuur een contributie-verhoging wil doorvoeren. De laatste contributieverhoging dateert van 1976, u leest het goed: meer dan twintig jaar geleden. Inmiddels zijn alle kosten natuurlijk hoger. Zoals van De Korhaan, die een beter aanzicht heeft gekregen. Ook het drukken van rapporten wordt een extra kostenpost, omdat dit niet langer gratis voor ons wordt gedaan. En daarnaast hebben

we nog wel enkele bescheiden wensen.

De contributieverhoging wordt besproken tijdens de Algemene Ledenvergadering, die komend voorjaar zal worden gehouden. Pas daarna worden de acceptgiro's verzonden. Wel van belang is dat u dan zo snel mogelijk betaalt, omdat we dan zeker vier maanden verder zijn. Vast bedankt voor uw medewerking en tot ziens op de vergadering. U komt toch ook?

Laura Mudde,
penningmeester.

Bijna 24 jaar voordat de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken werd opgericht, had zij al een voorganger: de Vogelbeschermingswacht Het Gooi en Omstreken. De organisatie was geen lang leven beschoren. Een verhaal uit de oude doos, dat lang niet iedereen zal kennen.

Dick A. Jonkers

Vogelbeschermingswacht ging onze vogelwerkgroep voor

Ons lid Jaap Taapken was de initiatiefnemer van de vogelbeschermingswacht Het Gooi en Omstreken. Hij had gehoord dat er door invloed van het toenmalige Departement van Onderwijs, Kultuurbescherming en Wetenschap een meer actieve vogelbescherming op grote schaal georganiseerd zou worden. Het leek hem een goed idee om in het Gooi ook een vogelbeschermingswacht op te richten. Bij de een jaar ervoor tot stand gekomen Vogelbeschermingswacht Zaanstreek werd informatie opgevraagd. Diverse in het Gooi of wijde omgeving daarvan wonende ornithologen werden aangeschreven om lid te worden. Onder hen bevonden zich de bekende dr. G.A. Brouwer en prof. dr. G.J. van Oordt. Op 21 maart 1944 was het zover, de vogelbeschermingswacht werd opgericht. De voorbereiding had heel wat voeten in de aarde. Voor de vergadering, die werd gehouden in het onlangs gesloopte Hof van Holland aan de Kerkbrink in Hilversum, moest toestemming worden gevraagd aan de politiepresident in Amsterdam. Het was oorlogstijd en dat had ook als gevolg dat er gemeld werd dat sommigen wellicht niet konden komen omdat zij geen fiets meer hadden. Het belangrijkste doel van de vogelbeschermingswacht was

Historie

controles te houden op de juiste naleving van de Vogelwet 1936. Van de leden werd verwacht dat zij een aanstelling als Controleur Vogelwet 1936 hadden of bereid waren deze via de vogelbeschermingswacht aan te vragen. Verdere doelstellingen waren:

- contact met politie instanties om op verzoek advies te kunnen geven over in beslag genomen vogels of eieren;

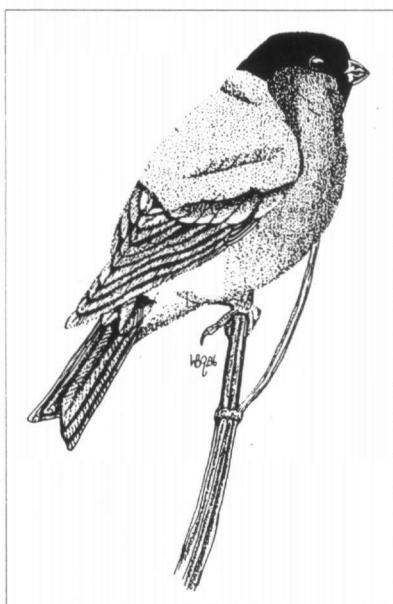
- propaganda op scholen;
- vervaardigen en ophangen van nestkasten;
- houden van lezingen;
- geven van advies aan gemeenten en boseigenaren voor het aanleggen van vogelbosjes.

Werkgebied

Het werkgebied was groter dan het huidige van de vogelwerkgroep. Ook de gemeenten Bunschoten, Spakenburg en Eemdijk behoorden ertoe. Onder

Het embleem van de Vogelbeschermingswacht

Goudvink Tekening: Wil Leurs

de vijftien medewerkers die zich hadden aangesloten behoorden behalve natuurlijk Jaap Taapken nog tal van andere ook later nog bekende vogelaars: J. Hooger-

heide, E. van Koersveld, W. Kraak, H. Nuyen, P.L. Ploeger, H.J. Slijper, D. Veenman en A.B.H. Wolff. Een deel van hen is later lid van de vogelwerkgroep geworden. Via het lid Ir. J. Loeff van de Commissie voor de Vecht en Oostelijk en Westelijk Plassen-gebied was er contact met die organisatie. Deze commissie bestaat nog steeds, maar de vogelwerkgroep heeft er geen officieel contact mee.

Leider van de vogelbeschermingswacht was de rentmeester van de Stichting Gooisch Natuurreservaat H. Swart. Het secretariaat berustte dan ook bij het GNR. Door een bijdrage van f 2,50 te storten kon men het werk van de vogelbeschermingswacht steunen. Een wel zeer genereuze gift voor die tijd was het

bedrag van f 30,00 dat de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie overmaakte.

De correspondentie werpt een blik op de problemen waarmee men in die tijd worstelde. Er was bijvoorbeeld briefwisseling over het strikken van kemphanen op de baltsplaatsen in de Eempolders. Aan de rivierpolitie in Baarn en bij de meentopzichter van Huizen werd om steun verzocht.

Een poelier uit Laren had als nevenstiel de handel in beschermde vogels als goudvinken en nachtegalen en daar moest natuurlijk wat aan gedaan worden. De gemeente Bussum werd aangeschreven omdat zij het had gewaagd om kraaiennesten (roeken) uit de bomen bij het gemeentehuis te laten verwijderen.

Een ander punt waren de problemen in het Laarder Wasmeer waar bijna geen vogels meer voorkwamen door het voortdurend uithalen van eieren en het schieten door de Wehrmacht. De denkwijze over kraaiachtigen komt naar voren in een brief waarin Vlaamse gaaien en eksters aan de orde komen. Er wordt aan een brievenaar beloofd dat na de oorlog alles in het werk zal worden gesteld om deze brutale rovers uit te roeien.

De vogelbeschermingswacht was geen lang leven beschoren. De laatste correspondentie dateert uit 1945. Het na de oorlog ontstane Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen ging er kennelijk vanuit dat de vogelbeschermingswacht in 1947 nog bestond. Op 7 juli van dat jaar werd het "Mededelingenblad voor den Controleur Vogelwet 1936" nog toegestuurd.

Nog meer historie

In de jaren 1955-1972 verscheen in Hilversum het tijdschrift "Wij in Hilversum", dat door de gemeente gratis aan de Hilversumse bevolking werd aangeboden.

Toevallig bladerend in het nummer van juli 1970 (15e jaargang no. 68) kwamen wij een artikel tegen onder de titel "Natuur en natuurbescherming in 't Gooi", geschreven door J. Frencken en G. Jaspers. Hierin worden een aantal instanties genoemd die de Gooise natuur beschermen en beheren, zoals o.a. het Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, het IVN, de KNNV etc.

De Vogelwerkgroep bestond toen dus pas drie jaar maar had toch kennelijk al wel enige indruk gemaakt, getuige het volgende citaat:

"Nog erg jong is de V.W.G., de Vogelwerkgroep 't Gooi, die van meet af aan zeer veel activiteit ontplooid heeft en nog steeds ontplooit. Haar ledental is in korte tijd tot tweehonderd opgelopen. Velen daarvan houden zich bezig met allerlei ornithologische werkzaamheden, als het inventariseren van diverse terreinen, het ophangen van vogelkasten, het tellen van waterwild in de Flevopolder en de randmeren, het organiseren van lezingen en excursies, het geven van cursussen in het leren kennen van vogels, enz. De V.W.G. werkt tevens mede aan de samenstelling van de avifauna van Midden-Nederland."

Het leek ons aardig dit citaat in ons jubileumnummer van De Korhaan op te nemen.

poging iets van het harmonieuze geheel te beschrijven.

Bestuur

De gehele periode in de afgelopen vijf jaar was Rob Kole de voorzitter. De functie van secretaris wisselde enkele malen van persoon. In 1992 trad Willem-Jan Hoefnagel af en nam Pon Ruiters zijn taak over, die op zijn beurt, wegens drukke beroepswerkzaamheden, zijn taak moest overdragen. Ben den Hoed nam in 1995 het secretariaat op zich. De gehele periode was Laura Mudde penningmeester. Naast dit dagelijkse bestuur zijn de verschillende subgroepactiviteiten in het bestuur vertegenwoordigd. Er was aanvankelijk een twaalfkoppig bestuur. Er werd gediscussieerd over een slagvaardiger werkwijze van het bestuur en een wat andere verdeling van de subgroepen. Dit leidde tot een reductie van het aantal bestuursleden van twaalf naar acht personen.

Vanwege de invoering van het nieuwe Burgerlijke Wetboek was in 1993 een aanpassing van de statuten nodig. De verhouding tussen de statuten en het huishoudelijk reglement werd tevens geoptimaliseerd.

Er werd in 1995 een enquête gehouden om na te gaan hoe de leden denken over het beleid van de vereniging en om meer inzicht te krijgen in de behoeften van de leden op de gebieden waar de vogelwerkgroep mee bezig is. Er was een redelijke response, circa 35 procent terugontvangst. Uit de beantwoording kan het volgende worden afgeleid. De meeste leden zijn de vereniging al jaren trouw. Er zijn relatief weinig leden jonger dan 35 jaar, er is dus zoals bij de meeste verenigingen sprake van een vergrijzing. Jongeren hebben door gezin en werk vaak weinig tijd over voor andere activiteiten. Onderwerpen als broedvogelinventarisatie, soorten tellen, uitwerken van waarnemingen en actieve weidevogelbescherming scoren hoog bij de leden. De cursussen, lezingen en excursies worden heel goed beoordeeld, evenals het verenigingsblad *De Korhaan*. Een eigen clubhuis zou de activiteit verder kunnen bevorderen.

Advies werd onder andere gegeven over het Beheersplan Eemmeer en het Provinciaal Streek-

plan Beheers- en reservaatgebieden. Meegewerkt werd aan de realisatie van een nieuwe vogelobservatiehut aan de Eemmeer kust, met uitzicht op het eilandje De Dode Hond.

Er was in 1994 een fel extern conflict inzake afrastering van een deel van de heidevelden van het Goois Natuur Reservaat. Extreem gesteld ging het om de vraag of hondenliefhebbers beperkingen mogen worden opgelegd ten voordele van de in de vrije natuur levende vogels. De afrastering kwam er. Overleg van het bestuur met de jagers om de afschot van knobbelzwanen te beperken leidde in 1994 tot een interne discussie. Het bestuur is tegen de jacht maar is wel van mening dat een redelijke oplossing het beste kan worden bereikt door overleg met de jagers. Ergo: het consensusmodel naar externe relaties toe, kan de interne relaties onder druk zetten.

Er doet zich een hoopvolle mogelijkheid voor om een eigen clubgebouw te verwerven. In samenwerkingsverband met enkele andere groepen kan het voormalige pompstation bij de wateroren van Bussum verkregen worden om geschikt te maken als clubhuis. Er zullen nog wel veel fondsen geworven moeten worden om de noodzakelijke verbouwing en inrichting te realiseren.

Het jubileumsymposium had als thema 'Vogels op weg naar 2000'. Terugblikkend op het lustrum in 1992, noemt de voorzitter, Rob Kole, een aantal punten die hij graag gerealiseerd zou zien in de volgende vijf jaars periode.

- De publikatie van een boekje 'Waar vind je welke vogel in het Gooi?.'
- Uitbreiding van het aantal vogelobservatiehutten

Binnen in het toekomstige clubgebouw is het nu nog een chaos

Foto: Joke van Velsen

- Modernisering van het verenigingsblad 'De Korhaan'

Nu, aan het eind van de volgende vijf jaars periode, zijn deze doelstellingen gerealiseerd. De secretaris schrijft in 1993: Het hoogtepunt van de jubileumactiviteiten vormde het lustrumsymposium in Kortenhoef. In zijn toelichting op het jaarverslag geeft de secretaris, Pon Ruiter, de volgende ontboezeming: Voor de komende jaren zal er een accentverschuiving nodig zijn. Van vrijblijvend vogels kijken als recreatieve activiteit, al blijft die liefde de basis van ons werk, naar meer gericht systematisch gegevens verzamelen. Dit kan bruikbare gegevens opleveren voor beleidsmakers in de regio. Mogelijk hoort daarbij ook meer scholing van de leden. De vereniging zou die discussie moeten voeren.

Nu, aan het eind van de volgende vijf jaars periode, wordt er nog steeds een spanning tussen het grote aantal projecten en de menskracht om die te realiseren geconstateerd. Zou toch meer concentratie op een beperkter aantal projecten overwogen moeten worden?

Algemeen

Het jubileumjaar 1992 begon met 414 leden, 75 huisgenootleden en 4 ereleden. In 1992 breidde het aantal ereleden zich terecht uit met 50 procent als uiting van de jubelstemming. Er was in alle opzichten een flinke groei van het aantal leden, vooral 1996 was een voorspoedig jaar. Eind 1996 waren we gegroeid van 551 naar 615 leden. Er zijn nu in 1997, bijna aan het eind van het jubileumjaar, 557 gewone leden, 101 huisgenootleden en 6 ereleden. Dat betekent in vijf jaar bijna 35 procent toename van het totale aantal leden.

Bep Dwars en Leny Reddingius bewerkten de ontvangen literatuur voor de bibliotheek. Helaas verliet Leny Reddingius ons in 1994 nadat zij zeer vele jaren veel werk heeft verzet op het gebied van archief en documentatie. Het huidige onderkomen voor archief en administratieve zaken wordt in toenemende mate als moeilijk werkzaam ervaren. Gehoopt wordt, ook hier, op de spoedige realisatie van een eigen clubhuis in het Gooi.

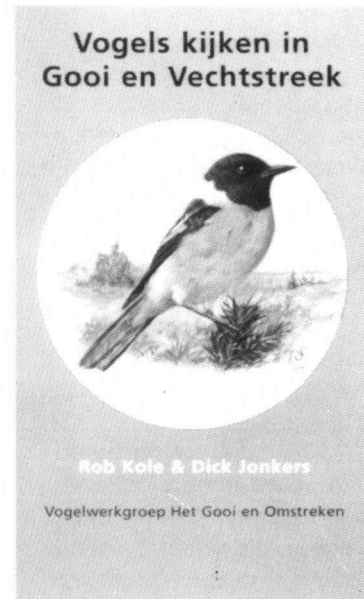
Financiën

Het eigen vermogen varieerde in de loop van deze periode van ruim f 8700 tot f 11500. De contributie opbrengst groeide, dank zij een ledengroei, van bijna f 10500 (1991), naar ongeveer f 13500 (1996).

De jaarrekening sloot meestal met een positief saldo van enkele honderden guldens. In 1992 was er een nadelig saldo van f 3700, dat was toe te schrijven aan de jubileumactiviteiten. Een groot deel van de kosten van de jubileumactiviteiten was overigens gedekt door externe financieringsbronnen.

In 1995 was er een klein verlies, negatief saldo ruim f 800. De penningmeester zag nog geen reden tot contributie verhoging. In 1996 was er weer een positief saldo van ruim f 625.

Een eigen vermogen van niet veel minder dan de jaarlijkse contributie opbrengst en een meestal sluitende begroting illustreren de gezonde financiële positie van de werkgroep. Dank zij een speels en soepel beleid van de penningmeester Laura Mudde, is de financiële positie van de vogelwerkgroep gezond. De marge is echter vrij klein. De belangrijke toename van het aantal leden heeft de toeneming van de kosten tot nu toe gecompenseerd. Er mag niet op gerekend worden dat dit zo blijft. In de nabije toekomst zal contribu-

tie verhoging overwogen worden. De contributie is deze gehele periode onveranderd laag gebleven.

In 1993 werd gereserveerd voor de uitgave van een boekje 'Waar vindt je welke vogel in het Gooi?'. In 1994 werd een schenking van het Prins Bernhard fonds ten bate van deze uitgave ontvangen. In 1996 is het boekje, onder de titel 'Vogels kijken in Gooi en Vechtstreek' door Rob Kole en Dick Jonkers, verschenen. Dank zij bovenstaande financiële gegevens kon een gezonde basis voor de uitgave gerealiseerd worden.

De kosten van De Korhaan zijn verhoogd door de 'face-lift', de grotere oplage en een andere drukker. Het is goed te zien en te lezen waar het welbestede geld blijft. Er zijn 'face-lifts' die aanzienlijk duurder zijn!

Er werd in verband met mogelijk toekomstige kosten voor de in gebruikneming van een eigen clubhuis reeds een bedrag van f 3000 gereserveerd. Waarschijnlijk zullen er nog een paar nullen bij moeten komen.

Cursussen

Elk voorjaar en elk najaar vinden de cursussen, die ook voor niet leden bedoeld zijn, weer plaats. Een cursus met ruim zeventig deelnemers geeft, zoals terecht in het jaarverslag van 1991 staat, het gevoel 'het zit wel goed met deze groep'. Veel van de cursisten worden lid van de vogelwerkgroep. Het aantal deelnemers per cursus varieert van 42 tot 71, tot een totaal van 95 tot 131 per jaar!

De 275-ste cursusavond werd gevierd. De cursus is desondanks nog in de volle kracht van het leven. Atie van Klaveren is het coördinerend centrum van de cursus waar verschillende leden elk jaar weer aan meewerken.

Het jubileumjaar 1997 onderscheidde zich door een verjongend nieuw initiatief, een vogelcursus voor de jeugd. De vogelcursus blijft een vruchtbare broedplaats voor nieuwe vogelaars in de dop.

Excursies

Joke van Velsen en Inge van den Akker waren de onvermoeibare coördinatoren van de organisatie van het excursieprogramma. In 1994 moest Inge wegens verhuizing deze activiteit beëindigen. Voor veel excursieleiders, die jarenlang trouw dit werk doen geldt "zelden deden zo weinigen zoveel voor zo velen". Als Spitfirepiloten kruisten hun blikken de hemel af en geen sperwer ont-snapte aan hun aandacht. Er werden jaarlijks 20 tot 25 excursies georganiseerd. Er vonden excursies plaats zowel binnen het terrein van de werkgroep als daarbuiten. Het waren overwegend ochtendexcursies en een beperkt aantal dag- en avondexcursies. Vele dagen, ochtenden, avonden en enkele weekends trokken excursiegangers, te herkennen

aan een thermoskan met koffie, er op uit. Het aantal deelnemers varieert van 15 tot 25.

De weekendexcursies meestal naar de Waddeneilanden (Vlieland, Terschelling of Schiermonnikoog) zijn een oersterk vast punt. Een ware traditie vormt het kamperen in de Jonge Jan te Formerum op Terschelling. De interesse voor de weekendexcursies leek wat tanende en een wat andere opzet werd door het bestuur overwogen. De deelname aan de weekendexcursies in 1997 overtrof, bij ongewijzigd beleid, weer alle verwachtingen. Een wat langere duur, vanaf vrijdagmiddag, en een gezellige onderlinge ambiance leken belangrijke elementen voor succes. Er werd in 1993, o.l.v. Jelle Harder, een speciale excursie georganiseerd voor politici en ambtenaren van Gooi en Vechtstreek. Er waren enkele tientallen deelnemers.

In april is er altijd een speciale openbare vroege ochtend excursie in samenwerking met de boswachter van het landgoed Groeneveld. Deze excursie trekt vaak wel 100 belangstellenden.

Lezingen

Rick van den Akker organiseerde, gedurende het winterseizoen, de maandelijkse lezing/dia-avonden. In 1993 nam Simon Visser de organisatie van de lezingen over, omdat Rick verhuisde naar de overzijde van het Gooimeer. Aanvankelijk werden deze ledenavonden in de Goede Herder kerk te Hilversum gehouden. Later werden ze verplaatst naar een van de zalen van de Bethlehemkerk. Dat betekende een duidelijke verruiming van de accommodatie en betere faciliteiten.

Gedurende het winterseizoen zijn er de maandelijkse lezing/dia-avonden met uiteenlopende interessante onderwerpen. Vogels uit eigen land maar ook van

verre poolgebieden kwamen aan de orde. Meestal zijn er sprekers van buiten de eigen kring, maar ook leden van onze eigen vogelwerkgroep hebben een aantal goede avonden verzorgd. Soms was er een buitenlandse spreker, te noemen is de heer Achilles Cools uit België, die over zijn ervaringen met kauwen sprak. De lezingen vormen een belangrijke informatiebron voor de leden. De belangstelling blijft groot, het aantal bezoekers varieert van 40 tot 70.

De Korhaan

De Korhaan is een informatief clubblad met een hoge leesdichtheid.

Een aantal nieuwe leden, Willem-Jan Hoeffnagel, Ruud Willemstein en Pieter Schut, versterkte in 1991 de redactie van De Korhaan. Wim Duurland werkt al 10 jaar mee in de redactie, een fleurige hulde waard. Verdienstelijke tekenaars zorgden voor levendige illustraties. Het stripverhaal over vogelaars van Ronald Sinoo voegt sinds 1996 een dimensie toe aan De Korhaan.

De Korhaan was 146 tot 160 pagina's per jaar dik, in het jubile-

Kor Haan Tekening: Ronald Sinoo

umjaar 1992 was de omvang zelfs 192 pagina's. Er zijn wel eens wat te weinig leden die kopy voor De Korhaan leveren. Helaas is het nog niet gelukt advertenties te werven voor het blad. Met ingang van het jubileumjaar 1997 zal de omslag van De Korhaan veelkleurig zijn. In 1993 werd een ingrijpende vernieuwing van De Korhaan voorbereid. Dit betreft een vernieuwing zowel wat betreft de inhoud als de vormgeving en een betere coördinatie van de rubrieken. De redactie kreeg daarvoor de beschikking over een computer en een speciaal programma. In 1994 onderging De Korhaan een flatteuse facelift. De leesbaarheid werd aanzienlijk vergroot. De rubrieken zijn veel meer overzichtelijk. Iedereen vindt makkelijk zijn verworven rubrieken.

Propaganda

De open dagen op Kasteel Groeneveld zijn steeds een groot succes. Ze trekken veel belangstellenden uit de wijde omgeving. Jaarlijks geven we op verschillende beurzen en manifestaties acte de présence. Wegens verhuizing moest Rick v.d. Akker zijn activiteiten op het gebied van propaganda in 1993 beëindigen. Dank zij Bertus v.d. Brink werden de presentaties op beurzen en andere manifestaties actief voortgezet. Er is een eigen aantrekkelijke en informatieve presentatiewand gemaakt. Paul Keuning zorgde voor een rijk gesorteerde boekentafel tijdens ledenavonden van de vogelwerkgroep. Behalve rapporten en publikaties van de eigen werkgroep was er een profijtlijke verkoop van vogel-CD's, vogelboeken en overheerlijke vogelkoeken, die geschikt zijn voor menselijke consumptie.

Regelmatig worden de publiciteitsmedia geïnformeerd. Dit

leidde tot verschillende artikelen in de nationale en lokale pers en uitzendingen van de lokale radio en Vroege Vogels. Het boekje 'Vogels kijken in Gooi en Vechtstreek' door Rob Kole en Dick Jonkers is in 1996 verschenen. Het eerste exemplaar werd

aangeboden aan de burgemeester van Hilversum. Het is de honderdste publikatie van de Vogelwerkgroep het Gooi en omstreken. Het is een, in praktisch zakformaat uitgevoerde, populaire gids.

In 1993 werd een kennismakingsavond voor nieuwe leden georganiseerd, die goed bezocht werd.

Natuurbescherming

Rob Kloosterman moest wegens drukke beroepswerkzaamheden deze functie in 1995 opgeven. Na een interim-periode nam Dick Jonkers in 1997 deze taak over.

Door onvoldoende menskracht konden relatief weinig activiteiten worden ontplooid. Daarom werd de aandacht op een project geconcentreerd, de knobbelzwaan. Deze keuze werd bepaald door de actualiteit van de afschot door jagers. De schade aan landbouw- en veeteelt werd bestudeerd. Op initiatief van onze knobbelzwanenwerkgroep werd in 1992 een landelijk platform opgericht.

Diverse onderwerpen kregen in 1993 aandacht. Met name knobbelzwanen, bestrijding van de jacht in het IJmeer en een actie tegen de aanleg van een golfterrein tussen de Hilversumse

Burgemeester van Hilversum mevrouw Kraayeveld (rechts) neemt het eerste exemplaar van het boekje in ontvangst

Foto: Kastermans

Meent en Bussum en bij de Wolfskamer te Huizen.

Avifauna

Op een voor- en najaarsvergadering werd het beleid besproken. Verder waren er weer de maandelijkse werkcontactavonden.

Een grote verscheidenheid aan projecten valt op. Het jaarverslag in 1991 vermeldt 18 projecten in een jaar. Dit nog afgezien van de grote projecten Corversbos, Eempolders en Nestkasten. In 1992 waren er 15 projecten. Het profiel van de projecten was niet wezenlijk anders. Elk jaar weer blijkt hoeveel werk er jaarlijks verzet wordt.

In 1996 kon geen grote inventarisatie georganiseerd worden omdat geen coördinator gevonden kon worden. Om nieuwe menskracht te vinden voor het werk van de subgroep werd in 1996 een inventarisatiecursus georganiseerd. Er was een onverwacht groot aantal deelnemers en dit leidde tot 14 nieuwe medewerkers voor inventarisatie werkzaamheden.

Er werd in 1991 een begin gemaakt van computermatige verwerking van de waarnemingsgegevens, die door de leden gemeld worden. Het werk aan het geautomatiseerde data bestand was in 1992 klaar. Er is een

nieuwe handleiding gemaakt voor het invullen van waarneming kaartjes.

Er verschenen enkele tientallen rapporten, voor het merendeel hadden deze betrekking op tellingen en inventarisaties. Ook de rapporten zullen in een computerbestand worden ondergebracht.

Vogeltellingen

- **Midwintertellingen**
Dit is een telling in het kader van SOVON. Pieter Schut bracht jaarlijks verslag uit. Er worden jaarlijks 50000 tot 70000 vogels geteld. De smient is in het midden van de winter meestal de meestgetelde vogel; in strenge winters echter is de kolkans de meest geziene wintergast.
- **Corversbos**
Trekellingen vonden plaats in het Corversbos onder leiding van Fred van Klaveren. Er is nu een duidelijk beeld verkregen van de vogeltrek in het gebied van het Corversbos. Er is door Fred van Klaveren verslag gedaan van het resultaat van tien jaar tellingen. Misschien dat nu eens van locatie veranderd moet worden, mogelijk bij de Hollandse brug in Muiderberg? Voorlopig worden de tellingen, die een traditie zijn geworden, in het Corversbos voortgezet.
- **Eempolders**
De Eempoldervogelinventarisatie (Rob van Veen en Nico Klippel) zijn van veel belang om de invloed van de ruilver-

kaveling op de vogelstand in kaart te brengen. Deze veertiendaagse tellingen vinden al meer dan 25 jaar plaats. De gegevens die in de periode 1985-1990 zijn verzameld werden uitgewerkt. Het uitwerken van de gegevens vraagt veel tijd. Deze taak die Rob Kole elf jaar lang heeft verricht, werd in 1993 overgenomen door Nico Klippel. Het nieuwe telformulier, door Nico Klippel ontworpen, voldoet goed.

- **Broedvogelinventarisaties**
Het eiland De Dode Hond, Vuntus, Vliegveld Hilversum en Noordpolder te Veld/Maaspolder. Verder Hilversums Wasmeer en Zuiderheide, de Boswachterij bij Hollandse Rading, Westerveld bij Hilversum, Spanderswoud, Bussumer- en Westerheide. Verder was er ook een inventarisatie in de Staatsbosbeheergebieden langs de Gooimeerkust.
- **Tuinvogelonderzoek**
Een in 1992 door Dick Jonkers begonnen initiatief waaraan veel leden van onze vogelwerkgroep meewerken.
- **Knobbelzwanen**
Dit onderwerp kwam reeds aan de orde bij onze activiteiten op het gebied van natuurbescherming. In 1994 vond zelfs een telling vanuit een vliegtuig plaats.
- **Oeverzwaluwen**
Dit project loopt al ruim twintig jaar. Er vond overleg plaats met instanties om broedmogelijkheden te behouden.
- **Roofvogelstudiegroep**
Werd opgericht in 1995, gecoördineerd door Chris Sjobbema.
- **Weidevogelbescherming.**
Onder coördinatie van Marc van Houten en Guus van der Poel werden nestbeschermers geplaatst in de Eempolders,

de Oostermeent en het Vechtplassengebied.

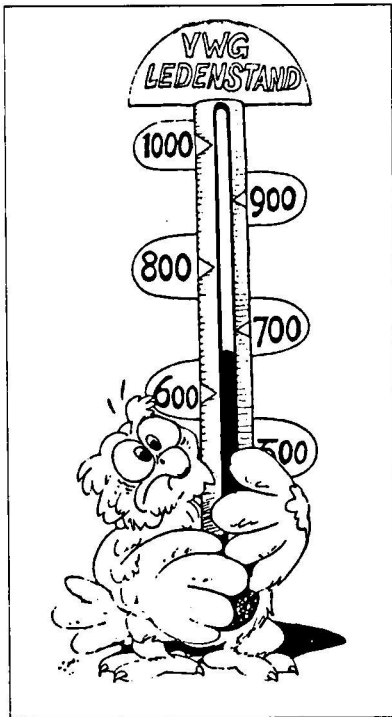
- **Huiszwaluwen**
Ook een al lang lopend project. De aantallen huiszwaluwen wisselen nogal van jaar tot jaar. Voorlichting tegen afstoten van nesten door huiseigenaren had een positief effect.
- **Vogel-van-het-jaar**

In 1993 begonnen we met onze eigen vogel-van-het-jaar. Doel van deze activiteit is om van bekende vogels waarvan relatief weinig gegevens binnenkomen, extra informatie te verkrijgen. De groene specht, scholekster, putter en de torenvalk kwamen aan de beurt in de afgelopen vier jaar.

Nestkasten

Het langstlopende onderzoek van de vogelwerkgroep is het controleren van nestkasten. De oudste gegevens zijn van 1964. Dat is voor de geboorte, zelfs voor de conceptie van onze vogelwerkgroep! Tenzij er sprake is van een onwaarschijnlijk lange draagtijd. Dick Jonkers coördineerde, tot 1997, de nestkastenactiviteit. De gegevens werden doorgestuurd naar de landelijke organisatie. Bijna 1000 nestkasten worden gecontroleerd verspreid over dertig terreinen. Het bleek elk jaar weer een hele toer om deze gegevens binnen te krijgen. Opvallend is de achteruitgang van

Tekening: Ronald Sinoo

de bonte vliegenvanger in vergelijking met elders in het land. Er was in 1993 onvoldoende menskracht om deze activiteit op het niveau van vorige jaren te handhaven. Er werden enkele nieuwe medewerkers ingewerkt. De verscheidenheid aan broedvogels in de nestkasten daalt nog steeds. De actie om de broedmogelijkheden voor gierzwaluwen te vergroten leidde tot verheugende resultaten. Er werden veel nestdakpannen geplaatst maar tellingen bleken niet haalbaar door gebrek aan menskracht. De jaarlijkse nestkasttimmerdagen zijn steeds weer een ware happening. 'Hamertje-tik' is er niets bij. Soms werden wel vijftig kasten in elkaar gezet. Adri Vermeule, Roel Huizinga en Ab Grobbe zwaaiden kundig de hamer. Het gierzwaluwen project trok veel belangstelling. Er werden veel adviezen gegeven voor het plaatsen van nestkasten en nestdakpannen in overleg met woningbouwverenigingen.

- Kerkuilen

Er zijn in totaal ongeveer zestig nestkasten voor kerkuilen in ons gebied. De bezettingsgraad was helaas heel laag. Tot en met 1995 werden er vijf broedgevallen vastgesteld, vier in nestkasten en één vrije vestiging.

- Ringpost

Op de vaste ringplaats bij de Hollandse brug te Muiderberg wordt jaarlijks geringd. Helaas was er in 1992 onvoldoende tijd en menskracht voor ringonderzoek. In 1994 werden in totaal 361 vogels geringd, het betrof 27 verschillende soorten.

Epiloog

Het heeft er alle schijn van dat onze vogelwerkgroep de komende periode verder opgestuwd wordt in de vlucht der vogelen. Nieuwe veelbelovende activiteiten zijn:

- Vogelcursus voor kinderen. Een initiatief van de subgroep vogelcursussen. Er was veel belangstelling voor, het leidde tot 23 aanmeldingen.
- Ringstation Het Gooi. Al tientallen jaren zijn groepjes vogelringers actief in het Gooi. Er is in 1996 een samenwerkingsverband ontstaan en als resultaat hiervan is een Vogelringstation Het Gooi opgericht.
- Clubhuis in het voormalige pomphuis bij de watertoren in Bussum. Het terrein zal in beheer komen bij het Goois Natuur Reservaat, terwijl een aantal natuurorganisaties, waaronder onze vogelwerkgroep, het gebouw in beheer zullen krijgen en een sluitende exploitatie zullen moeten realiseren.
- Excursies buiten de grenzen. De subgroep excursies slaat de vleugels verder uit als een trekvogel naar zuidelijke landen. Er is een excursie naar

Tekening: Ronald Sinoo

de Hautes Fagnes (Hoge Vennen) in België gepland.

- De vogelwerkgroep krijgt een eigen pagina op internet. Een homepage is al in een experimenteel stadium beschikbaar.

Open brief aan langslapers

Beste vogelaars,

Velen van jullie hebben afgelopen zondag 9 november ten onrechte uitgeslapen, en hebben de waarneming van het jaar in het Gooi gemist: een GROTE ZILVERREIGER kwam prachtig overvliegen op een van de mooiste ochtenden van het jaar tijdens de excursie in de Loenderveense Plassen. Fantastisch!! Ricardo van Dijk vertelde dat hij de dag tevoren eveneens een grote zilverreiger gezien had (dezelfde?) in het Naardermeer.

Bovendien liet wat later op de ochtend een klapekster zich al bijna even mooi observeren, en vloog van boom naar boom voor ons uit. Geweldig!

Verder was er natuurlijk het nodige watergevogette te zien, inclusief nonnetje en brilduiker. Hopelijk zijn jullie er de volgende keer ook bij!

Groeten, Hugo Weenen

Het ruilverkavelingsproject in het Eemland nadert zo langzamerhand de eindfase. De vogelwerkgroep vroeg in het jubileumjaar opnieuw aandacht voor de weidevogels in dit bijzondere gebied.

Rob Kole

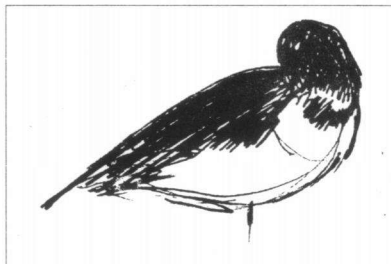
De Eempolders: weerbarstig gebied voor de weidevogels

De Eempolders is door de eeuwen heen een weerbarstig stuk land geweest. Eeuwenlang is er een enorme strijd tegen het water geweest in dit gebied. Door dat de zee er iedere keer doorheen stroomde, vanwege overstroming door de Zuiderzee, was het lang praktisch onbewoond. In de middeleeuwen waren er wel degelijk mensen die er woonden, maar rond 1300 werd het toch wel moeilijk; toen zijn de mensen gaan uitwijken naar de randen van het gebied en zo ontstond de bewoning langs de Wakkerendijk in Eemnes. Voor die tijd waren er ook bij Eembrugge en bij het sluisje wat plekken waar gewoond werd, maar later was dat steeds minder mogelijk. Het gebied was dus heel vochtig en het was heel moeilijk om daar intensief te boeren. Het Eempoldergebied is dan ook heel lang een vrij extensief beheerd weidegebied gebleven. Het gevolg van die situatie was, dat het een zeer aantrekkelijk gebied was en is voor weidevogels.

Verder was er ook veel variatie in de flora. Er waren veel bloemen en er waren ook veel meer hooilanden dan tegenwoordig. Tegenwoordig wordt alles heel intensief gemaaid, maar in het verleden gebeurde dat praktisch niet. Tot in de jaren veertig werd het gebied nog altijd redelijk extensief gebruikt. Er waren zelfs

Jubileumproject

geen verharde wegen, dus het was er ook redelijk rustig. Maar met name in de jaren vijftig begon dat te veranderen. Er is in de jaren veertig eerst een ruilverkaveling tot stand gekomen en daarna is dat gebied door de boeren en door de mechanisatie in de landbouw intensiever ge-

Scholekster Tekening: R. Veltkamp

bruikt en dat had natuurlijk gevolgen voor de vogels. Wie in de Eempolders kwam die zag daar jarenlang ooievaarsnesten staan en dat gaf misschien de indruk dat er in dat gebied veel ooievaars gebroed hebben. Nou, die waren er in het verleden wel maar toch nooit in grote aantallen en bovendien hebben die voornamelijk langs de randen van het gebied gezeten. Maar het gebied is nog steeds interessant voor kleine zwanen en ook voor knobbelzwanen, die eigenlijk pas de laatste jaren daar wat meer zijn gaan broeden. Verder was het gebied interessant voor de

kemphanen en kwartels. Uit recente tellingen blijkt, dat we in dit gebied toch jaarlijks nog wel zo'n 110 soorten aantreffen, dus dat geeft aan dat het voor heel veel soorten een belangrijk gebied is. In de jaren tachtig en negentig is er opnieuw ruilverkaveling geweest in de Eempolders. Het heeft jarenlang geduurd voor die plannen tot stand kwamen.

Verkaveling

Er is de laatste jaren al heel wat veranderd. Wie door het gebied rijdt of wandelt, vallen natuurlijk allereerst de nieuwe boerderijen op. En de talloze maïsakkers in de zomer, die hoog opschieten op plaatsen waar eertijds slechts graspolen en koeien waren aan te treffen. De meeste boerderijen die voor verplaatsing in aanmerking kwamen, zijn inmiddels gebouwd. Er loopt alleen nog een procedure bij de Raad van State over de verplaatsing van een boerderij die in de omgeving van de sluis zou moeten komen.

Het wegenplan is inmiddels ook vrijwel gereed. Er moet alleen nog een fietspad worden aangelegd over een deel van de verbinding langs de wetering tussen het sluisje en de Wakkerendijk. Ook de waterstaatkundige voorzieningen, die nodig zijn om de waterstand en waterafvoer te kunnen regelen, zijn inmiddels vrijwel gereed.

Burgemeester Snoeck van Eemnes kijkt naar het plan voor de Eempolders. Rechts voorzitter Rob Kole.

Foto: Joke van Velzen

Onlangs lag het zogenaamde "plan van toedeling" ter inzage. In dat plan wordt niet alleen vastgesteld welke kavels worden toegewezen, maar het bevat ook regels voor rechten en dienstbaarheid, pachtafspraken en dergelijke. Het plan bevat een groot aantal regelingen en kan voor de gebruikers (landbouwers) ingrijpende gevolgen hebben, omdat bestaande rechten, kavelgrenzen en zelfs pachtafspraken die niet afdoende zijn vastgelegd, kunnen worden gewijzigd of zelfs vervallen. Ook voor de natuur kan het plan gevolgen hebben, met name omdat het plan ook voorzieningen omvat voor het gebruik van de grond. Zo zijn er bepaalde zones aangewezen waar de aanleg van singels en beplanting wordt gestimuleerd. Dat geldt, bijvoorbeeld, in het zuidoostelijke deel van het gebied. Wanneer de kavels opnieuw zijn verdeeld, zullen er ook op veel plaatsen ingrepen nodig zijn om de kavels te ontsluiten, nieuwe verbindingen aan te brengen of juist kavels te delen. Hierbij zullen dus ook verbindingsdammen worden gemaakt en er zullen kavelsloten moeten worden aangelegd of aangepast.

Zoals bekend, is er in de Eempolders een aantal gebieden aangewezen als reservaatgebied. Hoewel delen van de toekomstige terreinen reeds in het bezit zijn van Natuurmonumenten, die het beheer voor haar rekening zal gaan nemen, is er nog altijd niets van deze reservaten te zien. Waarschijnlijk zal het nog wel een paar jaar duren voordat deze echt kunnen worden ingericht en zullen de beoogde ontwikkelingen in flora en fauna pas goed in gang gezet kunnen worden, nadat het plan van toedeling definitief is vastgesteld en de betreffende gronden volledig zijn overgedragen.

Dat kan dus nog wel een aantal jaren gaan duren, want volgens de plannen is het passeren van de akte van toedeling pas voorzien in oktober 1999 en bovendien zullen de geldelijke regelingen voor subsidiëring van kavelverbetering pas in de loop van 2001 en 2002 worden vastgesteld. Het ruilverkavelingsproject is dan uiteindelijk pas in 2003 helemaal afgerond.

Actie

Toen de plannen voor die ruilverkaveling op tafel kwamen is er een actie op touw gezet, omdat de mensen zich zorgen maakten over de ontwikkelingen en de gevolgen van die ruilverkaveling. Dat was in 1980. Toen is er een actie opgezet in samenwerking tussen de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken en de Vogelwacht Utrecht. Dat was de actie "Redt de weidevogels" en het idee was om met die actie gronden aan te kopen in het gebied, omdat men vreesde voor bedreigingen als gevolg van de ruilverkaveling. Men hoopte door de aankopen van gronden iets te kunnen doen voor de vogels. Die actie was een enorm succes en er kwam een behoorlijk bedrag binnen dankzij de bevolking. Uiteindelijk

heeft het toen nog heel lang geduurd voordat de ruilverkaveling tot stand kwam en het was dus in eerste instantie niet duidelijk wat we met dat geld konden doen. Want het aankopen van gronden was nog niet direct aan de orde en toen de plannen voor de ruilverkaveling gaandeweg meer vaste vorm begonnen aan te nemen, toen werd duidelijk dat het aankopen van gronden eigenlijk ook helemaal niet zo'n zinnige besteding van het geld was. Je kon voor het ingezamelde geld misschien een paar vierkante meter kopen, maar daar red je de vogels ook niet mee.

Nieuw overleg met Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer heeft uiteindelijk geleid tot het plan om dat geld te gaan gebruiken voor een educatief doel. Onze eindconclusie was dat het goed zou zijn om een voorlichtingspaneel te maken voor dat gebied. Op dat paneel willen we twee soorten informatie geven. Aan de ene kant over de karakteristieke weidevogels. Aan de andere kant willen we informatie geven over de ontwikkelingen die daar mogelijk zijn. De bedoeling is dat het bord geplaatst wordt bij het fietspad dat onlangs is aangelegd langs de Eem. In het najaar van 1996 is er een heel nieuw fietspad aangelegd en daar is een kleine picknickplaats met een tafeltje en de bedoeling is dat het bord daar komt te staan.

Op de jubileumdag van de vogelwerkgroep, op 22 maart jongstleden, is het bord symbolisch overhandigd aan de burgemeester van Eemnes, mevrouw Snoeck. Bij die gelegenheid zei mevrouw Snoeck "blij verrast" te zijn. Zodra het paneel voor plaatsing gereed is, hopen we opnieuw contact te hebben met mevrouw Snoeck om het dan ter plaatse werkelijk aan haar over te dragen.

Tijdens de jubileummiddag op 22 maart liet de burgemeester van Bussum, Willem Holthuizen, in een lezing blijken dat hij ook een deskundig vogelbeschermer is. Volgens Holthuizen zijn er op het niveau van de lokale overheid vele mogelijkheden om vogels actief te beschermen.

Drs. W.J.M. Holthuizen

Lokale overheid kan vogels op vele fronten te hulp schieten

Kan een gemeente wat doen op het gebied van vogelbescherming? Ja, dat kan, dat weet ik uit eigen ervaring. Ik ben in 1951 zelf in Haarlem lid van een vogelwerkgroep geworden, dat ben ik trouwens nog steeds. Daar ook heb ik in die tijd heel wat contacten gehad met de gemeente. Naderhand ben ik zelf lid van de gemeenteraad geworden. Daarna, nu al een jaar of 18 burgemeester, dus ik ken de andere kant ook een beetje. De gemeente kan op vele manieren heel direct of indirect bezig zijn met het beschermen van vogels en het bevorderen van de vogelstand. En zo hoort het ook, want we zijn er allemaal op uit om die vogels die in Nederland in bijna 400 soorten hier voorkomen, om die hier te houden en een kans te geven hier te wonen.

GROEN

Dat wonen is een van de dingen waar we als gemeente heel veel aan kunnen doen, gewoon door het beheer van openbaar groen. Alle gemeenten in Nederland hebben openbaar groen en kunnen in belangrijke mate, als ze daar belangstelling voor hebben, contact zoeken met mensen die daar zicht op hebben en kennis van hebben. Door de aard en de soort van beplanting die men aanlegt en de wijze waarop men

Jubileumdag

dat beheert, kan men in heel belangrijke mate invloed uitoefenen op de vogelstand.

Als we onze eigen inventarisatie-geschiedenissen van allerlei ter-

W.J.M. Holthuizen, burgemeester van Bussum. Foto: Joke van Velsen

reinen nagaan, zie we dat veranderingen in de vogelstand vaak direct een gevolg zijn van veranderingen aan vegetaties. Het is dus echt belangrijk dat bij gemeentebesturen, voorzover dit niet aanwezig is, daar gevoel voor wordt gekweekt en aandacht voor wordt gevraagd als door vrijwillige deskundigen wordt aangeboden daar mee te helpen. En als de plantsoenenman niet té eigenwijs is, is hij zeker bereid daaraan mee te doen.

Zo ook met waterpartijen. Je kunt ook bij het inrichten van waterpartijen door de diepte en de aanleg van de kanten, de situatie aantrekkelijk maken voor vogels. Kale, open partijen, daar gaat in het algemeen, behalve om te rusten, een vogel niet zitten, zeker niet om daar een biotoop voor z'n broeden te hebben.

En dan het ophangen van nestkasten. Zelf heb ik vanaf de jaren vijftig jarenlang in Bloemendaal, Wassenaar, Beverwijk en Heemstede gewoon, betaald door de gemeente, enorme partijen nestkasten opgehangen en ook gecontroleerd. Heel belangrijk is dat je dan ook zorgt dat er de goede nestkastjes hangen. Gemeenten kunnen dat doen en betalen als ze dat willen.

SUBSIDIE

Dat is de directe actie in de natuur die een gemeente volgens mij kan doen en entameren. Je kunt de vogels ook indirect steunen door subsidiëring van organisaties. Maar subsidiëren, dat is natuurlijk op het ogenblik een heel moeilijk woord bij gemeenten. De inkomsten van gemeenten lopen terug. Wil men die op peil houden, dan moet men of bezuinigen of de belastingen verhogen en dat laatste is geen populair middel, ook in het Gooi niet.

Dat betekent dus dat we niet zo veel middelen ter beschikking hebben. Maar er zijn toch wel mogelijkheden. Een gemeente kan projecten financieel steunen, waar men zelf nadrukkelijk de zin van inziet. Denk bijvoorbeeld aan nestbescherming. In het voorjaar plaatsen we beugeltjes over Kievitseieren heen om te voorkomen dat koelen de eieren vertrappen of de maaimachine het nest vernietigt. Dat zijn dingen die ook gesubsidiëerd kunnen worden en die ook in gemeenten in Nederland zijn gesubsidiëerd.

BOUW

Een ander direct veld waar de gemeente zich mee bezighoudt, dat zijn de bouwvoorschriften. Men kan in bouwvoorschriften naar vogelvriendelijke materialen zoeken. Ook overheidsland wordt milieubewuster. Te denken valt aan bouwvoorschriften, die het bijvoorbeeld wat meer mogelijk maken dat, zonder schade aan de bouw, daken nog gebruikt kunnen worden door huismussen, gierzwaluwen en spreuwen.

Voor uilen en andere roofvogels heb je in de stad weinig mogelijkheden, maar op het platteland natuurlijk juist wel. Zeker als er bij de bouwafdeling iemand is die daar wat zicht op heeft of door een goede publikatie zicht

op gekregen heeft, kan hij proberen daar wat mee te doen.

ONDERWIJS

Gemeentes zijn vaak aangesloten bij school-biologische diensten of hebben er zelf één. In ieder geval is uit dat systeem in het onderwijs nog steeds de leskist overgebleven. Er zijn gemeenten, ook in het Gooi, die zorgen dat er leskisten zijn waar voldoende ook over vogelbescherming wordt aangegeven. Dus niet alleen maar leren dat een vink geen drijsijs is en een vliegvingkie geen leeuw of zo, nee, een beetje behoorlijke informatie over de vogelbescherming, waarin het nut van vogelbescherming wordt aangegeven en het belang ook voor onze gemeenschap.

Dat het niet alleen maar van belang is dat je weet hoe je moet leven, maar dat de kwaliteit van het leven ook mede door de natuur en dan ook mede door de vogels wordt bepaald.

Dan heb je intergemeentelijke deelname aan natuurbeheer. Hier in het Gooi is het Goois Natuurreservaat het voorbeeld daarvan, maar we hebben er meer. Er zijn projecten in de Peel, op de Veluwe, Zuidoost Drente, daar kan men direct participeren in de terreinen die moeten worden beheerd.

Een van de laatste ontwikkelingen in het Gooi is een behoorlijke overeenkomst die gesloten is tussen verschillende overheden en Natuurmonumenten over de ontwikkelingen rond het Naardermeer. De bedoeling is om het Ankeveense gebied en het Naardermeergebied op elkaar aan te sluiten en nu al, als je gaat kijken op de weg van de Melkmeent in de richting van Weesp dan zie je dat door die natte gedeelten daar een enorme aanwas is. Op sommige momenten is één procent van de

wereldpopulatie kolganzen daar aanwezig, er lopen weer lepel-aars in die plasjes, er zijn grauwe ganzen. Het is verstandig als Natuurmonumenten hier op tijd de vinger opsteekt en via Den Haag financiële steun vraagt uit Europa. Dat kan omdat het hier gaat om een gebied dat uit oogpunt van internationale vogelbescherming van groot belang is.

APV

En dan zijn er nog beschermingsmogelijkheden via de gemeentelijke wetgeving. We hebben APV-bepalingen tegen vervuiling, en vervuiling is ook een bedreiging voor onze vogels. Er zijn APV-bepalingen die voor bepaalde natuurgebieden, die niet het eigendom van de gemeente zijn maar van anderen, de toegang tot deze bepaalde gebieden regelen. De gemeente Abcoude heeft dit bijvoorbeeld gedaan voor Botshol. Als je dus belangrijke natuurgebieden hebt dan kun je daarmee bijvoorbeeld in de broedseizoenen die gebieden beschermen.

Je kunt de kapverordening gebruiken als melkkoe voor de gemeente, maar je kunt hem ook gebruiken om heel selectief bezig te zijn van: daar willen we een bepaald soort beplanting houden. Als daar gekapt moet worden dan moet daarvoor dezelfde soort beplanting terugkomen. Je kunt ook nog op een heel behoorlijke manier lieden die zich onttrekken aan de werking van de kapverordening straffen, door een goed fonds te hebben waarin men dan boetes moet storten. Ik weet uit ervaring, en tot aan de Raad van State gewonnen, dat zelfs een ton voor een weggehaalde beuk gevraagd kan worden. Al met al kan een gemeente dus best veel voor vogels en de natuur betekenen. Maar: wij moeten er alert op zijn, dat zij het ook doet.

Tijdens de Jubileumdag, op 22 maart, hield Pieter Schut een interview met twee van onze ereleden. Het was een gesprek over het verleden en over de toekomst. Informatief en amusant.

Pieter Schut

Vogels kijken? Je kunt me er altijd voor wakker maken!

Waarom wil een mens naar vogels kijken? Waarom zijn we tegen het rapen en waarom zijn we tegen het consumeren van kievitseieren? Waarom is kijken alleen niet voldoende en moet je de dieren ook nog tellen, nestkasten bieden en soms ook nog voeren in een strenge winter? En waarom moet dat ook nog gebeuren in verenigingsverband, in een vogelwerkgroep hier in het Gooi en in de wijde omstreken? Dat zijn vragen, die aan bod moeten komen in een gesprek met twee van onze zes ereleden: Jan van Dijk, medeoprichter van de vogelwerkgroep en Dick Jonkers, oud-voorzitter, nog altijd bestuurslid en ook al vrijwel vanaf het begin actief in de vogelwerkgroep.

- Jan van Dijk, de hamvraag lijkt mij: *Waarom ga je eigenlijk vogels kijken?*

Jan: Ja, die vraag heb ik verwacht, toen ik vanmiddag in de auto hier naar toe reed.

- Auto?

Jan: Ja, dat kwam zo uit, en bovendien, ik heb een heel bescheiden autootje, dat weet je wel. Waar hadden we het over? Oh ja, ik kan daar heel hoogdravende motieven voor aanvoeren, maar het is eigenlijk, en dat geldt voor alle wetenschappelijk onderzoek, een aangeboren nieuwsgierigheid. En als je daar dan mee bezig bent dan merk je pas hoe leuk vogels zijn.

Jubileumdag

- *Maar wat wil je dan weten? Nieuwsgierigheid, dan wil je wat weten?*

Jan: Hoe die vogels zich gedragen en welke vogels het zijn. En als je er een beetje in raakt, dan merk je dat de kennis van die vogels je toch een extra dimensie geeft voor het natuur beleven. En als je dan een van die boeken neemt, dat vond ik toch zo leuk, daarin stond: Een vogelaar die kijkt niet op de kalender wanneer het lente is, maar die hoort of de eerste tiftjaf er is en dan zegt 'ie, ja, het is lente. Nou, dit is een stukje natuurbeleving. Wat je beleeft als je de geluiden kent, als je de vogels kent. Dit is toch wel de motivatie om hier mee door te gaan.

- *Wat is voor jou de motivatie, Dick Jonkers, om naar vogels te gaan kijken, eigenlijk van jongs af aan?*

Dick: Mijn motivatie was eigenlijk heel anders. Toen ik nog maar zo'n heel klein aapje was, keek ik vanuit de kinderwagen omhoog, en toen zag ik allemaal groene vogels. Later veranderde dat in zilveren vogels. Toen dacht ik: ik word werktuigbouwkundig ingenieur en ik ga aan die vogels sleutelen. Dat is nooit gelukt, maar die andere vogels zijn later wel m'n hobby geworden. Ik ben naar vogels gaan kijken en

ook van die vogels gaan genieten.

- *En het heeft jou bezig gehouden tot op de dag van vandaag. Dat weet ik uit persoonlijke ervaring, want er is geen publikatie en er is geen excursie of je bent er bij. Is dat allemaal vol te houden, Dick?*

Dick: Jawel hoor, het is voor mij net soep, je kunt me er dag en nacht voor wakker maken. Ja, het zit er gewoon in, hè.

Jan: In het bijzonder die excursies natuurlijk, op de waddeneilanden bijvoorbeeld, als Joke een pan soep gekookt heeft.

Dick: Ja, bijvoorbeeld. Het zit gewoon in je. En net wat Jan net zei: zo gauw als het weer lente begint te worden, beginnen de kriebels weer: wanneer komt de eerste tiftjaf?

FLEVOLAND

- *Jan, jij was één van de oprichters van de vogelwerkgroep.*

Hoe is dat gegaan bij de oprichting in 1967?

Jan: Ik heb Jan Bos gebeld, want ik wist dat die dezelfde ideeën had. Zuidelijk Flevoland begon toen droog te vallen. Wij hadden al met verschillende mensen geïnventariseerd toen er nog water aan de binnenkant van de dijk was. Toen dacht ik, misschien zijn er in het Gooi mensen die vogelstudie doen en dat moet eigenlijk gecoördineerd worden. Daarnaast was ik met

nestkastjes bezig en ook daar kon wel wat coördinatie gebeuren. Dat was eigenlijk de reden om de vogelwerkgroep op te richten.

- *Ging dat snel in het begin? Waren er genoeg actieve mensen te vinden?*

Jan: O ja, ja. Die eerste vergadering, zeg. Alhoewel, bij de eerste vergadering lag ik in het ziekenhuis met een blindedarm die net vervelend was. De volgende dag kwam Jan Bos met een bos rozen en zei: Nou, het is gelukt hoor, er zijn al veertig mensen. Op het eind van het jaar hadden we honderd leden. Het enthousiasme was erg groot.

- *Was jij daar toen al bij Dick?*

Dick: Nee. Niet bij die oprichtingsvergadering. Ik kwam enkele maanden later in het Gooi te werken bij het Goois Natuur Reservaat en dan zie je ook hoe dingen gaan. Ik was daar boswachter. Ik had een collega, Gerrit Jaspers, en die zat al in het bestuur van de vogelwerkgroep en die zei: dat is best leuk voor jou. En zo ben ik er eigenlijk in gerold. Al draaiende achter die grote stencilmachine om de Korhaan tot stand te brengen.

Als je ziet wat voor professioneel resultaat je tegenwoordig hebt, dan mogen we daar best trots op zijn.

- *Jan, je liet net de naam Flevo-land vallen. Jullie waren als vogelaars in het begin helemaal weg van die polder, maar was het Gooi niet goed genoeg? Was daar niet voldoende te doen voor een vogelaar?*

Jan: Ja, kijk eens. Eén ding van vogelaars is, dat ze ook graag zeldzaamheden willen zien, hè. Soorten jagen, ja, dat zit er bij iedereen toch wel een beetje in hoor. Alhoewel, ik word het nu wel een beetje zat. Ik rij geen twintig kilometer meer om.

Dick: Wat natuurlijk in die Flevo-polder meespeelt, is de dynamiek. Er komt nieuw land vrij,

daar spat alles de grond uit. En die vogels komen bij duizenden, tienduizenden. De zwarte sterns, kemphanen en noem maar op en daar willen we van genieten, van die massaliteit van die vogels daar. En als je nu kijkt dan is het natuurlijk heel anders.

Jan: Ja, het was zo lekker dicht bij de deur en inderdaad, net wat je zegt, er zaten veel vogels en dat is natuurlijk ook wel bijzonder.

KORHOEN

- *Maar ook in ons eigen gebied zijn er nog steeds en waren er ook in die beginjaren interessante ontwikkelingen. Ik kwam een verhaal tegen dat ging over de Korhaan, het symbool, zowel van onze vogelwerkgroep maar ook van het Goois Natuur Reservaat, dus een vogel die een beetje symbool is voor het Gooi, maar helaas verdwenen is uit het Gooi. Dat verhaal ging over een actie van de vogelwerkgroep tegen het afschieten van korhoenders bij paleis Het Loo, waar Prins Claus voor de lol ging schieten op die korhoenders. Dick, kun jij je die actie nog herinneren?*

Dick: Vroeger was het zo, die korhoender zat gewoon, en misschien nu nog wel, in de jachtwet en dat beest mocht geschoten worden. Daar was niets op tegen en er waren ook grote aantallen. In Nederland werden de woeste gronden ontgonnen, er werden dennetjes geplant en op de heidevelden, waar die jonge dennetjes op stonden, daar kwamen die korhoenders op af. Nou, dat is een van de redenen geweest dat het korhoen zo talrijk werd. Alleen het is de andere kant uit gegaan. Die bomen zijn groot geworden. Het aantal Nederlanders is toegenomen en er is gewoon geen plek meer voor, ook niet in het Gooi.

- *Eind jaren zeventig, begin jaren tachtig is er een poging gedaan op de Bussumse hei, de Westersheide, om te proberen ze opnieuw uit te zetten. Heeft zo'n herinstructie enige zin? Nog afgezien van de vraag of je het zou moeten doen om principiële redenen. Maar heeft het zin?*

Dick: Naar mijn mening niet. Want je moet eerst de omstandigheden, die geleid hebben tot de achteruitgang opgelost hebben. En als je weer het geschikte biotoop hebt dan kun je gaan proberen, middels uitzetten, om ze weer terug te krijgen. Maar ik denk dat het een utopie is om in het Gooi weer korhoenders te krijgen.

BOEK DER BOEKEN

- *Als je het over publicaties van de vogelwerkgroep hebt, dan heb je het al gauw over het Boek der Boeken: Vogels tussen Vecht en Eem, onze avifauna. Het is een prachtig boek, maar het is niet alleen een boek, het is ook vele jaren werk van deze vogelwerkgroep.*

Dick: Eén van de dingen die bij de oprichting van de vogelwerkgroep genoemd is, was: Wij moeten proberen om alle gegevens die verzameld zijn door al die vogelaars, vanuit de vorige eeuw tot nu toe, proberen die bij elkaar te krijgen. Het plan was er wel, maar dat is doorkruist in het begin van de jaren zeventig door de uitgave van de Avifauna van Midden Nederland. Toch zijn we door gegaan en het is gelukt.

- *Jij hebt dat project gecoördineerd. Hoeveel mensen hebben er aan meegewerkt?*

Dick: Nou, ik denk dat er bij elkaar wel zo'n 130 mensen geweest zijn. De verantwoording vind je voorin het boek. Ieder heeft z'n bijdrage geleverd. Van inktkoelie, zoals Jos de Jonge die maar schrijven bleef en uitzoeken, tot mensen die inventariseerden toe.

- Het is een heel intensief soort onderzoek geweest.

Dick: Het intensieve zat natuurlijk hierin dat je allerlei papieren moest gaan naslaan, die zaten verspreid over heel Nederland. En we moesten het hele Gooi natuurlijk inventariseren en al die mensen moesten in het broedseizoen al ruim voor zonsopkomst op pad, enkele weken achter elkaar.

- Was dat nou in de beginjaren ook zo, Jan? Stond dat al meteen heel hoog op het verlanglijstje van de vogelwerkgroep, zo'n groot project?

Jan: Ja, het inventariseren wel. In het bijzonder dus zuidelijk Flevoland. We hebben alle vogels geïnventariseerd, toen het water aan beide kanten van de dijk nog even hoog was. En daarna na het droog vallen.

- Maar uiteindelijk is er een eigen vogelwacht gekomen en die is ook erg actief in de Flevopolders. Vind je dat eigenlijk jammer, dat die niet meer een geheel is met de vogelwerkgroep? Of zeg je

Jan: Nee, helemaal niet. Er is gewoon een prettige samenwerking met die mensen. Nee, dat vind ik niet zo erg en we gaan er zelf ook nog met genoeg heen. Maar in het begin, toen de polder droog begon te vallen, toen hebben we daar nestkasten voor torenvalken ingezet en daar hadden we vreselijk veel plezier in, afgezien van het feit dat we vaak onder de modder uit de polder kwamen.

- De lol van de vereniging zat dus voor een belangrijk deel in het nieuwe, zoals Dick net ook al zei.

Jan: De romantiek in het begin was toch wel verdraaid leuk.

- De romantiek met wie?

Jan: Het had een keer geïjzeld toen we aan het nestkasten plaatsen waren. Je moet dan die dijk op, hè. Dus dan lieten we ons op de hurkjes van de dijk af

glijden met de palen en de nestkasten en zo. Dat soort dingen. We hebben elkaar verschillende keren uit de modder moeten trekken. Behalve dan het wetenschappelijke werk, zijn er toch ook wel leuke dingen die je binden met zo'n vogelwerkgroep.

TOERISTEN

- Maar het is toch niet voor niets een werkgroep? Dick, daar ben jij wel eens kritisch over, met name de laatste jaren, want ja, er zijn steeds meer mensen die met ons van vogels willen genieten, maar eigenlijk ook steeds minder mensen die er veel voor willen doen.

Dick: Nou, jullie weten zo langzamerhand wel, ik heb het idee dat er steeds meer consumenten komen en steeds minder werkers. Nu is dat niet iets wat alleen binnen onze vereniging speelt, maar binnen een heleboel verenigingen. Er is alleen een verschil. Wij doen niet aan sport, wij proberen natuur te behouden. Wij kunnen als vogelwerkgroep een steentje bijdragen aan natuurbehoud. En nou wil ik niet zeggen dat iedereen maar gelijk zich moet komen melden, maar als ieder van die zeshonderd leden eens één keer in het jaar een uurtje

aan de vogelwerkgroep besteedt, dan komen we er uiteindelijk en er ligt een heleboel werk te wachten.

Jan: Ik ben het helemaal met Dick eens hoor, maar het is wel zo dat er steeds nieuwe lui komen die ineens het heilig vuur krijgen. Ik geloof niet dat het een bezwaar is dat er wat, hoe noemen wij dat, toeristen onder de leden zijn.

CLUBHUIS

- Er komt een nieuw clubhuis, daar ergens in de buurt van het station Bussum-Zuid, waar die bekende watertoren staat op het gebied van de Provinciale Waterleiding, het gebouw dat verscholen ligt in dat mooie bosje daar. Zou zo'n clubhuis nou uiteindelijk leiden tot een grotere binding onder de leden?

Jan: Ja, sowieso, een eigen home dat is altijd nuttig om meer mensen aan te trekken.

Dick: Het voordeel is natuurlijk dat een clubhuis in principe elke avond open kan zijn en je kunt dus een eigen sfeer kweken, wat we nu niet hebben. We zitten elke keer in andermans gebouwen en eigenlijk op de schopstoel, zoals nu in Groeneveld. Dus ik verwacht er heel veel van.

Pieter Schut, Jan van Dijk en Dick Jonkers

Foto: Joke van Velsen

Fotowedstrijd zonder winnaars

Fotowedstrijd

Als onderdeel van het jubileumjaar hadden we ook een fotowedstrijd uitgeschreven. Maar het aantal inzendingen viel tegen. Slechts twee leden, Jannie de Wit en Ricardo van Dijk, stuurden werk in. Daarom is besloten geen winnaars aan te wijzen; de keuze was te beperkt. Omdat enkele foto's van Jannie en Ricardo wel degelijk de moeite waard zijn, publiceren we enkelen op deze pagina. Van boven naar beneden: parende kluten (Ricardo), blauwborst (Ricardo), visdief juv. (Jannie), boomklever (Ricardo) en knobbelzwaan (Ricardo).

Foto-impresie Terschelling

Jubileumweekend

Van 18 tot en met 20 april 1997 was het jubileumweekend op Terschelling. Een groep van 56 Gooise vogelaars maakte het allemaal mee; ze zijn op de pagina hiernaast te zien. Het begon 's morgens vroeg met het smeren van tientallen boterhammen. En 56 thermoskannen moesten worden gevuld. Vervolgens werden op vele plaatsen mooie vogelwaarnemingen gedaan. En 's avonds? 's Avonds was er Chinees!

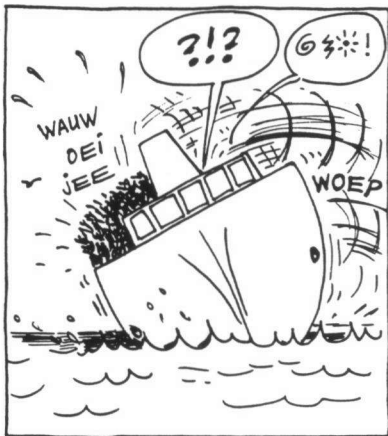
Ter herinnering hierbij nog enige notities uit het dagboek van Freek Beffers, te lezen in Korhaan nummer 3 van dit jaar:

.....Tegen twaalf uur komen we de haven van West Terschelling binnen. Zoals gewoonlijk staat Joke van Velsen ons op te wachten. Alles is weer goed georganiseerd. Na innige begroetingen klimmen we op de fiets en rijden naar kampeerboerderij De jonge Jan. Bed opmaken, koffiedrinken en dan op weg naar een gerestaureerde eendenkooi.....

.....De zilvermeeuwen kriesen boven ons hoofd. Op de pier zien we eiders. Grote sterns en visdiefjes scheren langs. De stemming is prima. We drinken gezellig koffie, nemen een broodje en turen over het wad. Op zandplaten liggen groepjes zeehonden te zonnen.....

.....Om zes uur zijn we binnen. Daar staat niet alleen de koffie klaar maar er is Chinees eten klaargemaakt in de bekende grote kookpannen. De sfeer is feestelijk.....

.....Nog even genieten van de meeuwen, de sterns en de zonnende zeehonden. Het waren drie prachtige dagen!
VAARWEL TERSCHELLING.

Ronald Sinoo

Met Kor Haan op Terschelling

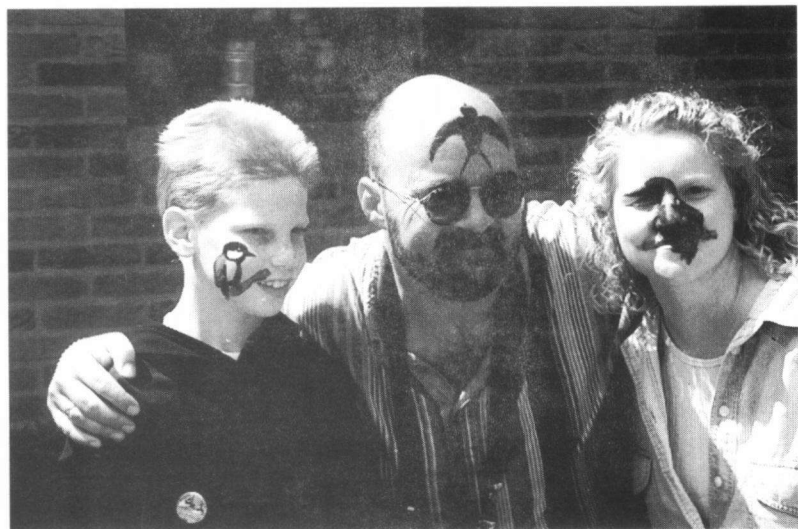
Open dagen in 's-Graveland

Open Dagen

Op 24 en 25 mei 1997 waren er open dagen van de vogelwerkgroep op het landgoed Boekesteijn in 's-Graveland. Ongeveer 500 mensen bezochten onze activiteiten en onder hen waren veel jongeren.

Er waren spelletjes, braakballen pluizen, schminken met de mooiste vogeltekeningen en er was veel informatie over alle aspecten van onze werkgroep.

Burgemeester W.J. Kozijn van 's-Graveland, die ook lid is van onze vogelwerkgroep, opende de open dagen, onder toezien oog van voorzitter Rob Kole en Meneer De Uil.

Een gebied dat door zijn ligging slecht toegankelijk is (alleen per boot), terwijl het ook voor de verwende Gooise vogelaar een wel zeer specifiek karakter heeft. Termen als "regenwoud" en "jungle" vielen veelvuldig tijdens de speciale jubileumexcursie naar het eiland De Dode Hond in het Eemmeer.

Nico Klippel

Tocht naar de jungle van De Dode Hond op het Eemmeer

Dat er van alles mis kan gaan met een wat andersoortige excursie, bleek al bij de informatie die onze onvolprezen Joke van Velsen deed uitgaan aan de deelnemers. Als schoeisel adviseerde zij stevige wandelschoenen of laarzen. Het gebied is wat ruig en drassig - dat wist ze. Bijtijds werd dit advies gecorrigeerd en werd in een snelle actie door Joke met behulp van anderen, alle deelnemers nagebeld om de wandelschoenen maar te vergeten en alleen laarzen mee te nemen. Helaas was dit advies nog steeds onvolledig; het had moeten zijn "hoge laarzen" maar daarover straks meer.

Jubileumexcursie

Gezien het ontoegankelijke karakter van het gebied werd besloten een "voorexkursie" te houden om een route uit te zetten en ook mogelijk te maken. Op zaterdag 31 mei vertrok een kleine groep (de kwartiermakers) onder leiding van Dick Jonkers en verder bestaande uit Anco Driessen, Nico & Bep Dwars, Nico Klippel en Guus Proost naar het gebied. Meer konden er niet overgezet worden. De overige excursieleiders zoals Bertus van den Brink, Gerard Mijnhout en Hans van Oosterhout moesten dus maar de volgende dag improviseren.

De overtocht werd belangeloos (waarvoor nog eens dank) verzorgd door de reddingsbrigade Huizen met een van hun sloepen. Dat was een belevenis op zich. Die reddingsschippers kennen maar één snelheid van varen en dat is "full power". We waren er dus in een mum van tijd maar wel lekker gehusseld. Dat De Dode Hond een apart gebied is bleek al gauw. Het destijds door Staatsbosbeheer uitgezette "recreatiepad" dat zomers met droge voeten gedaan zou kunnen worden, was er niet meer. Het bleek geheel overwoekerd te zijn en net zo drassig als de rest van het eiland.

De in 1992 uitgezette inventarisatieroute werd wel snel gevonden maar het bleek ook hier snel dat deze opnieuw uitgezet moest worden. De wilgen, bramen, brandnetels waren in deze vijf jaren blijven doorgroeien. Bovendien bleken alle noodbruggetjes, die toen waren gemaakt over de diverse afwateringsloten, geheel te zijn gecomponeerd (de CFK-actie lijkt dus hier succesvol) of te wel ze waren er niet meer.

Geen nood: In zo'n moerasbos blijkt genoeg dood hout aanwezig (als je maar lang genoeg zoekt) om nieuwe noodbruggetjes te maken. Bruggetje is misschien zelfs een te groot woord, beter zou zijn

Het team van de voorexkursie

Foto: Joke van Velsen

doorwaadplaats. Tijdens het bouwen maar ook tijdens de excursie de volgende dag bleek dat zelfs de hoge laarzen soms onvoldoende bescherming gaven. Het blijft ook een kunst om op minuscule glibberige balkjes een overtocht te wagen.

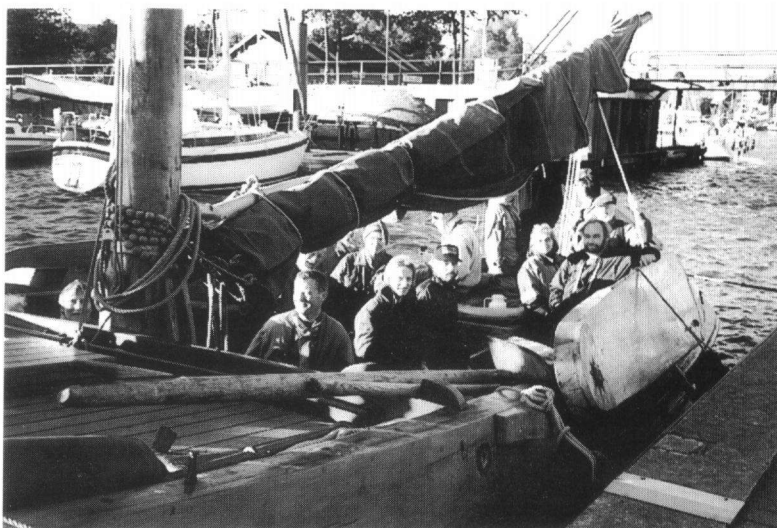
Na al het geploeter was het voor de kwartiermakers een leuke verrassing dat een van onze VVG-leden, te weten Roel Huizinga, het verstandig had bevonden om toevallig met zijn boot aan te meren aan de aanlegsteiger van dit eiland. Een dampende kop thee was het resultaat, die nog in de haast moest worden ingenomen, omdat de reddingsbrigade er al weer aan kwam stuiven om ons op te halen.

De excursie

Dat de keus voor deze aparte excursie een goede was, bleek wel uit het aantal deelnemers. Circa tachtig leden hadden zich opgegeven, zodat een extra vierde tocht moest worden ingepland. Vanaf zeven uur 's morgens werden deze vier overtochten gemaakt met de Gooise of Huizer botter de HZ108. Ik zou zelf de derde groep rondleiden en stond daarom pas later in de ochtend met de groepsgenoten op de kade van de aanloophaven in Huizen.

De weersomstandigheden voor deze excursiedag leken niet optimaal. Een harde zuidoostelijke wind, die de overtocht misschien wel behoorlijk in de war zou kunnen sturen en bovendien voor vogelwaarnemingen beslist niet bevorderlijk leek.

Een controle op het meegenomen schoeisel en kleding van de groep bleek niet overbodig. Er waren er toch nog een paar die van mening waren dat de wandeling over mooi gebaande en betegelde paden zou gaan. Ge-

Onderweg naar de Dode Hond in de Huizer Botter

Foto: Joke van Velsen

lukkig bleken groepsgenoten over wat reserve spullen te beschikken.

In de tussentijd konden we ons amuseren met pogingen van enkele enthousiaste zeilers om tegen de straffe oostelijke wind in de haven uit te komen. Hoe de botter het gelukt was vroegen we ons ondertussen wel af. Dat bleek al snel toen na enige tijd de botter zonder zeil dus op de motor op kwam dagen en de eerste groep van echt vroege vogels kwam terugbrengen. Dat ons wat te wachten stond bleek uit de enthousiaste verhalen uit deze groep. Over hoe diep sommigen wel in de modder waren gezakt of hoe nat men wel tijdens de overtocht was geworden. Vol goede moed scheepten wij ons dus op deze botter in. Vermeldenswaard is dat deze botter de laatste uit de serie is die in Huizen in 1934 werd gebouwd en mede daarom door de gemeente Huizen in 1974 werd aangekocht en de bestemming "monument" heeft gekregen. Deze botters werden speciaal gebouwd voor de visvangst en meer in het bijzonder de palingvisserij. Aan de authenticiteit van deze botter is echter door het inbouwen van een motor wel wat "gesleuteld".

Onder leiding van schipper Hans Borstlap werd de overtocht gemaakt. Door de stevige wind die er die dag heerste, werd dit geen "droge" overtocht vanwege het vele boegwater dat regelmatig overkwam. Hierbij bleek tevens dat er veel makke vogelaars in een vooronder passen. Tijdens de terugtocht kon in de meeste gevallen een groot deel van de tocht onder zeil gevaren worden, zodat toch even van de sfeer van het zeilen met een botter geproefd kon worden en van de rust die daar van uitgaat genoten kon worden.

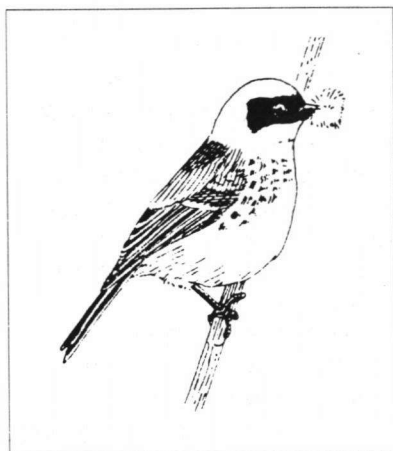
Aangekomen op het eiland werd de groep meteen in tweeën gesplitst en moest vanwege het krappe tijdschema voor de overtochten direct aangevangen worden met de excursie. De groep die met de klok mee moest lopen, kreeg meteen de vuurdoop of beter gezegd de waterdoop, omdat deze groep, om vanaf de dijk in het eigenlijke gebied te komen, direct de breedste en diepste sloot over moest.

Ik had zelf het genoeg deze groep te leiden en kwam meteen tot de onaangename verrassing dat de brug die wij de vorige dag met veel moeite hadden opgebouwd door de voorgaande

groepen letterlijk de modder was ingetrapt. Onder het slaken van vele ach en wee's en soms ook hartgrondige verwensingen, kwamen de meesten niet geheel droog deze hindernis over. Het voordeel was wel dat de rest van de tocht hierna een makkie leek. De tocht door het moerasbos werd door de meesten zoals verwacht als zeer bijzonder ervaren.

De wel zeer ruige begroeiing en de overvloedig aanwezige mossen geven het gebied een jungleachtig aanzien. De tocht leidde grotendeels door het echte natuurlijke bos van het type schietwilgenbos. Op andere delen zijn destijds ook soorten als zwarte els, wilg, es, vlier, veldiep, meidoorn en zoete kers aangeplant. Soorten als rode kornoelje, kamperfoelie en diverse rozensoorten hebben zich spontaan gevestigd. Kruidachtigen, zoals het harig wilgenroosje maar vooral de brandnetel zijn eveneens talrijk aanwezig. Op enkele plaatsen zijn nog percelen riet aanwezig.

Helaas lieten de meeste aanwezige vogelsoorten zich maar matig horen en helemaal haast niet zien, maar dat was ook gezien de tijd van het jaar en de weersomstandigheden wel te verwachten. Ondanks de aanwijzingen

Buidelmees

Tekening: Ruud van Beusekom

In de jungle op De Dode Hond

Foto: Joke van Velsen

die we van de tegemoetkomende groep hadden gekregen, konden wij het nest van de buidelmees dat was aangetroffen helaas niet vinden. Deze soort blijkt zich recent ook op dit eiland te hebben gevestigd. Na terugkomst op het verzamelpunt kon weer genoten worden van een warme consumptie die door Roel Huizinga, die met zijn boot was blijven liggen, werd aangeboden. Nooit geweten dat in zo'n kombuisje zulke hoeveelheden klaargestoomd kunnen worden. Hiernaast was er even tijd om laarzen leeg te gieten en bij te komen van de tocht. Al gauw kwam de botter weer opdagen met de vierde groep en moest de terugtocht worden aanvaard. Zoals al gezegd kon een deel van deze tocht onder zeil worden afgelegd wat een belevenis op zich was en waarbij je zou wensen dat de af te leggen afstand, mede omdat het zonnetje lekker was gaan schijnen, wat groter was. Terug aan vaste wal was het een vreemde gewaarwording ineens weer in de bewoonde wereld terug te zijn, waarmede abrupt een einde kwam aan een wel zeer bijzondere tocht.

Tabel 1.

Waargenomen soorten
Op of vanaf het eiland werden waargenomen:
Aantal code A=1, B=2-10, C=11-100, D=101-1000, G=geen op-gave.

Blauwe reiger	C	Aalscholver	D
Wilde eend	C	Bergeend	C
Knobbelzwaan	A	Buizerd	A
Havik	A	Kievit	B
Kl. mantelmeeuw	G	Zilvermeeuw	G
Zwarte stern	G	Visdief	G
Houtduif	B	Tortelduif	A
Koekoek	B	Gierzwaluw	D
Gr. bonte specht	B	Boerenzwaluw	B
Huiszwaluw	B	Oeverzwaluw	B
Witte kwikstaart	A	Gele kwikstaart	A
Winterkoning	C	Heggenus	B
Zanglijster	B	Merel	B
Roodborst	B	Snor	A
Kleine karekiet	C	Bosrietzanger	B
Rietzanger	A	Spotvogel	B
Zwartkop	B	Tuinfluit	C
Grasmus	B	Fitis	C
Tijftjaf	B	Koolmees	B
Pimpelmees	C	Matkop	A
Buidelmees	B	Boomkruiper	A
Rietgors	B	Groenling	B
Putter	B	Kneeu	B
Vink	C	Spreeuw	B
Zwarte kraai	A	Vlaamse gaai	A

Tijdens de overtocht werden er nog de volgende soorten gezien: fuut, krakeend, kuifeend, tafeleend, nijlgans, torenvalk, waterhoen, meerkoet, scholekster, oeverloper, tureluur, holeduif, kauw
Totaal 63 soorten.

Ook al zou je dat niet altijd direct zeggen: in het natuurgebied rond het Naardermeer draait alles om water. Over het belang van zuiver water bij het Naardermeer, vroeger, nu en in de toekomst ging de lezing die Wessel Fokkema van Natuurmonumenten hield op de 14e Noordhollandse Vogeldag.

Wessel Fokkema

Toekomst van Naardermeer en omgeving afhankelijk van water

Wanneer we als een vogel zouden kunnen komen aanvliegen op het Naardermeer dan zouden we ons verwonderen over hoe anders het meer eruit ziet dan wij het kennen. Met recht is te zien dat het de titel van wetland verdient. Bijna de helft van het 750 hectare grote natuurgebied bestaat uit water, het andere deel uit riet- en hooiland en moerasbos.

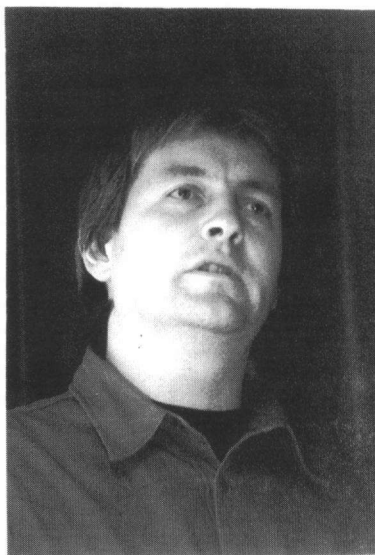
Het beheer van een wetland draait natuurlijk in de eerste plaats om water. Voldoende water en water van een goede kwaliteit. Dit uit zich in het Naardermeer in een helderheid welke ongekend is voor Nederlandse begrippen. Onder de waterspiegel opent zich een bijzondere wereld voor ons met veel vis zoals voorn, baars, zeelt en snoek, die uiteraard weer een voedselbron vormen voor de vogels van het gebied.

Maar ook een bijzondere plantenwereld met watergentiaan, fonteinkruiden en vele soorten kranswieren. Aan deze kranswieren doen in de herfst vele eendensoorten en zwanen zich te goed om krachten op te doen voor het winterseizoen. Daarnaast tref je de mooiste zoetwatersponzen aan en klokdiertjes, levend in dichte kolonies op de stengels van de waterplanten.

14 N.H. Vogeldag

Deze wondere onderwaterwereld is vastgelegd door de onderwaterfotograaf Willem Kolvoort in het boek "Onder de waterlelies van het Naardermeer", een aanrader ook al betreft het geen vogels.

Boven het meer glijdt de bruine kiekendief, in het riet hoor je de grote karekiet lang voordat je 'm in het topje van een stengel ziet. Sinds kort is de zwarte stern terug, voor mij het pareltje van de moerassen. Maar om dit moois te behouden en te versterken moeten er drastische maatregelen worden genomen. Zo ver-

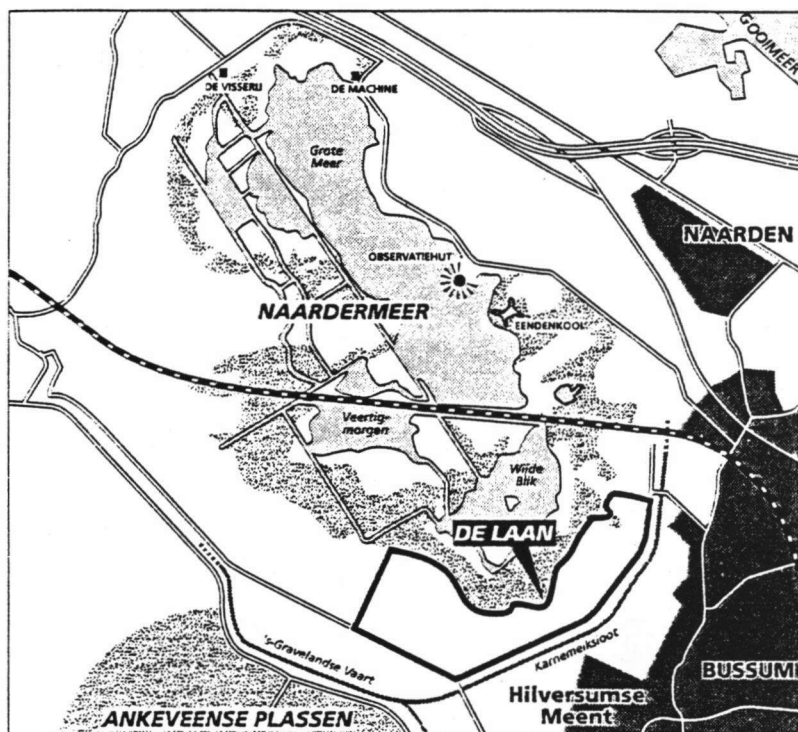
Wessel Fokkema

schenen er kranen en bulldozers rond het Naardermeer.

Verdroging

In de voorgaande jaren ging het slecht met het Naardermeer. Waar in 1883 de droogmaking van het meer nog mislukte door de grote aanvoer van kwelwater uit het Gooi (64.000 kuub per dag!), verdween deze geleidelijk door de bebouwing en grondwateronttrekking. Daarnaast werd ook het waterpeil in de graslandpolders rond het meer steeds verder verlaagd. Door de zandbodem van het meer kon het daar aanwezige water gemakkelijk wegzijgen naar die polders, waar vandaan dit kostbare water regelrecht de Vecht in werd gepompt.

Lange tijd is er ook water vanuit de Vecht ingelaten in het meer. Tot het jaar 1958 want toen reeds hadden de beheerders in de gaten dat dit water van slechte kwaliteit was. Er werd besloten tot het stoppen van de inlaat wat verdroging tot gevolg had. Het motto was toen "liever verdrogen dan vervuilen". Een moeilijke keus maar het was nog de beste van twee slechten. Door de daling van de waterstand werd het in het meer gevormde veen blootgesteld aan de invloed van zuurstof waardoor het ging veraarden, in feite een composteringproces waar-

bij voedingsstoffen als fosfaat en stikstof vrijkwamen. Deze voedingsstoffen kwamen uiteindelijk in het water terecht wat algenbloei en botulisme ten gevolge had. Het meer veranderde in een soort groene erwtensoep. In 1984 is een waterbehandelingsinstallatie in gebruik genomen welke het water eerst zuivert voor het wordt ingelaten. Dit leidde in 1989 tot een terugkeer van het heldere water. Meteen reageerde de plantenwereld erop. Er worden nu weer dertien soorten kranswieren gevonden die de bodem van het meer grotendeels bedekken.

De waterkwaliteit wordt verder verbeterd door een baggeroperatie waarbij 600.000 kubieke meter slib wordt verwijderd. Het slib is gelukkig door het wijze besluit in 1958 niet vervuild geraakt met zware metalen vanuit de Vecht.

Herstelplan

Maar dan nog steeds de wateraanvoer. Door het stopzetten van het oppompen van drinkwa-

ter in het Gooi zal in de komende jaren de kwelstroom weer gaan toenemen. Het probleem van wegzijging naar de polders wordt aangepakt door de gronden in deze polders te verwerven. Immers, de boeren zouden met een hoge waterstand niet kunnen boeren. De gronden zijn aangewezen als relatienotagebied en het Rijk en de Provincie

nemen de kosten voor hun rekening. Deze verwerving geschiedt vrijwillig en is een zorgvuldig proces van ruil of aankoop. Alle boeren zijn goed terecht gekomen en boeren naar tevredenheid elders.

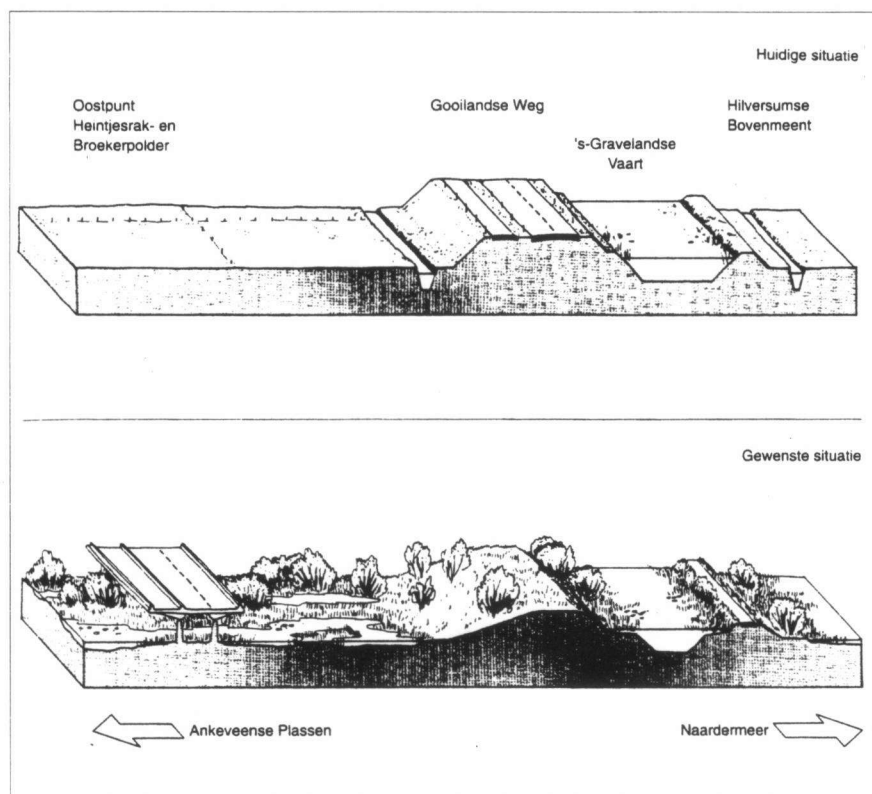
Zodra gronden eigendom waren geworden van Natuurmonumenten werd getracht de tussenliggende sloten in peil te verhogen. Kleinschalige maatregelen welke onvoldoende meehielpen het probleem te bestrijden.

In nauwe samenwerking met diverse partijen als provincie, gemeenten, zuiveringschap en waterschap is een herstelplan opgesteld. Besloten werd onder meer om de peilen in de polder drastisch te verhogen. Daarbij zouden de diepere delen van de graslanden zelfs deels plasdras of onder water komen te staan. Wat begon als maatregel ten behoeve van het Naardermeer uitte zich als een cadeautje van een 280 hectare groot natuurterrein. Deze maatregel werd versterkt door diepere delen een weinig af te graven, sloten te verbreden met natuurvriendelijke taluds, verwijderen op sommige plekken van de bemeste zode en verlande kreken weer open te graven. Het water moet uiteraard

De Hilversumse Bovenmeent gezien vanaf de 's-Gravelandse Vaart

Foto: Pieter Schut

Overgangszone tussen Naardermeer en Ankeveense Plassen. Nu en straks

het werk gaan doen. 's Zomers wordt in de Hilversumse Bovenmeent een waterpeil aangehouden van 1.10-NAP en 's winters mag het stijgen tot 0.90-NAP. Daardoor komt het overgrote deel van de polder onder water, dat zich in het voorjaar gedurende de vogeltrek weer terug trekt. Elke vogelliefhebber weet wel hoe de vogelwereld hierop reageert. 's Winters een hoger peil dan in de zomer is natuurlijk ook de natuurlijke situatie welke echter door de waterschappen in het kader van het agrarisch belang (berging) is omgedraaid in zomers hoog en 's winters laag. Deze maatregel doet een gebied ontstaan met water, rietland, moerasbos en grasland. Er wordt begraaasd met het jong- en vleesvee van de buurmanboeren. Hogere delen zullen nog worden gehooid en bemest om te dienen als opvang van de fouragerende grauwe ganzenpopulatie.

Zo ontstaat er een landschappelijke aaneenkoppeling met de Ankeveense plassen waardoor het begrip kerngebied uit het natuurbeleidsplan inhoud krijgt. Er is al een project gestart om ook de barrièrewerking van de drukbereden N236 op te heffen middels een faunapassage.

Keverdijk

In de zomer van 1997 zijn ook de inrichtingswerken van de Nieuwe Keverdijkse Polder gereed gekomen. Dit plan maakt onderdeel uit van de totale peilwijziging in de Nieuwe Keverdijkse Polder. Het peil in het agrarisch deel van de polder, ten westen van de Keverdijk, wordt verlaagd. Deze peilverlaging is alleen mogelijk wanneer het gebied ten oosten van de Keverdijk tot aan het Naardermeer in peil wordt verhoogd. Een goed voorbeeld van een oplossing, waarbij meerdere partijen baat hebben. Dit gebied zal

een veel opener en graziger karakter hebben dan de Hilversumse Bovenmeent. Wel zijn twee oude kreken, de Spijke en de Nesse, welke intussen waren gedegeneereerd tot een sloot van vijf meter en een van twee meter, weer in het landschap zichtbaar gemaakt. Deze kreken waren doorbraken van de Vecht richting het Almere in 1300 toen de Vecht hier werd afgedamd. Wanneer het water in de polder gaat stijgen zal de bedding zich vullen en ontstaat er een water van wel dertig meter breed. Nadat het riet zich langs de oevers vestigt en de polder een ruiger karakter krijgt voelt wellicht de kwartelkoning zich hier weer thuis.

Conclusie

Wat levert het nu allemaal op voor de vogels? Bekend en berucht was de komst van de sporenkievit, maar ook de lepel-aar diende zich weer aan net als grote groepen kievit, watersnip, vele soorten steltlopers, de visarend, blauwe kiekendief enzovoorts, enzovoorts. Vele vogelliefhebbers hebben hun weg naar de Meent al gevonden. Ten behoeve van hen en andere natuurliefhebbers zullen wandelroutes worden aangelegd en uitkijpunten worden gebouwd. De neergaande lijn van het Naardermeer lijkt te zijn omgebogen tot een hoopvolle toekomst. Tijd om op onze lauweren te rusten is er niet want voor Ankeveen en Kortenhoef spelen soortgelijke problemen welke moeten worden opgelost. Door een uitgekiend peilbeheer is al veel mogelijk en dat betekent een nauwe samenwerking met het waterschap, welke voor de moeilijke taak staat de zorg voor de natuurgebieden te combineren met de agrarische belangen in het Vechtplassengebied.

Over REUT, het weer en over vogels die bij nacht en ontij de trektelpost in het Corversbos in Hilversum passeren ging de lezing van Fred van Klaveren tijdens de 14 Noordhollandse Vogeldag. Serieus, maar ook vol humor.

A.J. van Klaveren

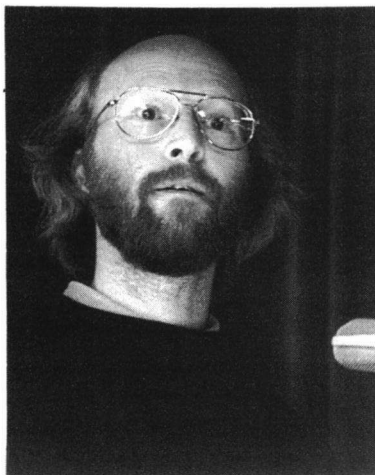
Trektelpost Corversbos is op zoek naar aparte gasten

Er zijn erbij, die huren een boot en varen ermee van Vlieland naar Zeeland om daar locaties te bekijken, waar ooit een zeldzame gast heeft gezeten, een soort bedevaart dus. Het meeste medelijden moeten we echter hebben met vogelaars, die wortel schieten op een akker zoals die in het Corversbos in Hilversum.

Op die akker hoor je uit de kelen van vogelaars de vreemdste kreten en de allervreemdste kreet is REUT. "Reut" is een verbastering van het Engelse woord "row" en dat betekent rij. Bij ons op de telpost betekent het: heel veel vogels. Het staat ook voor enthousiast en gedisciplineerd, ontspannen en gezellig vogels tellen met elkaar. En dat is dan ook de doelstelling van de telpost. Ik ga het hebben over het Corversbos, de trek, de tellers, de aantallen en het weer. En u zult snel merken dat weer en wind de belangrijkste factoren zijn op onze telpost.

De meeste trek krijgen we uit noordwestelijke richting en dat is heel vreemd, omdat de meeste vogels noordoost-zuidwest vliegen. Maar dat zijn waarschijnlijk vogels, die vanuit het oosten en noordoosten komen, bosvogels vooral, die de flanken van de Utrechtse heuvelrug richting Hilversum volgen en dan automatisch op de telpost terechtkomen. Het kan ook zijn, dat ze de

14 N.H. Vogeldag

Fred van Klaveren

oude randmeren volgen en dan noordwest aanhouden, dus niet doorschieten richting Utrecht en Zeeland, maar hier de rand van de randmeren volgen, daarna afbuigen ter hoogte van Eemnes en dan de telpost passeren. Een andere belangrijke trekrichting komt vanuit de Flevopolder langs Muiderberg en Muiden en last but not least trekken vogels over het Corversbos. Bekijken we de telpost van iets hoger niveau, dan zien we dat de telpost ligt aan de kop van de graanakkers, deels rogge, haver en tarwe heeft er ook gestaan en drie maisblokken. Rondom de telpost heb je verder bos. Er zijn dus mogelijkheden voor vogels om te slapen. Die beesten die in het bos slapen, zien wij 's mor-

gens als ze weer op pad gaan, richting elders. Dat is natuurlijk hartstikke leuk als dat een wilgengors is, maar als dat 800 groenlingen zijn, die de hele morgen rond je hoofd cirkelen, dan krijg je daar wel eens genoeg van, behalve dan als je normaal nooit groenlingen had. Het maisveldje bij de telpost is erg belangrijk. Ik heb daar wel eens een berekening van gemaakt en ik denk dat er jaarlijks op de telpost tussen de 8.000 en 10.000 vogels verblijven. En dat is dus in de periode van half juli tot half november, mits dat mais er in november nog staat natuurlijk. Dit jaar was het er al vroeg af, maar meestal gebeurt dat eind oktober. We kunnen deze maisvelden beschouwen als een enorme Gooise matras, waarin dus al die trekvogels slapen, met name rietgorzen en vinkachtigen, kwikstaarten, zelfs zwaluwen hebben we er in gezien.

Wat is nu eigenlijk de trek? Een trekteller zegt natuurlijk: alles is trek, dan kom ik tenminste aan mooie flinke aantallen, maar als je bijvoorbeeld akkervogels neemt, is dat niet het rasvoorbeld van trek. Maar een echte akkervogel als de patrijs komt in het Corversbos niet voor. Toch hebben we vorig jaar een patrijs gezien. Die kwam gewoon aanvliegen, dus u begrijpt dat de trekteller meteen op zijn hoede

is en de patrijs graag noteert als trekvogel.

Moeilijker is het met allerlei soorten bosvogels die tamelijk algemeen zijn in de omgeving, zoals de staartmees. Trekvogels van formaat zijn ook de wespendif en de boomvalk, beide broedend in de omgeving. Zij verblijven rond juli en augustus regelmatig rond de telpost en het is soms moeilijk uit te maken of ze dan trekken of niet.

In de praktijk sta je vroeg op, heel vroeg zelfs, want je moet hier zijn een half uur voordat de zon opgaat. En een half uur voor zonsopgang is er al flinke trek, dus is het op je qui-vive zijn, zeker als het helder is, want dan gaan er al aalscholvers. En zoals u weet zijn die pikzwart en die vallen dus niet op, dus bij het minste licht proberen we ze meteen te traceren. Als het begint te gloren bij zonsopgang komen de

eerste vinken door. U zult zeggen, dat is duidelijk, makkelijk te herkennen met dat witte schildje, maar niets daarvan. Het is nog tamelijk donker en vinken zijn deels nachttrekkers, dus die gaan solitair op pad en zodra het licht begint te worden, hebben wij gemerkt, dan gaan ze klonteren. Ze zien elkaar en horen elkaar en dan gaan ze als groep door. Dat is prettig, want als groep zijn ze natuurlijk veel eerder en beter te zien.

Moeilijker is het als er sprake is van fall, (Engels woord voor vallen). Die beesten vallen dan na de nachttrek in de begroeiing in de omgeving neer. De meeste verblijven in het maisveld en dan weet je niet zeker wat het is. Ik geef u op een briefje, dat dat niet leuk is, als het zo druk is. Het is natuurlijk heel leuk om vogels te kijken, maar ik denk dat ieder bij dit soort tellingen blij is

dat de tijd voorbij is, want het klinkt een beetje negatief en is een beetje cynisch bedoeld, maar als je 80.000 vogels hebt gezien in ongeveer 80 soorten, dan begrijpt u wel dat je heel wat gemist hebt. Je mist dan misschien wel een essentiële piek, dat komt heel vaak voor.

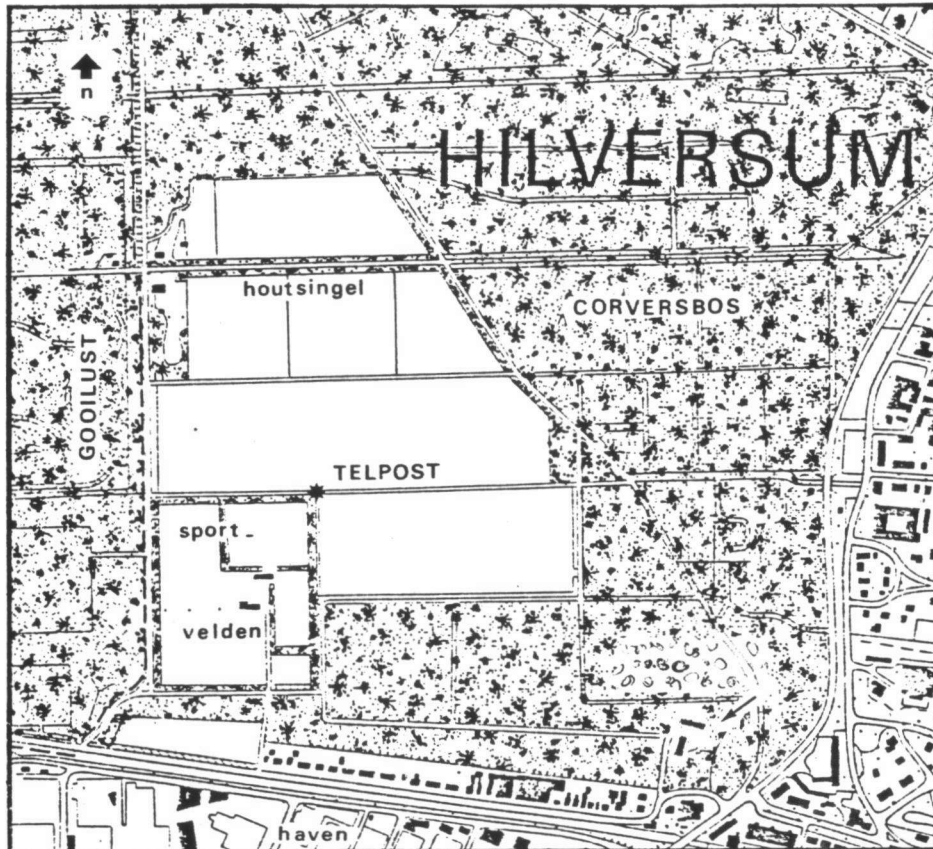
Regen

Vogels kijken doe je met je ogen en je oren, in principe eerst met het blote oog en daarna met een kijker, maar er zijn gasten bij, die volgens mij met dat ding vergroeid zijn en vogels kijken met hun neus. Weer of onweer, we gaan gewoon tellen en we tellen dus in storm en regen, mist en sneeuw en tijdens zonschijn. Het weer is eigenlijk een soort rode draad door deze lezing, want het ligt eraan hoe de pet van de vogelaar staat. Als het zonnig weer is, dan ga je snel je

bed uit, je begint op tijd en als het zonnig is, zie je ook veel meer. Als het helder is, dan trekken de aalscholvers, dat weten we. Het is heel prettig als het goed weer is, dat scheelt ook in temperatuur.

Je kunt ook wel eens regen verwachten, en dat kan erg lastig zijn. Een regenbui is op zich niet erg, zeker als hij bij noordwestenwind doorkomt. Dan kan zo'n regenbui zelfs voor enige stuwing zorgen, zodat een aantal verspreide groepen gaan klonteren en zichtbaar worden boven de telpost. Maar u begrijpt wel, dat als je onder zo'n enorme paraplu schuilt er weinig te zien valt.

Eén van de aardigste weersomstandigheden is mist en voor het gemeod is dichte mist he-

De situering van de telpost, tussen Hilversum en 's-Graveland

TELPOST

CORVERSBOS

**Wind-
richting**
Dit was
het weer,
we heb-
ben het

lemaal niet erg, want je weet dan dat er niets gaat. Maar als het grondmist is, die zeg maar zo'n tien tot twintig meter dik is en daarboven vliegt van alles en nog wat en het is juist een dag waarop er veel grauwe ganzen gaan, dan zit je aardig in de penarie. Dat is niet leuk en ook is het niet leuk, als het de nacht van tevoren geregend heeft. Ook in de maand oktober, als er heel veel trek is en je een nacht flink regen hebt gehad, een paar uur regen zelfs, dan zie je de dag erop heel erg weinig, zelfs op een zonnige dag. Dat komt, doordat de vogels heel erg nat en heel erg koud zijn geworden en eerst moeten opwarmen. Het komt regelmatig voor, dat een vink, die toch een tamelijk vroege doortrekker is, pas aan het eind van die vijf uur die wij er zijn gaat doortrekken. En dan gaan wij naar huis, we mogen dan niet langer staan, anders zijn de gegevens niet meer vergelijkbaar, die discipline hebben we onszelf opgelegd. Heeft het die nacht geregend, dan kunnen we voor een aantal soorten wel naar huis, maar gelukkig blijven we wel staan, het is gewoon gezellig meestal als je zulke leuke plaatjes ziet. De temperatuur is uiterst belangrijk, niet alleen voor de teller en de aard van zijn voeten, want als het koud is, is het natuurlijk akelig, maar we weten onderdehand wel hoe we ons daarop moeten kleden. De eerste sneeuwbuï kondigt zich aan, dat geeft heel spannende momenten. Vaak krijg je dan ganzen en leuke roofvogels. Koude is vaak één, maar als je kijker koud is, dan kun je denk ik het allerbeste naar huis gaan.

over de zon gehad, bewolking, regen en temperatuur, maar de wind is de allerbelangrijkste factor binen het vogeltrekgebeuren. Relatie vogeltrek en wind is tamelijk belangrijk. We hebben niet alleen te maken met de periode, het seizoen en de maand en de week, wanneer een vogel vertrekt en in grote aantallen door gaat, we hebben ook te maken met windrichting. Als we nu alle windrichtingen op een rijtje zetten en we plaatsen daar alle vogels bij dan krijgen we een heel aardig beeld van hoe de trek verloopt, beide zowel windrichting als seizoen. Ik zal daarbij ook wat karakteristieke vogels noemen, die voor de telpost van belang zijn.

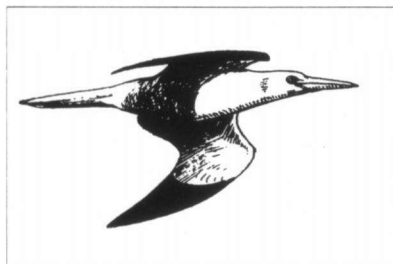
Als je bijvoorbeeld geen oostenwind hebt tussen juli en november, ondenkbaar maar het zou voor kunnen komen, dan weet je wel zeker, dat je geen kieviten hebt. Want kieviten komen bij ons door tijdens oostenwind. Een schrale wind, even een vleugje vorst of als het in oost-Europa een keer gesneeuwd heeft, dan hebben wij bij oostenwind kievitentrek. Heb je steeds zuidwestenwind of noordwestenwind, dan kun je het vergeten. Dat is een voorbeeld hoe vogels reageren op windrichting. Noordwestenwind is tamelijk interessant, je hebt dan vaak interessante vogels zoals visarend en zeevogels, vooral als die wind een beetje flink is. Noordoostenwind is tamelijk interessant, omdat de meeste trekvogels komen vanuit het oosten en het noordoosten. Scandinavië en Oost-Europa, daar moet het allemaal vandaan komen.

Noordnoordoostenwind is goed voor ongeveer 23 procent van onze waarnemingen, noordoost tot zuid is 38 procent. Maar er zit een addertje onder het gras: tussen oost en zuidoost zit eigenlijk een dip, die wordt veroorzaakt, doordat dan vaak nevelig weer optreedt met regen of motregen. Westenwinden zijn ook minder leuk. Je wordt er hartstikke koud van, vaak kouder dan bij een flinke vorst en je ziet maar weinig, dus het resultaat is minimaal. Meestal komt het neer op wat meeuwen, de kokmeeuw, een soort, die de laatste jaren achteruit is gegaan, hoewel het een algemene vogel is.

Zeevogels

Kijken we naar de noordwestenwind, dat is heel erg interessant, niet alleen vanwege de vogels, maar ook landschappelijk. Je hebt vaak van die fronten, regen- of sneeuwbuïen, ligt aan de tijd, een prachtig kleurspektakel. Noordwestenwinden brengen vogels mee van Noorwegen of Scandinavië als geheel, die richting Engeland willen trekken. Noordwestenwinden drijven deze vogels naar de kust en als de vogels doorvliegen omdat ze een beetje in de war zijn of ze willen bij het bereiken van de kust hun route weer opnemen naar het noordwesten en dan naar het westen, dan komen ze over de telpost.

Het gaat om koperwieken bijvoorbeeld, die doen het heel hevig op de noordwestenwind, maar ook zeevogels, bijvoorbeeld eenmaal de Jan van Gent. Zeldzaam natuurlijk, we hadden hem bijna gemist. U gelooft het niet, tamelijk laag vloog ie over. We stonden met zijn zessen en toen zei opeens iemand: "Hé, daar gaat een Jan van Gent". We zaten met z'n allen net koffie te drinken en net voor ie verdwenen was, hadden we hem toch nog te pakken, gelukkig. Ook

Jan van Gent Tekening: Ronald Sinoo

een kleine jager hebben we een keer gezien. Zeer de moeite waard. Noordwestenwind: heel spannend weer. Visarend maar ook slechtvalk of een aantal andere roofvogels zijn dan te zien. Karakteristieke vogels zoals de aalscholvers nemen sterk toe. Het absolute totaal dat we werkelijk gezien hebben in tien jaar is 57598 aalscholvers. Dus als u dat door tien deelt komt u ongeveer op 2700 vogels per jaar. Het kan zijn, dat je wel 6.000 of 8.000 vogels in een jaar ziet en het volgende jaar heel weinig, dat komt inderdaad heel vaak voor. Dus aalscholvers zijn bij ons een heel karakteristieke soort, we zitten er echt op te wachten in deze tijd als het helder is. Koperwieken ook met noordwestenwind, tamelijk karakteristieke vogel, we zien er gemiddeld 4200 per seizoen. Soms zien we er echter wel 10.000. Nou, als je 10.000 koperwieken in vijf uur ziet en daarnaast ook nog het nodige andere spul, dan raak je behoorlijk in de war, zeker als je vergissingen maakt met andere soorten. Dat komt regelmatig voor als een koperwiek met een veldleeuwerik en een spreeuw samenvliegt in grote wolken en verweg.

Ganzen

Noordoostkant, dan wordt het zeker interessant vanwege de grote aantallen en ook het aantal soorten neemt dan beduidend toe. De grauwe gans begint al vroeg in augustus, we hebben wat voortrek richting het noor-

den, bijvoorbeeld in juli richting Flevopolder, maar grote groepen, die komen vanaf eind augustus. Dan trekken ze door tot aan november, maar de meesten zijn in oktober al geweest, dus we moeten aanwezig zijn op de goede ganzendagen.

De kolganzen komen daarna, de eersten beginnen half oktober al een beetje binnen te druppelen en tot in november zien wij kolganzen. Het gaat hier om de aantallen, het gaat echt om vele duizenden kolganzen, mits het jaar goed is, want niet elk jaar is hetzelfde. Het kan best zijn, dat het heel lang warm blijft in Scandinavië en Oost-Europa en dat die beesten dus geen drang hebben om weg te trekken.

Brandganzen komen daarna, 20 november is echt een datum die u in de gaten moet houden, want rond die datum kunnen wij de eerste brandganzen verwachten. Het gaat maar om een klein aantal en de meesten kunnen alleen maar door onze speciale grote oranje kijker gezien worden, want de meesten gaan boven het Naardermeer.

Natuurlijk ook roofvogels met noordoostenwind, we hebben het geluk, dat er in het noordoosten ook een aantal heidevelden ligt waar thermiek ontstaat, waarboven roofvogels kunnen gaan schroeven, daarna zeilen ze af richting west-noordwest. Dit zijn ruigpootbuizerds, tamelijk zeldzaam bij ons en verder gewone buizerds. Ik denk ook, dat we voor roofvogels op een slechte plaats zitten. Als we wat meer zuidelijk of iets oostelijker zouden zitten zou dat beter zijn, omdat die beesten meer vanuit de Veluwezoom of de Utrechtse heuvelrug hun route volgen. Daarnaast, omdat we omstreeks het middaguur ophouden en de meeste roofvogels na de middag doortrekken. Dus wanneer het echt warmer is ge-

worden, dat is uit andere tellingen ook wel gebleken.

De houtduif is een tamelijk karakteristieke vogel, de laatste jaren is ie algemeen geweest. Met houtduiven is iets bijzonders. Het is een vogel, die vanuit het oosten komt, vanuit Scandinavië ook, heel Scandinavië stroomt leeg wat de houtduiven betreft, het is daar een zomervogel, net als bij ons bijvoorbeeld de fitis. Het is heel vreemd, maar het is zo en al die vogels gaan dus bij ons door. Eigenlijk hebben ze een route, die oostelijk van het Gooi ligt.

U begrijpt wel dat het voor ons als tellers een moeilijke soort is, de houtduif. Is dat nou een trekvogel of een broedvogel, want tot in november kun je ouders met jongen zien of ouden met voer zelfs. De akkers trekken natuurlijk ook heel wat beesten aan als het gaat om fourageren.

Zangers

Noordoostenwind brengt ook heel aardig wat zangers. In augustus, september hebben we met de roodborst te maken, met roodstaarten en roodborstspuitjes, ze zitten allemaal in de singels en de mais. Echt moeilijk om te zeggen, zeker als het juli of augustus is, horen die beesten hier of gaan ze door? Wij noteren ze altijd wel, puur om een beeld te krijgen van hoe dat over het seizoen verspreid is. Wanneer zie je de eerste en wanneer de laatste?

Geldt ook voor de spreeuw, maar dat is een ander geval. De spreeuw is wel een karakteristieke soort, maar wel een soort die afneemt. Nu zult u zeggen, hoe kan dat in hemelsnaam bij zo'n algemene soort? We kunnen dat na tien jaar trektellen natuurlijk nog niet hardmaken, maar we vermoeden wel, dat dat het geval is en ik geloof zelfs dat in Europees verband al is

aangetoond, dat spreeuwen achteruit gaan.

Spreeuwen trekken vooral west en dat gaat snel, vooral als dat een wolk betreft. Want ze trekken in front, dus niet in een lijn, een reut, maar in een front. En dat front kan zich van horizon tot horizon uitstrekken. En aangezien we te maken hebben met bos en de aarde nog steeds rond is, gaan die groepen dus achter die bosrand langs en dan mis je een groot deel als je niet snel genoeg bent. Maar als je met zijn zessen bent kun je een aardige schatting maken.

De vink is ook een karakteristieke soort, die komt elk jaar heel veel voor en de laatste jaren zien we hem steeds vaker. Het komt voor dat we dagen hebben met 10.000 vinken of seizoenen met 14.000 vinken. Dat zijn eigenlijk aantallen die thuis horen op de Veluwe of Oost-Nederland, maar die komen dus ook in het midden van het land en in het vergeten Gooi terecht.

We hebben geen vinkenloze jaren, maar wel jaren, waarbij je er maar 2.000 ziet. Bij noordoostenwind komen allerlei leuke beesten door, bijvoorbeeld de

kneu. De kneu is misschien wel een gewone soort, maar ik vind de kneu een tamelijk leuk beest. Heel leuk vliegbeeld, vaak gezellig in een groep doortrekkend. We hebben duidelijk kneu-periodes, die periodes betreffen ongeveer twee weken. Dat geldt ook voor veldleeuweriken. Dus een heel korte periode, waarin je de kneuen moet hebben, anders heb je ze gemist.

De kneu is een akkervogel, die duidelijk achteruit gaat, niet alleen als broedvogel, maar ook als trekvogel. Ze hebben het slecht, het is een vogel uit Oost-Europa, maar toch zijn we blij, dat we ze regelmatig en nog steeds zien.

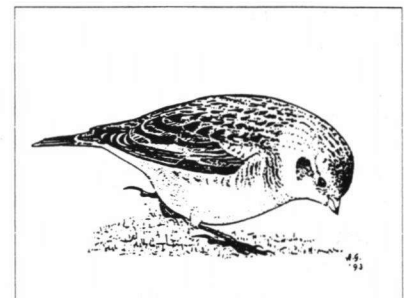
Sneeuwgorz

Met noordoostenwind krijgen we half-eind november al de sneeuwgorz, ik denk dat we dat verdiend hebben! Het is een heel leuke soort. We hebben nog wel andere gorzen ook, maar een sneeuwgorz valt natuurlijk direkt op in een groep leeuweriken of zomaar alleen. Gaan we naar oostenwind dan wordt het natuurlijk nog interessanter. We hebben dan heel veel soorten, mooie trek noem ik dat. Blauwe reigers zie je overvliegen, een beetje sloom met soms een lange nek of een korte, maar als ze zo in V-vorm overvliegen, dan vind ik dat een heel mooie trek. Ik hoorde zelfs over een groep van 19 deze zomer, dat vind ik echt spectaculair. Geen grote aantallen, maar toch heel mooie beelden.

Met oostenwind zien we ook roofvogels. De bruine kiekendief neemt af, elk jaar zien we er minder. Ik geloof dat we er dit jaar zelfs niet een gezien hebben. Tamelijk verbazingwekkend, als we zoveel bruine kiekken hebben in de Flevopolder, maar dat loopt ook terug.

Blauwe kiekendief wordt ietsje algemener dan de bruine kiek, althans we zien hem vaker. Echte wintervogel, eind oktober met oostenwind. Dat geldt ook voor duikeenden, vooral kuifeendjes, meestal volgen deze de route over de Vechtstreek. Oostenwind wordt natuurlijk bijzonder interessant, want niet alleen de kieviten, maar ook de kraanvogel kan dan doortrekken bij oostenwind. Let op: 5 November, schrijf dat maar in uw agenda, dat is een heel belangrijke datum voor de kraanvogel. Als je dan oostenwind hebt even ervoor of erna, dan altijd je oren gespitst houden zo rond het middaguur, dan heb je inderdaad kans op kraanvogels. Het is ons helaas maar een keer gelukt. De kievit, ook erg leuk, omdat je daar altijd op kunt wachten. Als het wat vriest of liefst sneeuwt in Oost-Eropa en dan met wat oostenwind op de telpost staan, dan heb je grote groepen en dan gaat het om een paar duizend vogels gemiddeld per jaar.

Veldleeuwerik is wel heel erg karakteristiek. Je kunt een jaar hebben van 10.000 beesten en zoals in 1993 van bijna 80.000, dat zijn heel interessante dagen op de telpost. Ik denk zelfs, dat dit heel normaal is voor de veldleeuwerik. Ik denk dat we er geweldig veel missen omdat het een lastige soort is om waar te nemen. Ze zijn bijzonder snel en bijzonder hoog in fronten.

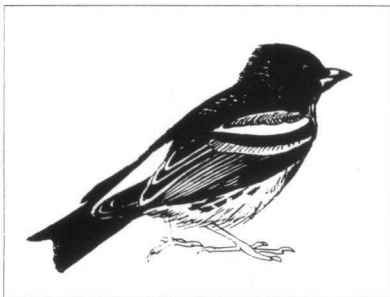

Sneeuwgorz Tekening: Arnold Gronert

Zuidenwind

Komen we bij de zuidenwind, zuidwestelijke wind, zwoele winden, hoge temperaturen, jasje uit en toch wel interessant. We hebben wat lepelaars elk jaar uit het Naardermeer of de omgeving daarvan, Flevopolder en de Waddeneilanden waarschijnlijk, die vooral met zuidenwind doortrekken. Het zijn maar kleine aantallen, maar toch is het leuk. En wat mediterrane soorten, zoals een rode wouw. We zien ze verbazend weinig, maar het zijn toch beesten, die gestuwd kunnen worden door de zuidenwind. Roodstaartzwaluw, maar een keer gezien overigens, maar die zie je dan toevallig wel bij zuidenwind. Het blijven soorten, die bij een goede zuidenwind naar Nederland toegaan, tegen de normale wind in en dan door ons gezien en met grote letters opgeschreven worden.

Gierzwaluw is een karakteristieke vogel, omdat juist als we beginnen zo 17 juli ongeveer, dan hebben we meteen een heleboel vogels. Dat is leuk, want dat stimuleert en dan blijven we de rest van de tijd ook gewoon zitten. Op sommige dagen dan heb je zomaar opeens 2000 gierzwaluwen en op sommige dagen dan heb je helemaal niks. Dus wel een warrig verloop, omdat die beesten alleen maar gaan in de tweede helft van juli en voor de rest eigenlijk afwezig zijn. Begin je in augustus, dan heb je pech, dan gaan ze niet, dan zijn ze al weg. Een heel belangrijke

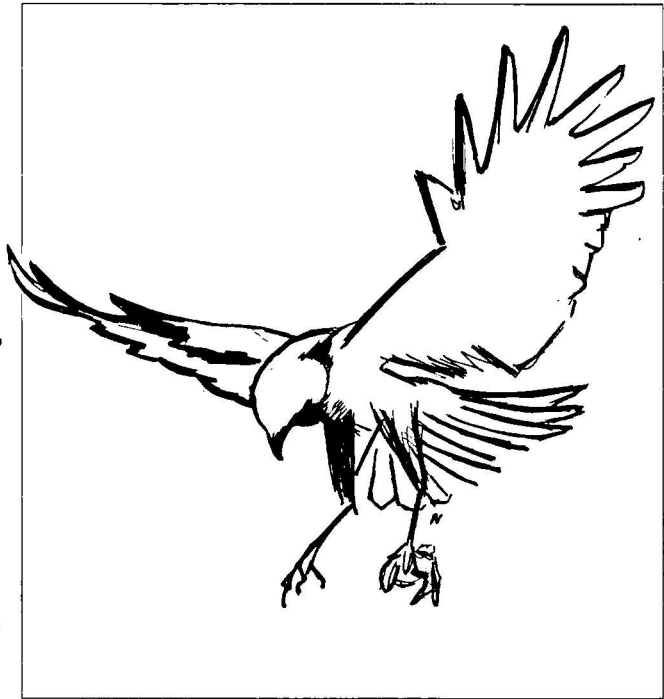

Keep

datum voor de gierzwaluwen is 31 juli. Dan zijn de meeste kolonies al verlaten, voor die tijd gaan al een heleboel beesten weg, dat kunnen we hier dus mee aantonen.

We mogen ook heel graag ortolanen lokken, maar dat is de afgelopen tien jaar nog niet gelukt.

Geelgorzen, heel gek is dat, die zien we alleen als het regent. Heel weinig ook trouwens. We zien op de telpost, naast de gewone soorten ook wel invasiegasten, die vaak een heel gek warrig verloop hebben. Niet te voorspellen bijna. Dan gaat het om notenkrakers en pestvogels maar ook om de kruisbekken. Kruisbekken, daar is iets bijzonders mee aan de hand, want die trekken bij volle maan en niet 's nachts, nee, gewoon overdag als het dus volle maan is. Dat is vooral gezien in 1990, toen pakweg 2100 van die kruisbekken doorvlogen, een heel belangrijk jaar voor kruisbekken in Nederland. In heel Nederland zijn er waarschijnlijk twee miljoen doorgetrokken vanuit Scandinavië en daar hebben wij een staartje van meegepikt. Dit jaar is er ook een kleine invasie. Dat is voorspeld en het is ook uitgekomen. En dat is het leuke ervan, dat je van een invasievogel, die toch erg onberekenbaar is, toch nog enige regelmaat kunt verwachten.

Bruine kiekendief met konijntje

Tekening: R. Velkamp

Conclusie

Waar komt het allemaal op neer? Wat zijn de totalen als het gaat om soorten en aantallen? Gemiddeld 105 soorten per jaar. Dat is tamelijk veel voor een telpost in dit deel van het land. Maar dat kan wisselen van 80-110 soorten per seizoen. Het is heel gevarieerd: naast de bekende soorten ook steltlopers, eenden en roofvogels. Het totaal van de soorten, gezien op de telpost in het Corversbos is 167. Als u voor soorten aantallen leest, dan is het duidelijk, dat dezelfde piek, die ook in de soorten zit, terugkomt in het aantal. Dat is ongeveer 60.000 vogels per seizoen, dus per herfst en in 1990 staat 120.000 vogels, gezien tijdens veertig dagen. U begrijpt dus, dat we daaruit kunnen concluderen, dat we een absoluut getal hebben genomen. U kunt dan een berekening maken over de periode half juli - eind november, wat er werkelijk is doorgevlogen.

Ons erelid Jelle Harder vertelde op de 14e Noordhollandse vogeldag over het IJsvogelproject in Gooi, Vechtstreek en Kennemerland. Voor de in nood verkerende ijsvogel is onze regio belangrijker dan menigeen vaak denkt.

Jelle Harder

Gooi en Vechtstreek bieden ijsvogel overlevingskansen

"Dolk op wieken in een jasje van kobalt, de buik oranje, maar de oogwenk ziet even maar een blauwe vlam". Een gedicht van Arie van den Berg, sinds september in omloop en in miljoenen exemplaren verkrijgbaar. Levensduur van het gedicht ongeveer anderhalf jaar. De ijsvogel op het nieuwe tientje!

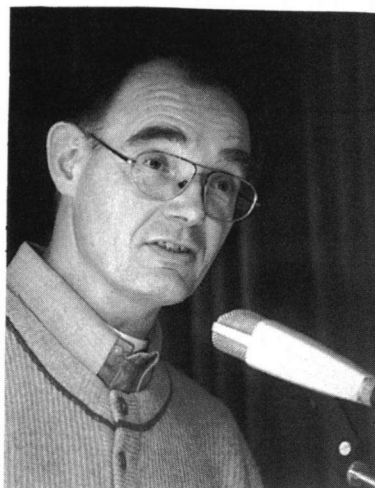
De Nederlandse Bank vindt de ijsvogel zo populair dat hij op het nieuwe bankbiljet mocht worden afgebeeld. De ijsvogel prijkt op de omslag van het boekje "Vogels van de Rode Lijst". Je kunt geen fatsoenlijke publicatie meer tegenkomen of je ziet wel een foto van de ijsvogel, liefst op de voorkant. Het is een populaire vogel, maar hij is dan ook fantastisch mooi. Het mannetje met zijn zwarte snavel en het vrouwtje met een rode ondersnavel, maar beide met de kobaltblauwe rug en de oranje buik.

Ecologie

De ijsvogel is een standvogel, waarvan het aantal broedparen sterk schommelt als gevolg van strenge winters. Vanaf 1962 tot 1997 liep de stand in Nederland uiteen van 10-325 broedparen. Het is een broedvogel van steile oevers van minimaal een meter hoog, doorgaans langs rivieren en beken. In die oevers graaft hij zelf een hol, dat een diepte van wel 100 cm kan bereiken. Aan het eind daarvan worden 5-7 eieren gelegd, waaruit ongeveer 5-6

De Korhaan, Jrg.31, Nr.5

14 N.H. Vogeldag

Jelle Harder

jongen komen. Als het enigszins mogelijk is wordt er twee keer per jaar gebroed en in goede jaren zelfs drie keer. Er zijn ook uitzonderingen van vier broedsels in een jaar.

Het voedsel bestaat vooral uit kleine visjes, zoals stekelbaarsjes. Het stekelbaarsje is op hetzelfde tientje te zien in het bekende venstertje. Andere prooien zijn insecten zoals libellen.

Het voedsel haalt de ijsvogel bij voorkeur uit het schone water in de directe omgeving, al ziet hij er niet tegenop om 1-2 kilometer op pad te gaan. Het kan dus gebeuren dat er een ijsvogel in de buurt van water wordt gevonden, waarvan men zich afvraagt of hij

daar wel kan leven. Geen nood, hij is in staat om over een bos naar een andere plek te vliegen om daar zijn voedsel te bemachtigen.

Verkennde fase

Het ijsvogelproject heeft zijn wortels in een publicatie die vijf jaar geleden door de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is gemaakt: de brochure "Vogels zien en beschermen". In een deel van deze publicatie is beschreven wat men kan doen om de broedvogelstand van een aantal vogelsoorten te verbeteren. Een van die soorten is de ijsvogel. Het idee dat er achter school was, dat op allerlei plaatsen in Gooi en Vechtstreek wel geregeld ijsvogels werden gezien, maar dat zij daar niet broedden.

Wellicht had dat te maken met het ontbreken van geschikte broedplaatsen. Er is toen een vooronderzoekje gedaan en een kaart gemaakt. Hierop stond aangegeven waar heel goed nieuwe broedlocaties te scheppen waren en tegelijkertijd ook waar zich potentiële locaties bevonden. Er zijn toen wat voorbeeldwandjes gemaakt door Landschapsbeheer Noord-Holland. Een van die plekken was een landgoed in de Gooise noordflank bij Huizen, waar een geschikte heuvel aan een zanderijsloot ligt. Die is afgestoken en er ontstond een steile

wand van twee meter hoog en drie meter lang, waarin een ijsvogel zou kunnen broeden. In de omgeving werden geregeld ijsvogels gezien en in de in 1991 afgegraven wand vestigde zich het jaar daarop een broedpaar, dat daar de twee volgende jaren ook huisde. Op geschikte plekken is snel resultaat te behalen. Op een andere plek werd een wandje van 1 m hoog en 50 cm breed gemaakt. Er kwam wel een ijsvogel die er drie gaten in groef, maar nestelen bleef uit. Deze wand lag op ongeveer tien meter van een redelijk rustige weg. Een ander soort broedplek bevindt zich in het Spanderswoud. In dat gebied waren al eens bomen omgetrokken met de bedoeling ijsvogels ertoe te verleiden om in de wortelkluit te gaan broeden. In een ervan broedt sinds 1981 een paartje ijsvogels, waar de boer die in de omgeving woont apentrots op is. In de kluit kunnen we aan de uitgesleten hollen zien of er weer een nieuw hol is gegraven. 's Zomers is dat moeilijker omdat de wand dan veel meer begroeid is. Wanneer de begroeiing niet te overdadig is vindt de

ijsvogel dat wel prettig, want er ontstaat ook beschutting. Bovenstaande voorbeelden vormden de aanleiding om het project te starten.

Organisatie

Om een goede aanpak te waarborgen is het noodzakelijk een organisatie op te zetten. Zeker voor wat de uitvoering betreft is het geen doen om dit zonder voorbereiding aan vrijwilligers over te laten. Met alles wat er omheen zit gaat er flink wat tijd in zitten. Landschapsbeheer Noord-Holland heeft om die reden de zaak opgepakt. Binnen die organisatie bevindt zich een aantal werkploegen die het veldwerk kunnen uitvoeren. Om tot uitvoering te kunnen overgaan was geld nodig. De Stichting DOEN van de Postcodeloterij stelde f 15.000 beschikbaar en de provincie Noord-Holland f 5000. Een leuke geste was afkomstig van de voormalig waarnemend-directeur van de Dienst Ruimte en Groen van de provincie Noord-Holland, Dick Fopma. Als afscheidscadeau bij het met de VUT gaan vroeg hij om de obligate fles wijn achterwege te laten en in plaats daar-

van een gift in een enveloppe voor het ijsvogelproject te geven. Op deze wijze kwam een bedrag van f 2800 binnen. Het is maar een idee!

De inzet was om dertig nestwandjes te creëren en dankzij het bijeengebrachte bedrag konden er 32 gerealiseerd worden.

Broedparen

Bij de voorbereiding van het project is er ook een fase waarin moet worden nagegaan waar ijsvogels in en buiten het broedseizoen voorkomen. De conclusie hieruit was dat er concentraties rond Naarden en in de 's-Gravelandse landgoederen optraden en dat de soort verspreid in het Vechtplassengebied aanwezig was, onder andere in het landgoed Terra Nova tussen Loenen en Vreeland.

In de 35 jaar voor de uitvoering van het project bedroeg het maximum aantal broedparen in Noord-Holland tien. Dat was in 1983 toen zich twee paren in de Vechtstreek, een paar bij Haarlem en zeven paren in de 's-Gravelandse landgoederen en tussen Huizen en Naarden ophielden. In 1995, een topjaar in Nederland broedden er alleen in Gooi en Vechtstreek al 21 paren! (Zie tabel 1).

Wandjes

Zoals hiervoor al beschreven, hebben ijsvogels steile wandjes nodig. De aanwezige oevers zijn meestal wat rond, vaak begroeid en dus ongeschikt om een nestgang in uit te graven. De hoogte van zo'n af te graven wand moet minimaal een halve meter, maar liefst een meter of hoger zijn. Als er voldoende viswater in de buurt is, vergroot dat de kans op bezetting. Bij de keuze voor de plaats waar de wand gemaakt wordt is het raadzaam om eraan te denken dat in het broedseizoen gecontroleerd moet kun-

Wortelkluit, ontstaan na een storm, biedt nestgelegenheid voor ijsvogels in het Laarder Wasmear

Foto: Jelle Harder

nen worden of de ijsvogel er broedt. Ondiep water voor de wand om in te kunnen staan of een richel voor de wand langs waar opgelopen kan worden is dan prettig. Wanneer geen hoge oevers aanwezig zijn, kan gedacht worden aan boomstronken die op elkaar gestapeld worden. Achter de stronken, die niet te zwaar mogen zijn i.v.m. tillen, moet dan een meter zand worden gegooid. Er moet tenslotte wel een gang gegraven kunnen worden. In Gooi en Vechtstreek zou dit eens uitgeprobeerd kunnen worden.

Een plek waar direct met een wand begonnen kon worden was het Hamerfort bij Bussum, in feite een grote buit grond met water er omheen. De oevers waren er al vrij steil. De begroeiing ervoor moest worden weggehaald, wortels en takken verwijderd en daarna kon er afgestoken worden. Een waadbroek bewees hier goede diensten om overal bij te kunnen komen. Omdat er ook elders bij het fort nog mogelijkheden waren, werden met een tussenruimte van ongeveer 15 meter nog enkele plekken geschikt gemaakt, zodat de ijsvogel een ruime keuze had. Een andere plek waar een bestaande situatie werd uitgebuit is een eilandje in de woonwijk Hilversumse Meent, niet ver van het Naardermeer. Een vrij hoge wortelkluit van een omgewaaide berk is daar door drie medewerkers binnen een half uur geschikt gemaakt door de achterzijde van de kluit met zand op te vullen.

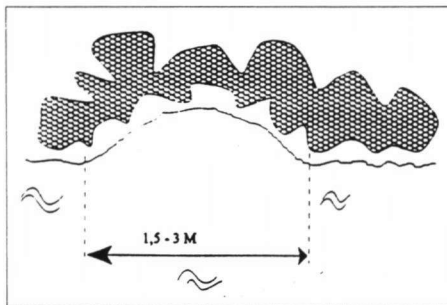
In het landgoed Leyduin in Kennemerland werd een hoge oever van een duinrel, die begroeid was met varens, geschikt gemaakt door een deel van de varens te verwijderen en de wand toen af te steken. Deze beschutte plek, in een half uur gemaakt,

zou een potentiële ijsvogelbroedplaats kunnen zijn. Op een landgoed bij Velsen hoefden alleen wat takken van rhododendrons verwijderd te worden.

Bij het project worden kleine wandjes van een halve tot anderhalve meter breed altijd recht afgestoken, maar bij wandjes tot drie meter wordt geprobeerd er een bocht in te leggen (zie figuur 1). De ijsvogel kan dan zelf een luwe plek opzoeken.

Bomen omtrekken

Een wat rigoreus lijkende methode is het omtrekken van bomen, een werk dat door deskundigen

Figuur 1. Bovenaanzicht van een afgestoken wand

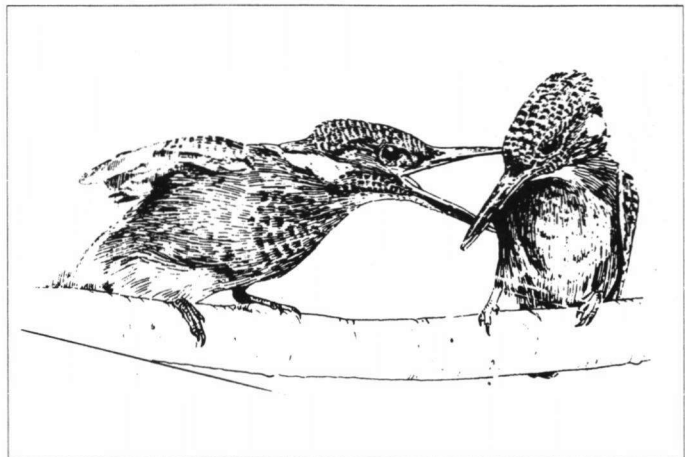
moet worden uitgevoerd. Behalve een ladder om een en ander hoog vast te kunnen maken, is een handlier met kabels noodzakelijk. Om te beginnen mag de boom niet te ver van het water staan; dit om te voorkomen dat er voor de wortelkluit achteraf een hoop zand moet worden weggegraven. Zo'n boom moet op borsthoogte een dikte van 40-50 cm bezitten. Kleinere bomen hebben vaak een

te kleine wortelkluit. In eerste instantie wordt, om de boom niet te beschadigen, een band in de boom vastgemaakt en vervolgens daaraan een kabel. De kabel gaat om een katrol heen, wordt, weer met een band, onder aan een andere boom vastgemaakt en daarna aan de lier. Na een licht begin gaat het lieren steeds zwaarder, maar uiteindelijk legt de boom het loodje en gaat met wortelkluit en al om.

Hulp

Alle terreineigenaren die benaderd werden verleenden spontaan hun medewerking. Na publicaties in de pers kwamen er ook nog aanvragen bij het bureau van Landschapsbeheer Noord-Holland binnen om wandjes te maken. Uiteindelijk resulteerde dit in negen nieuwe plekken bij particulieren, zeven in provinciale gebieden, twaalf in gemeenten en vier bij Staatsbosbeheer. In Kennemerland werden de meeste wandjes gemaakt.

In Gooi en Vechtstreek en in de Gooise noordflank waren al voorbeeldwandjes gemaakt en Natuurmonumenten had ook al wat gedaan. In totaal werden 26 wandjes afgestoken en 6 bomen met wortelkluit omgetrokken. De doelstelling van minstens dertig plekken was gehaald.

Ijsvogels

Broedgegevens

Wie dacht na het maken van de wandjes op zijn lauweren te kunnen gaan rusten, heeft het mis. Er moesten gegevens verzameld worden die aan kunnen geven of de plekken bewoond werden en de stand moest gevolgd worden. In 1995, een recordjaar met de hoogste aantallen sinds 35 jaar, broedden er ongeveer 325 paren ijsvogels in Nederland, waarvan 21 in Gooi en Vechtstreek. In 1996 respectievelijk nog maar 50 en 3-5 paren en in 1997 niet een in de hele streek. Landelijk broedden in 1997 tussen de 30 en 50 paren. Oorzaak: strenge (Elfsteden)winters, waarin 80-90 procent van de landelijke populatie ijsvogels omkwam.

Wanneer na een strenge winter nog zo'n winter volgt gaat landelijk gezien meestal niet nogmaals 80 procent van de dan nog aanwezige ijsvogels dood. De overlevenden kennen de meest gunstige plekken bij stromend water dat ijsvrij blijft en broeden in de omgeving daarvan.

Afgezet tegen het landelijk beeld broedde in het topjaar 1995 7 procent van de Nederlandse populatie in de Gooi en Vechtstreek. In 1996 was dat 7 tot 10 procent. In de literatuur wordt beschreven dat de goede ijsvogelgebieden in Brabant, de Achterhoek en Zuid-Limburg liggen en dat 7 procent in Zuid-Limburg broedt. Met onze gegevens wordt aangetoond dat de ijsvogel niet alleen bij stromend water en rivieren voorkomt en Gooi en Vechtstreek dus veel potentie bezit.

Onderhoud

De wanden mogen niet dichtgroeien en moeten niet alleen in februari, maar ook nog in juli voor de ijsvogels bereikbaar zijn. Het mag niet gebeuren dat jongen omkomen omdat er te veel begroeiing is. Bovendien moeten de wanden af en toe opnieuw

afgestoken worden. Deze werkzaamheden kunnen wel door vrijwilligers worden uitgevoerd en daar hebben zich al mensen voor gemeld. Verder gaat de vrijwilligersgroep Nardincklant 1 à 2 nieuwe wanden afsteken en zullen er enkele bomen worden omgetrokken. In Kennemerland zal eveneens geprobeerd worden met een groep vrijwilligers van start te gaan, zodat er dan enkele ijsvogelwerkgroepjes ontstaan. Deze kunnen als dat nodig is door Landschapsbeheer Noord-Holland opgeleid en ondersteund worden.

Een werkschema zou er als volgt uit kunnen zien:

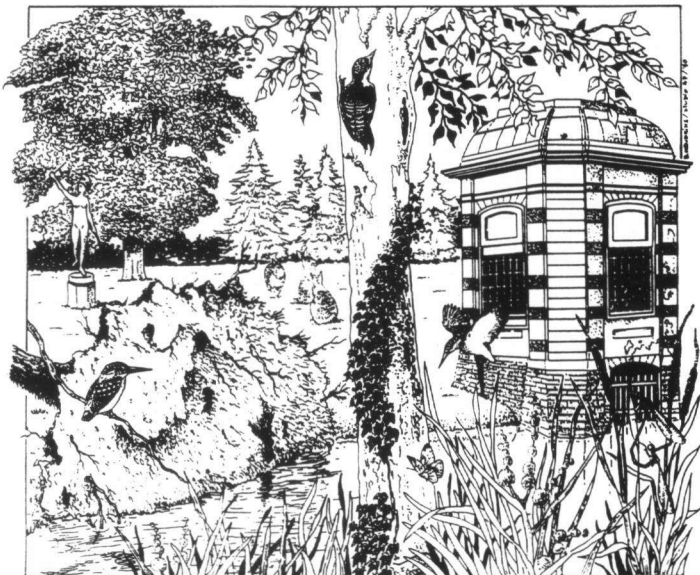
- in februari de wandjes controleren, evt. afsteken en begroeiing verwijderen;
- in mei eerste controle op broeden;
- in de loop van juli controle op een tweede broedsel;
- hele jaar opzoeken van oude gegevens.

Met de inzet van vrijwilligers gaat een nieuwe fase in. De opzet is dat zij zelf plannen gaan ontwikkelen, wandjes gaan afsteken en ook bomen om gaan

trekken. Het uiteindelijke doel is dat de ijsvogel in staat is om zich te handhaven en minder last krijgt van de strenge winters.

Tabel 1. IJsvogelbroedgevallen in Gooi en Vechtstreek

Plaats	1995	1996	1997
Huizen:			
't Vaalcesant	1	-	-
Naarden:			
Leeuwenberg	1	-	-
Vesting Naarden	2	-	-
Karnemelksloot	2	-	-
Naardermeer	1	-	-
Muiderberg:			
Echobos	1	-	-
Muiden:			
Kruitfabriek	1	-	-
Bussum:			
Karnemelksloot	1	-	-
Ankeveen:			
Holl. Ankeveen	1	-	-
Weesp:			
Spiegelpolder	1	-	-
Ned. den Berg:			
Spiegelpolder	1	0-1	-
Hilversum:			
Spanderswoud	1	1	-
's-Graveland:			
Bantam	1	1	-
Schaep en Burgh	1	-	-
Boekesteijn	1	-	-
Spanderswoud	1	-	-
Hilverbeek	1	1	-
Gooilust	1	-	-
Trompenburgh	-	0-1	-
Loenen:			
Terra Nova	1	-	-
TOTAAL	21	3-5	-

Tekening: B. Hendriks

Sommige mensen noemen de aalscholver "een probleem". Ze zouden door hun eetpatroon de visstand negatief beïnvloeden. Wetenschappelijk is er voor deze angst geen enkele grond, vertelde de heer Van Eerden, medewerker van Rijkswaterstaat op de 14e Noordhollandse Vogeldag.

M.R. van Eerden

Aalscholvers rond IJsselmeer bedreigen de visstand niet

We zien de laatste jaren steeds meer dat mensen in landen om ons heen, maar ook in ons eigen land, zich zorgen maken over aalscholvers. En waarom? Het is een fascinerend beest, zeker in de broedtijd, als hij een veren-tooi heeft die eigenlijk ongekend is met die mooie rode stukjes naakte huid aan de basis van de snavel in de paartijd. Dat is maar een dag of tien het geval en zo zullen maar weinig mensen hem kennen. Meestal wordt hij afgedaan als een zwarte vogel.

Laten we eens gaan kijken waar ze, behalve in Nederland, zoal broeden. Op de kaart van noordwest Europa zien we een aantal kolonies in Nederland. Ook in Denemarken een hele grote verspreiding, met name aan de Oostzeekant en recentelijk is hij ook helemaal naar boven gegaan aan de oostkant van Zweden. Inmiddels zijn er ook een paar vestigingen helemaal in Estland. Van ouds was ook het gebied in Polen van belang. Het zijn dus de waterrijke gebieden in Europa waar deze soort heel erg thuis is. Ze zijn altijd vervolgd. Het is eigenlijk zo, dat ze in Nederland zijn blijven zitten dank zij het feit dat we een paar natuurreservaten hadden, waaronder het Naardermeer. Dat was een van de belangrijkste gebieden in ons land evenals het Wanneperveen. Ook vroeger is

14^e N.H. Vogeldag

hij hier talrijk geweest, dat weten we uit archeologische vondsten. In 1965 is de soort beschermd geraakt en sindsdien is het eigenlijk bergopwaarts gegaan en wel zo bergopwaarts dat het nu ter discussie staat of het zo wel moet doorgaan. Moeten we

M.R. van Eerden

misschien iets doen en loopt het niet uit de hand? Enerzijds dus een successtory van de natuurbescherming, anderzijds sommige politici die ermee in de maag zitten. Bij Rijkswaterstaat zijn wij al in 1980 met onderzoek begonnen.

Aantallen

Ze broeden niet alleen in bomen maar ook op de grond, zoals bij voorbeeld op een eilandje in de

Oostzee in Denemarken. De nesten daar zijn gemaakt van zeewier. Ze hebben dus helemaal geen bomen nodig om in te broeden. Dat kunnen ze ook prima op de grond en als er geen bomen zijn dan kunnen ze ook op oude vuurtorens broeden, zoals in de monding van de Weser.

De aantallen zijn alleen maar toegenomen vanaf de bescherming in Nederland in 1965, gevolgd door Denemarken en Duitsland in de zeventiger jaren. Met name in de jaren tachtig heeft er een zeer sterke groei plaatsgevonden. Op dit moment kunnen we zeggen dat er in noordwest Europa zo'n 125.000 paren broeden. Als je die groei op een logaritmische schaal uitzet voor alleen Nederland en Denemarken dan zie je dat er een nagenoeg rechte lijn ontstaat en dat betekent dat de groei ieder jaar met een bepaald percentage constant blijft.

In Nederland een toename van zo'n twaalf procent per jaar, in Denemarken 26 procent per jaar. Inmiddels heeft Denemarken ons land ingehaald en heeft zo'n 40.000 broedparen. In Nederland is het gestegen tot ruim 20.000 paren in 1993. Nu zijn er minder en schommelt het aantal tussen 16.000 en 17.000 paren, wat natuurlijk toch ook wel pittig is. Maar goed, wat is veel? Dat is altijd de vraag bij het aal-

scholververhaal. Is dit nou veel? 125.000 paren in Europa? Het is een zaak die constant in beweging is.

In 1982 was het Naardermeer de belangrijkste kolonie in Nederland en die beesten zaten daar toen massaal op de grond. Toen waren er nog geen vossen in het gebied en konden ze massaal op de grond broeden.

Als we nu even kijken naar het aantal broedparen in het IJsselmeergebied, dat is zo'n zestig à zeventig procent van het aantal dat in Nederland broedt, dan zien we ook daar een gestage toename tot zo'n 16.000 à 17.000 paren en dan in 1994 een terugval in één jaar tijd tot een veel lagere waarde en daarna is het aantal iets toegenomen en lijkt zich te stabiliseren.

Kolonies

Nou, waarom was dat nou zo? Dan moet je kijken naar de verschillende kolonies. Het Naardermeer, dat was eigenlijk de *stronghold* voor de aalscholver in Nederland. Al voor 1970 talrijk met meer dan 2000 broedparen. Die had z'n top in het midden der tachtiger jaren en daarna is het, van nature overigens, weer gedaald.

Er is niets aan gedaan, geen beheer gevoerd, niet aan bomen geschud wat ze tot 1965 wel gedaan hebben, maar die aantallen zijn daar gestabiliseerd op een veel lager niveau, dus tegenwoordig zo'n 2000 paar. En dan de Oostvaardersplassen. Sinds de inpoldering in 1968 van zuidelijk Flevoland hebben de wilgen daar er 15 jaar over gedaan om zo groot te worden dat ze inderdaad als broedplek konden gaan dienen. We zien de eerste vestiging in 1978 en dan een sprongsgewijze toename. In 1995 was er een enorme val. Recent gaat dat weer iets omhoog.

De Lepelaarplassen, later nog gekoloniseerd in 1985, ook een sterke toename gevolgd door die afname en dan ten noorden van Enkhuizen nog een kleine kolonie van enkele honderden paren die nooit zal kunnen uitgroeien om de eenvoudige reden dat daar niet voldoende viswater aanwezig is.

Seizoen

Hoe ziet het aalscholverseizoen er uit? De aalscholvers in sommige binnenlandkolonies keren soms al in februari terug. In het IJsselmeer is het meestal wat later, veelal eind februari de allereersten, maar meestal komen ze na medio maart terug. De mannetjes eerder dan de vrouwtjes. Het verschil met het vrouwtje kun je zien aan de vorm van de bovenkant van de snavel. Het is niet altijd zo duidelijk maar meestal is die bij het mannetje wat rechter en z'n voorhoofd is ook wat vlakker dan bij het vrouwtje en de hoogte bij de basis is ook wat hoger. Vooral als je ze bij elkaar ziet dan is dat goed te zien.

Mannetjes zijn ook groter dan vrouwtjes: mannetjes kunnen wel 2600 gram zijn, sommigen wel 3 kilo; vrouwtjes 2100 tot 2400 gram. Meestal worden er vier eieren gelegd, soms wel eens vijf. De meeste eieren komen de laatste jaren uit, maar het aantal jongen dat groot komt is heel verschillend. De IJsselmeerkolonies kunnen in sommige jaren,

zeker bij de hele grote aantallen die we eind jaren tachtig hadden, minder dan één jong per paar grootbrengen. Dus eigenlijk kun je zeggen dat één jong per twee paren uitvliegt en in goede situaties kan dat wel 2,5 jong per paar zijn dus een verschil met een factor vijf per kolonie is heel normaal en dat heeft ook alles te maken met het feit dat er problemen zijn met de visvangst.

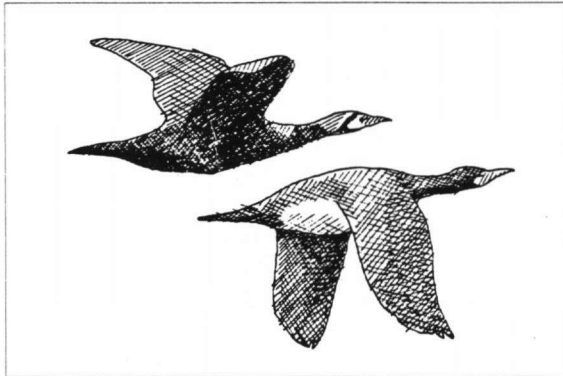
De broedtijd is 25 dagen en de jongen zijn dan afhankelijk van de ouders en doen er nog eens twee maanden over voordat ze medio juli op eigen benen staan en niet meer gevoerd worden en langzaam naar het IJsselmeer uitzwermen.

Brak

Aalscholvers nestelen graag in brak gebied, zoals bij voorbeeld in de Oostvaardersplassen. Die plek is vijftien jaar geleden bevolkt geraakt en op een gegeven moment leidt dat, overigens ook samen met de hoge waterstanden in het gebied, tot het afsterven van de bomen. Vervolgens wordt daar de dichtheid aan aal-

Aalscholver droogt veren

Aalscholvers

scholvers dan minder en gaan ze langzamerhand over tot het koloniseren van nieuwe stukken bos. Zeker daar waar je groot-schalige natuurgebieden hebt kan dat en zie je dus ook weer een soort herbebossing optreden van de gebieden die ze achterlaten.

Het is dus niet zo dat je alleen maar een verwoestend effect hebt van zo'n groep vogels. Nee, zeker niet want ook de jonge bosvorming komt nadien weer op gang. Ook vogels als grote bonte spechten maken prima gebruik van die dode bomen en achter het losliggende schors zitten allerlei nachtvinders, zoals weeskinderen, en dat geeft een extra stukje dynamiek die zo'n vogel daar, door in die grote aantallen aanwezig te zijn, met zich brengt.

Het is dus niet alleen maar aalscholvers, aalscholvers en nog eens aalscholvers, maar rondom aalscholvers broeden ook nog andere beesten. Slobeenden zijn afhankelijk van het enorme rijke leven aan zoo-plankton wat je daar in die gebieden ziet, dus het is eigenlijk een heel systeem.

Kleurringen

We hebben ook aalscholvers geringsd. Dat doen we al een aantal jaren en we hebben ze kleurringen gegeven en ik zou willen vragen aan iedereen die in het bezit is van een telescoop om

toch vooral uit te kijken naar dit soort beesten. Het is vaak moeilijk om ze te zien, maar als je ze ziet en je leest die kleurringen af, dan ben je in het bezit van een heel leuk gegeven, namelijk dat je weet waar die vogel vandaan komt: Denemarken, Schotland,

Oost-Engeland, Polen, Roemenië. Daar worden ook overal dit soort projecten gedraaid. Al die vogels zijn individueel te herkennen, dus je weet niet alleen dat je dus te maken hebt met een vogel uit een bepaalde kolonie, je weet ook zijn historie, net als bij de ganzen. Nederlandse ringen zijn geel, wit en recent ook groen en rood. Er staat een twee-letterige inscriptie op en met een beetje goede wil is dat op zo'n 400 meter afstand prima afleesbaar. Dat ringen van die beesten is natuurlijk een vak apart. Daarvoor moet je van goeden huize komen. Bij het ringen noteren we de leeftijd, het geslacht, het gewicht van de vogel om er zo achter te komen hoe zo'n kolonie nou in elkaar zit. Wie komt terug, wie komt niet terug, en hangt dat af van het aantal jongen dat groot geworden is op het nest? Hangt dat af van de nestplaats, van het jaar, en misschien kunnen we ook iets zeggen over wat die oudervogels gegeten hebben. Waren dat specialisten of waren dat generalisten? Dat zijn allemaal vragen waar we nu zo'n vijftien jaar mee bezig zijn. We hebben ons voorlopig beperkt tot het uitwerken van gegevens over de aantalstoename en iets over het dieet en we gaan nu beginnen om de gegevens te bewerken die we met de kleurringen verzameld hebben.

Het streven is om per jaar 200 jongen te ringen. Sommige jaren wat meer, sommige jaren wat minder. Het zijn vaste deelgebieden aan de Oostvaardersplassen waar we ringen. Soms aan de rand, soms in het centrum. In een daljaar was het soms moeilijk om aan jongen te komen omdat er zo weinig waren geboren.

Bekijken we de terugkomstkans van de geringde dieren dan zie je dat het per jaar erg verschilt. In sommige jaren komt er veel minder van terug en ook zie je dat er een groot verschil is tussen de plekken waar de dieren geboren zijn.

Dieren uit de randen van de kolonie hebben een lagere terugkomstkans, en dus waarschijnlijk een lagere overlevingskans dan dieren die van ouders komen die in het centrum van de kolonie gebroed hebben. Dit soort dingen is van erg veel belang om te begrijpen hoe zo een hele populatie is opgebouwd en welke natuurlijke mechanismen er ook aan ten grondslag liggen. Hoe die soort zelf met z'n hoeveelheid vis en ook met de andere aalscholvers en met z'n broedhabitat omspringt. Daarvoor is natuurlijk ook van belang dat er niet heel snel wordt ingegrepen. Als wij nu opeens groot-schalig gaan rommelen in die kolonies, dan verstoor je daarmee natuurlijk ten eerste het hele beeld maar ook natuurlijk het beeld van zo'n heel onderzoek.

Als we kijken naar de leeftijdsopbouw dan zien we steeds minder jongere dieren en, ook in onze geringde populatie, steeds meer oudere vogels die dan meer dan vijf kalenderjaren oud zijn. Ook is het interessant om te kijken hoe het zit met de overleving van die verschillende groepen. Wie broeden er nou succesvol en wie niet en zitten er dus natuurlijke grenzen aan de groei,

want daar zijn we eigenlijk naar op zoek.

Concentraties

Er zijn een aantal plekken langs de Friese zuidkust, in de buurt van Lemmer, waar een aantal zandplaten liggen, die heel druk bezocht worden. Dat begint al in juni, dan beginnen de non-breeders zich daar te concentreren. In juli en augustus komen daar de jonge vogels bij en eind oktober is daar een heel belangrijke concentratie van aalscholvers in het IJsselmeergebied. Ze verlaten dan de kolonies en uiteindelijk zwermen ze dan nog uit, helemaal tot in het gebied van de Oostzee. We weten van heel veel terugmeldingen van dieren uit de Oostvaardersplassen, die in de nazomer eerst nog naar het Kattegat gaan en het gebied van de Oostzee van Denemarken en ook het voormalig Oost-Duitsland, om dan vervolgens naar beneden te gaan naar het zuiden. We hebben terugmeldingen van dieren, die in Nederland geringd zijn, van de wintermaanden van november tot en met januari, waaruit we kunnen zien dat ze vooral aan de westkust van Frankrijk zitten. We zien dat ze helemaal het Iberisch schiereiland overgaan, je ziet dat ze de de alpenmeren bezoeken, het meer van Genève, Zuid-Duitse en andere Zwitserse meren. Het Rhône-dal is heel belangrijk, Sardinië en de kust van Tunesië. Dus een enorm gebied van één groep, die uit dit areaal van Europa in de zomer tesamen komt en zich in de winter uitspreidt over een enorme lap van Europa. Vanuit Denemarken gaan ze ook iets oostelijker, naar het gebied van de Adriatische zee, waar onze aalscholvers heel weinig komen en de beesten uit Polen gaan ook richting Zwarte Zee, Griekse archipel en dieren uit Roemenië gaan richting

Nijldelta en zelfs nog naar de kust van Israël en Libanon. Dus zo heeft ook die groep in de winter, zij het met een enorme overlap, toch wel aparte visgebieden.

Het is ook interessant om te weten of individuen aparte plekken hebben in de winter en er lijkt alle reden voor om dat te geloven. Heb je als jonge vogel eenmaal een bepaalde plek ontdekt dan kom je daar ook heel vaak weer terug.

Van terugmeldingen van aalscholvers uit Frankrijk weten we dat het daar in juli en augustus nog rustig is en dan zie je dat in november/december de herfst-trek goed op gang komt. In januari/februari is het minder. Voor een deel wordt dat veroorzaakt door afschot. Met name in de eerste periode komen onze goed beschermde jongen in de richting van die zuidelijke landen en daar krijgen ze dan, zeker in de laatste jaren weer, de volle laag.

Winter

Ze zitten dus zowel aan de kust als in het binnenland. Een deel van onze vogels blijft ook in Nederland overwinteren, met name langs het rivierengebied en in de delta. Veel minder langs het IJsselmeergebied zelf. Dat is een plek waar ze niet zo graag in de winter zitten. Stromend water is dan van belang, zoals langs de Durance in Frankrijk. Allerhande minuscule plekjes fungeren dan als slaappleats en de beesten kunnen dan zo'n twintig kilometer uitzwermen om dan een stuk rivier te gaan bevissen. Heel anders dus dan we hier in Nederland gewend zijn. In de late namiddag komen ze dan weer, net als kraaien, terug naar de slaappleats. Het zijn meestal landgoederen, beschermde gebieden, maar niet iedereen ziet ze graag komen. Zeker in Frankrijk is nogal wat

commotie op dit moment over de aalscholvers.

Een deel van de vogels kiest ook voor het zeegebied, zoals de kust bij Biarritz, en uit de ringen weten we dat dit dezelfde dieren zijn die in de zomer op zoet water zitten.

Internationaal

De aalscholver is dus een internationale vogel, waarbij het beheer en het beleid zich niet alleen beperkt tot Nederland maar het heeft ook alles te maken met wat het buitenland doet. Dus internationale bescherming, zoals die ook gerealiseerd is via de vogelrichtlijn, maar die overigens deze zomer uit de annex 1 (voor de kenners) is gehaald om geen speciale bescherming meer te hoeven hebben. Dat is een politieke lobby geweest. Dat betekent overigens niet dat de aalscholver nu vogelvrij is. Hij is nog net zo beschermd als hij was, alleen de lidstaten hoeven niet langer speciale maatregelen te nemen om de aalscholver te beschermen. Er hoeven dus geen slaappleats meer gerealiseerd te worden en er hoeft geen actief beleid meer te zijn om nieuwe broedkolonies te stimuleren, maar hij is en blijft net zo beschermd als hij was. Iets wat wij misschien niet zo goed weten is, dat er ook in het Middellandse zeegebied nog vrij veel rivieren zijn, hoewel vaak iedereen denkt dat Frankrijk een vrij droog land is. Maar Spanje en Italië zijn toch voor ons gevoel mediterrane landen en zeker in het binnenland gortdroog. Maar er liggen in het binnenland toch nog veel stuwmeren. En die stuwmeren worden door weinig vogels zo benut als door de aalscholvers. Het is een ontwikkeling die in de loop van deze eeuw is gestart, maar zeker in de jaren zestig zijn er nog veel nieuwe projecten bij gekomen en die hebben dus bijgedragen tot

een vergrote opvang van aalscholvers in Europa. Dat is iets wat wij ons eigenlijk niet zo goed realiseren, maar dit soort gebieden, het gaat toch om vele tienduizenden hectare zoet water, waar geen of weinig andere visetende watervogels van kunnen profiteren, maar die fungeren toch als een heel goed opvanggebied voor aalscholvers in de winter.

Habitat

Als we nu gaan kijken in wat voor soorten habitat die aalscholvers zitten, dan is het zo dat in de grote estuaria en de lagunesystemen aan de kust in de zomer zo'n veertig tot zeventig procent van de totale noordwest-Europese populatie zit en in de winter twintig tot vijfenveertig procent. Tweede in de rangorde zijn de grote Europese meren met dertig tot vijftig procent in de winter. Dus grootschalig water is zowel in de zomer

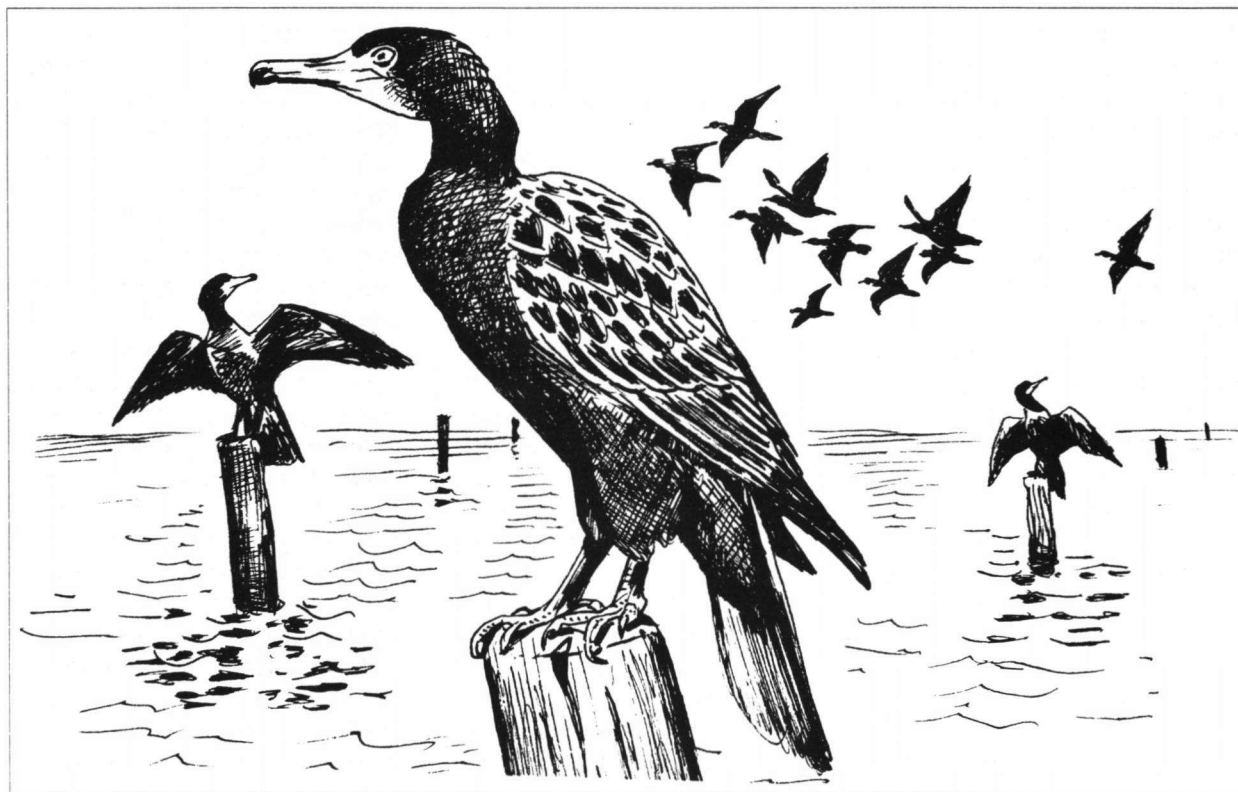
als in de winter de drager voor al die aalscholvers.

Op kleine meren en langs kleine beken daar vind je ze wel maar het draagt voor de aalscholver niet wezenlijk bij voor het voortbestaan van de populatie.

Als je nu gaat kijken waar de meeste schade wordt gerapporteerd, dan is dat juist in deze gebieden. Dus bij voorbeeld de mensen in Zwitserland en Oostenrijk en Zuid-Duitsland die maken zich ernstig zorgen over het effect dat aalscholvers kunnen hebben tijdens vorst, als die dieren vanuit het laagland naar die beken optrekken om dan zalmachtigen te gaan vangen. Het zijn dus met name de kleine meren, waar kunstmatig de visstand wordt uitgezet of beïnvloed, waar een grote hoeveelheid klachten vandaan komt ten aanzien van het voorkomen van aalscholvers.

Voedsel

Nu dan de aalscholver en de mens. Dat is al zo oud als de weg naar Kraalingen. In Kraalingen was vroeger de visafslag van de zalmvisserij in Nederland maar die zalmen zijn allang weg. Maar zo lang als er door de mens gevestigd wordt, zo lang is er ook die interactie. Vissers zien de aalscholver als hun concurrent. Maar we moeten dan toch wel weten wat ze eten. Het zou evident zijn als al die aalscholvers paling eten. Je hoort vaak in het nieuws dat die aalscholvers per persoon 500 gram paling per dag eten. Dat staat dan tegen een bepaalde kiloprijs garant voor een inkomstenderving van zoveel miljoen en dan hebben we weer een prachtig verhaal in de krant. U mag dat wel opschrijven maar het klopt niet. Als we gaan kijken wat die aalscholvers dan wel eten dan gaan we kijken naar de broedkolonies waar gegevens over bestaan wat betreft het dieet in de zomer. Je kunt dat zien omdat die

Aalscholvers

Tekening: Ronald Sinoo

aalscholvers iedere dag een braakbal maken en in die braakballen zitten gehoorsteentjes van vissen. Die kun je determineren en niet alleen kun je zien welke soorten ze gegeten hebben, maar ook kun je zien hoe groot die vissen waren. Als we dan kijken wat aalscholvers eten, dan is het zo dat het vooral de witvissen zijn, die enorm talrijk zijn in ons Nederlandse oppervlaktewater. We zien dat driekwart van het dieet bestaat uit witvis. Blankvoorn is daar de belangrijkste van, en in tweede instantie ook brasem en soms rietvoorn, maar die is eigenlijk niet echt talrijk. Dat is heel sterk zo in de Biesbosch, maar in het IJsselmeer is het iets anders.

Tweede in de rangorde zijn de baarsachtigen. Daarvan is pos een heel belangrijke soort (veertig procent) en de rest (twintig procent) is rode baars. Dus blankvoorn, pos en baars. Dat vormt eigenlijk de basis voor het dieet van de aalscholvers. Niet alleen in Nederland maar ook in andere delen van de zoetwatergroep in Europa. Dat is het beeld van de zomer.

Paling

Aal en snoekbaars zijn soorten die ook op het menu voorkomen, maar kwantitatief speelt het geen enkele rol voor het beest. Als u een aalscholver iets ziet vangen, zal het vaak een paling zijn. Als u hier bij Vinkeveen of waar dan ook, ergens in een jachthaven een beest ziet opkomen dan zal hij, niet alleen in de winter maar ook in de zomer, een paling hebben. Dat zijn specialisten, een kleine minderheid van de aalscholvers, die precies weet waar hij paling moet vangen. Die kent de plekken onder een schip, bij een inlaat van water of bij een sluisje, en die kan zo prima een dieet van honderd procent paling op-

bouwen. Dat is aangetoond met beesten die bekeken zijn. Dus het is niet zo dat ze het niet lusten. Het is eenvoudig zo, dat er op het moment helemaal geen aal meer is om dit soort grote aantallen vogels te kunnen voeden. En dat heeft weer te maken met de verminderde intrek van de aal, die zoals u weet, in de Sargassozee zijn eieren legt en dan als larf hier via de sluizen binnenkomt om dan onder andere het IJsselmeer te bevolken. Die stand van de glas-aal is enorm afgenomen en daarmee ook de vangst van zowel de beroepsvisserij als van de aalscholvers.

Want die aalscholver at vroeger, voor 1970, wél meer paling. Er is dus geen direct effect aalscholver/palingafname maar de aalscholver heeft geleerd andere vissen te vangen.

In de winter is het zo dat de aalscholvers die in Nederland blijven zich vooral in het rivierengebied ophouden omdat daar stromend water is en ze er zeker van zijn dat ze redelijk goed de winter kunnen doorkomen. In het IJsselmeergebied zijn ze dan nagenoeg verdwenen maar het aantal neemt ook daar toe, ook als overwinteraar.

Het laatste jaar waren er zo'n 10.000 à 15.000 dieren in Nederland overwinterend. Als we dan naar het dieet kijken dan is het zo dat op meer plekken de baars wat is toegenomen hoewel de witvis ook nog heel belangrijk is. Het beeld is dus duidelijk dat het niet om commercieel interessante soorten gaat, met uitzondering van de baars trouwens want daar is voor wat de wintervisserij betreft wel degelijk belangstelling voor.

Kwekerijen

Nu is het zo dat, als je praat over aalscholvers, dan gaat het om duizenden hier en tienduizenden daar en grote aantallen

broedparen. Natuurlijk is het dan makkelijk om te zeggen nou, dan is er dus direct een effect op de inkomstenderving voor die IJsselmeer-beroepsvisserij. Maar daar moet je toch mee uitkijken. Ik wil dat nog even benadrukken. Dat hebben we voldoende kunnen ontzenuwen en dat is ook geaccepteerd. Het is wel zo elders in Europa, en dat is dan het tweede punt dat ik zou willen benadrukken. Het gaat met name om die kleinschalige wateren, waar dus, bij voorbeeld in Frankrijk, karpers worden uitgezet als eerstejaars vissen. Die moeten dan doorgroeien in een paar jaar tijd tot oogstbare karpers van twee kilo. Als daar dan ook aalscholvers een gedekte tafel vinden, dan kunnen die vissen daar geen kant op en dan krijg je dus zowel directe verliezen door de dieren die gegeten worden als indirecte verliezen door de dieren die beschadigd worden en later door de verwondingen kunnen overlijden.

Dit effect staat onomstotelijk vast. Als beweerd wordt dat ze een negatief effect hebben op sportvis in open wateren, als bijvoorbeeld forellen, zalmachtigen en andere door sportvissers gewaardeerde vissen, dat is niet onomstotelijk bewezen. Er zijn wel indrukken maar het feit dat het open systemen zijn, waarbij toch de reproductie van die vissen veel belangrijker lijkt dan de consumptieverliezen door aalscholvers, dat is iets wat zeker nog nader onderzoek verdient.

Ik wil nogmaals benadrukken dat, mede dank zij de resultaten van tellingen die we hebben, de statistiek van die aalscholvers veel betrouwbaarder is dan wat de vissers en de visserij-organisaties op tafel leggen. Er zijn wel beweringen uit die hoek maar het is slechts zelden zo dat men beschikt over hele goede

bestandsopnamen en kennis over hoe het nou werkelijk onder water zit met die vis. Het enige wat boven water gehaald wordt is natuurlijk de gevangen vis, maar je moet ook weten welke vis en hoeveel er aanwezig is in het gebied.

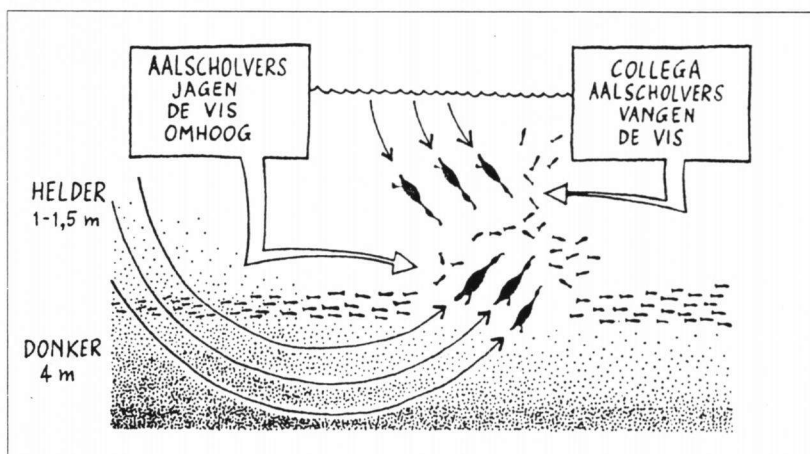
IJsselmeer

Tot slot wil ik nog iets vertellen over het IJsselmeersysteem. Dat is tenslotte het meest dicht bij huis. De spiering speelt een heel belangrijke rol in het ecosysteem van het IJsselmeer. Het is een zalmachtig visje en dient enerzijds als voedsel voor baars en snoekbaars. Dit is een soort voedselweb. De visserij wil hier vis onttrekken aan het systeem. Dat doen ze ook.

In de tachtiger jaren gingen 50.000 fuiken het meer in. Iedere nacht ging dus ongeveer 300 kilometer staand want het meer in om daar baars en snoekbaars te vangen. Dat is inmiddels vrijwillig teruggebracht, omdat men inzag dat de vangsten van snoekbaars heel erg drastisch waren gedaald. Hoewel het RIVO, het Rijksinstituut voor Visserijonderzoek, herhaaldelijk had gewaarschuwd om zo niet door te gaan want je overvist de zaak, zijn ze toch doorgeslagen.

Uiteindelijk heeft de Nederlandse overheid haar handen ervan afgetrokken en nu is het de visserijorganisatie zelf die heeft gezegd: 'Okay, we gaan terug want we zien dat we terug moeten. Maar, dan moet de aalscholver ook aan banden worden gelegd. En dat is nu op dit moment het debat.

Jaarlijks is er ongeveer zo'n honderd kilo spiering per hectare aanwezig. En honderd kilo per hectare maal 200.000 hectare in het IJsselmeer verdwijnt voor het grootste deel in de magen van baarsen. Zestig kilo per hectare gaat richting baars, een

De vistaktiek van aalscholwers

klein deel naar de vogels. Een groot deel gaat richting visserij of gaat gewoon dood of wordt onbedoeld bijgevangen als te jonge vis in diezelfde fuiken.

Dat is een groot probleem. De meeste vogels eten spiering rechtstreeks en andere vis zoals de pos. Het is niet zo dat je kunt zeggen dat de vissen die nu richting vogels gaan, of via de baarsen, anders allemaal richting visserij zouden gaan. Dat is niet zo.

Het is nu voldoende duidelijk geworden dat je meer moet weten van de vis zelf. Want als er teveel vis komt dan gaat er ook meer vis van nature dood. Het is dus niet zo dat die dan allemaal maar die netten inzwemmen. Dus die schade-problematiek, ik wil dat nogmaals benadrukken, is veel ingewikkelder dan alleen maar een optelsommetje van zoveel duizend vogels maal zoveel gram vis per dag. Afgezien of je daar nu allemaal paling voor invult of niet. Het is zeer de vraag of die aalscholwers een zo wezenlijk effect hebben.

Crash

Van de andere kant is het wel zo dat zij zelf wel aan de grenzen zitten van hun groei. Ik heb dat laten zien met die crash in de aantallen, die eigenlijk gekomen is doordat het water de laatste jaren steeds helderder wordt.

Aalscholwers hebben een probleem met helderheid onder water. U moet zich een doorsnede van het water voorstellen: de bodem en de oppervlakte, die in helderheid kunnen verschillen. Bovenin helder en onderin troebel door algen en zwevend stof. De vissen staan altijd in het troebele deel van de waterkolom. Wordt het helderder dan gaan de vissen naar beneden. De aalscholwers duiken in het troebele visrijke deel van het systeem en drukken de vis op door onder elkaar door te gaan. Ze zijn dus aangepast aan de situatie waarbij het IJsselmeer heel troebel was.

Dat was vroeger ook minder het geval maar door die enorme vermessing, de hoeveelheid nutriënten die via de Vecht en het Eemmeer maar ook via de Rijn/IJssel als belangrijkste bron in het IJsselmeer kwam, is het hele habitat zo vertroebeld dat er eigenlijk geen vis meer te vangen viel. Maar de hoeveelheid vis is dus groter dan die vroeger ooit geweest is. Wel is de samenstelling van de soorten helemaal in de richting van die witvissen veranderd. De aalscholver heeft dus de reactie gehad op die weliswaar toegenomen hoeveelheid vis maar de verslechterende zichtomstandigheid onder water, door met elkaar te gaan jagen.

Aalscholver

Daardoor zijn die kolonies ook zo groot geworden, samen met het feit dat er ook nieuwe kolonies in het IJsselmeer zijn gereaaliseerd door natuurontwikkelingen. De Oostvaardersplassen waren er immers niet, de Lepelaarsplassen ook niet en Enkhuizen "De Ven" is ook een natuurreservaatje waar vroeger de vissers in en uit liepen. Bescherming, nieuw broedhabitat maar ook meer vis. En nu is het zo dat we waarschijnlijk in de toekomst een prognose kunnen maken in verband met de helderheid die we de afgelopen jaren hebben zien toenemen in het IJsselmeer (dat was ook in het "rampjaar" 1994 zo). Dan zien we dus dat die periode van helder water in juni enorm verlengd wordt. En aalscholvers hebben dan problemen. Die vissen gaan dus lager in de waterkolom en dat sociale vissen wordt steeds moeilijker en we zien dan ook dat de dieren er veel meer alleen op uit gaan om te vissen. Enerzijds verwachten we dus van de aalscholver een reactie op een veranderende visstand, en onder water een veranderende zichtomstandigheid, en anderzijds zal het ook wel zo zijn dat er op een gegeven moment een soort Europese verandering komt in het

aantal broedparen. De grote IJsselmeerkolonies lijken redelijk stabiel. Het is niet direct te verwachten dat er heel veel nieuwe bijkomen. Misschien zijn er in het noordelijk IJsselmeergebied nog plekken waar in de broedtijd nog dieren bij zouden kunnen, maar de vraag is waar dat dan zou moeten zijn. Op dit moment lijkt dat niet erg voor de hand te liggen.

De aalscholver heeft gereageerd op een beschermende maatregel in Nederland in 1965, in de zeventiger jaren gevolgd door vele landen in Europa, en ik geloof ook dat we er best trots op mogen zijn dat we met de natuurbescherming zo ver hebben kunnen komen dat we aalscholvers, die vroeger altijd alleen maar in

het verdomhoekje zaten, nu als beschermde soort hebben rondvliegen waar hij zelf wil. En dat is iets wat toch, zeker als je in andere landen gaat kijken, heel bijzonder is. Dat wij in Nederland, hoewel we zo'n dicht bevolkt land zijn, toch nog in een aantal plekken een stukje oernatuur hebben met grote groepen visetende watervogels. Misschien nu nog alleen de aalscholvers, maar eigenlijk horen daar ook de lepelaars, zilverreigers en kwakken bij, die vroeger volgens oude literatuur in grote hoeveelheden gebroed hebben in gemengde kolonies. Nou, dat is heel zeldzaam geworden maar in ieder geval hebben we dan toch die aalscholver terug gekregen en ik hoop dat dat nog heel lang zo blijven kan.

Vliegveld Markermeer bedreigt aalscholvers

Het Markermeer is genoemd als een van de potentiële plekken waar de tweede nationale luchthaven zou kunnen worden gebouwd. In een recent onderzoek, gemaakt in opdracht van de vijf noordelijke provincies, wordt gemeld dat dit duizenden nieuwe banen zou kunnen opleveren. Onderzoeker Van Eeren van Rijkswaterstaat waarschuwde tijdens zijn lezing op de Noordhollandse vogeldag tegen deze plannen: "Wij zijn recent daarover geconsulteerd en in allerijl hebben we becijferd wat dat zou betekenen. Mijn stelling is nu: Doe dat vooral niet, want afgezien van het feit dat je een enorme inbreuk doet op het ecosysteem van het IJsselmeer en het Markermeer, het laatste eigenlijk grootschalige open zoetwaterwetland dat we hebben in Nederland maar ook in Noordwest-Europa, is het natuurlijk zo dat er een enorme gevarencans zit aan het conflict wat je eigen-

lijk aanbiedt als je hier een grote luchthaven maakt in de nabijheid van een gebied als de Lepeleerplassen en de Oostvaardersplassen, van waaruit iedere dag weer die stromen aalscholvers, maar ook eenden, ganzen en andere vogels uitgaan naar het water. Ik denk dat je dan de kat op het spek bindt en uitermate dom bezig bent in Nederland". Voorzitter Hugh Gallagher van de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noordholland voegde daar aan toe: "Ik kan zeggen dat de Milieufederaties Noord-Holland en Flevoland ook hun partijtje aardig meespelen in de discussie over de toekomst van de luchtvaart. Mijn persoonlijke inschatting is dat daar geen luchthaven zal komen, maar je weet het nooit zeker. Als het zou gebeuren dan zou dat buitengewoon nadelig zijn. Voor de aalscholvers, maar waarschijnlijk ook voor de mensen die in de vliegtuigen zitten".

Een verkleumde vogel in de sneeuw, een wat versuft koolmeesje op de rand van het balkon, zelfs een winterkoning die moeite heeft met de strenge vorst.

Veel vogels hebben het in de winter niet erg gemakkelijk. Om hun lichaamstemperatuur op peil te houden, hebben ze meer voedsel nodig dan de natuur op dat moment te bieden heeft.

Bij TUINCENTRUM REBEL vindt u veel artikelen om Uw buurtvogels winterdag te verwennen.

Van vetbolletjes tot pindazakjes.

Ook biedt TUINCENTRUM REBEL de juiste huisvesting voor diverse vogelsoorten. Van een koolmeeshuisje tot een vleermuiskastje: we hebben het allemaal.

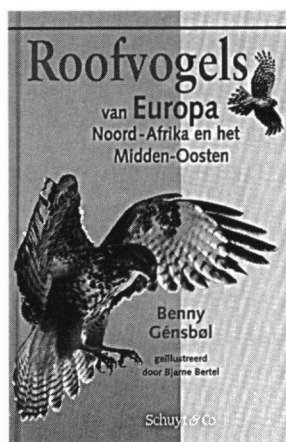

TOT ZIENS OP ONS TUINCENTRUM !

TUINCENTRUM **rebel**

Dr. Lelylaan 2 • Huizen • Tel. (035) 5 25 02 21

NIEUW!

Roofvogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten

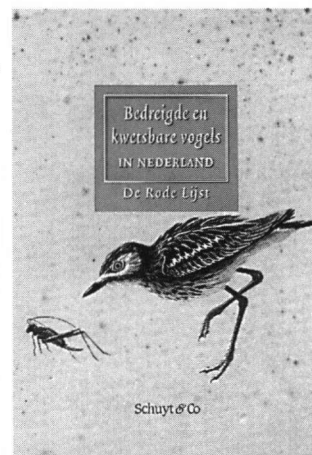
Formaat 15 × 21 cm.

Omvang 408 blz.; gebonden

Illustraties: foto's, verspreidingskaarten
en tekeningen in kleur

ISBN 90 6097 431 X

Prijs f 59,50

Bedreigde en kwetsbare vogels in Nederland

Formaat 16,7 × 24 cm.

Omvang 144 blz.; gebonden in papieren band

Illustraties: tekeningen in kleur

ISBN 90 6097 425 5

Prijs f 59,50

Verkrijgbaar in de boekhandel

Schuyt & Co

Fabrieksweg 4 1271 AK Huizen (ind.terrein 't Plaveen) Tel. (035) 5253679/5254425
VRIJDAGAVOND KOOPAVOND

Sportief op stap?

Thermisch ondergoed

**Outdoorjassen:
ademend en
waterdicht**

Fleece kleding

Outdoor jassen

Trekkingbroeken

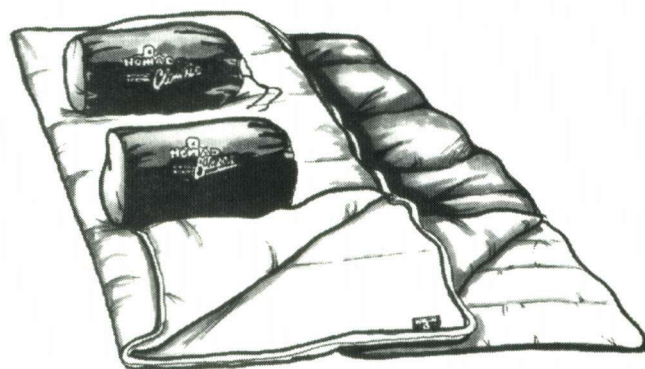
Bergwandel-
schoenen

**Buiten-Gewoon
Droog**

**Topmerken
verrekijkers**

Lafuma Shop in Shop

Uniek in Nederland
De meest complete kollektie Lafuma
artikelen vindt u bij
Irene Huizen Buitensport

Loop gerust eens binnen bij
Irene Huizen Buitensport voor:

- * een uitgebreide collectie
- * deskundig advies
- * scherpe prijzen

Uitsluitend topmerken zoals:

Outdoor kleding:

Bergwandelschoenen:

Slaapzakken:

Rugzakken:

Kompassen en messen:

Verrekijkers:

Lafuma, Nomad, The North Face, Safarica, Craft, Fjallraven, Agu

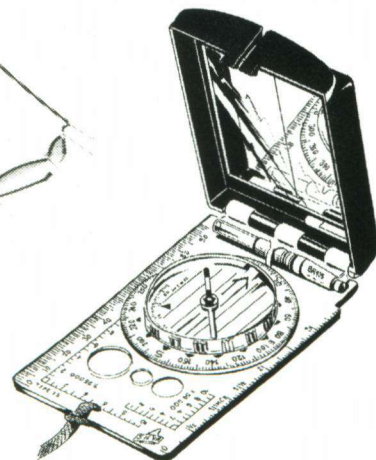
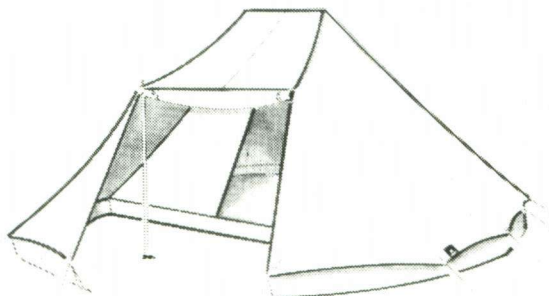
Lowa, Meindl, Hanwag, Reginetta, Nomad, Dolomite

Nomad, Azimut, Deltex, Actieve Leisure, Lafuma, Coleman

Nomad, Azimut, Actieve Leisure, Lafuma, Tatonka, Deuter

Silva, Recta, Victorinox, Opinel

Bynolyt, Luxon

Bijna in het hart van het Gooi, tussen Hilversum en Bussum, wordt door het Goois Natuurreservaat in het westelijk deel van de voormalige zanderij Crailo vochtige en natte natuur gecreëerd.

Dick A. Jonkers

Natuurontwikkeling bij Zanderij Crailo biedt vogels perspectief

Aan de Naarderweg, de provinciale weg van Hilversum naar Bussum, ligt een deel van de voormalige Zanderij Crailo. In de zomer van 1997 is dit gebied letterlijk op de schop gegaan. De eerste stap voor een natuurontwikkelingsproject is daarmee gezet. Vrijwel tegenover de Zanderij ligt het voormalige waterwin-gebied van het Provinciale Waterleidingbedrijf Noord-Holland. Daarin bevindt zich het Pompgebouw, het toekomstige verenigingsgebouw van de vogelwerkgroep, KNNV en IVN. Wat is er mooier dan een studiegebied zo dicht voor de deur te hebben liggen? Er ligt dan ook een plan om de ontwikkelingen van de vogelstand in dit gebied te gaan volgen.

Zand is eeuwenlang een belangrijke delfstof in het Gooi geweest. Het werd al in de zeventiende eeuw gebruikt voor het ophogen van laag liggende terreinen bij Amsterdam. Daardoor konden de grote uitbreidingen van deze stad worden gerealiseerd. Rond 1870 kregen de plannen voor de spoorlijn Hilversum-Amsterdam gestalte. Om een doorgraving voor de spoorbaan te verkrijgen moest er een afzanding worden uitgevoerd. Het hiervoor gedolven zand uit de zanderij Crailo is toen in eerste instantie gebruikt voor de spoordijk door het Naardermeer. In die tijd kende men dus kenne-

lijk ook al win-winsituaties. Later is het zand ook voor andere doeleinden gebruikt en o.a. aan de Gooise Kalkzandsteenfabriek verkocht. Ieder jaar verdween ongeveer 100.000 m³, zodat er nu een dal van plaatselijk 800 meter breed ligt (Zeiler 1994). Het hoogteverschil met de omgeving bedraagt daardoor ruim zes meter.

In de periode dat de Zanderij nog in bedrijf was, was het er goed toeven voor oeverzwaluwen. Uit de tweede helft van de jaren dertig is bekend dat deze zwaluwtjes er al nestelden; in 1945 werden er 200 bewoonde holen geteld (Jonkers e.a. 1987). Na het beëindigen van de grave-rij is het westelijk deel omgevormd tot agrarisch gebied. De dikte van de bouwvoor (herkenbaar als een laag zwarte aarde) bedraagt enkele tientallen centimeters. In het begin van de jaren negentig slaagde de Stichting Gooisch Natuurreservaat er in om het zuidelijk deel van dit gebied aan te kopen. In het uiterste puntje daarvan bevond zich een woonhuis met opstallen, dat sindsdien door het GNR als kantoor wordt gebruikt. Verder bevindt zich hier de werkplaats.

Begin 1996 kreeg de stichting de kans om ook het overige deel met de bijbehorende boerderij te verwerven. Inmiddels was door rijk en provincie een beleid ingezet, dat duurzame instandhou-

ding, herstel en ontwikkeling van natuurlijke en landschappelijke waarden tot doel had: de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Binnen het gebied in de EHS dat als kerngebied is aangewezen bevindt zich de Zanderij Crailo. Gedepu-teeerde Staten gaven het grasland van het westelijk deel in het kader van de Relatienota de bestemming reservaatgebied. Daarin werd de mogelijkheid voor het realiseren van een natuurontwikkelingsproject niet uitgesloten (Gemeente Hilversum 1997).

Planvorming

Het Goois Natuurreservaat (1995) greep deze aanwijzing tot kerngebied met beide handen aan en ontwikkelde een visie voor het gebied. Het rapport Zanderij Crailo: van barrière naar ecologische corridor (Veen 1996) zag het licht. Daaraan voorafgaand waren de natuurpotenties van de Zanderij en de noodzakelijke verbindingszones in de publikatie de Gooise Ecologische Infrastructuur (GEIS) beschreven (Van der Linden 1993). Kort daarop verscheen al een volgend plan. Bureau Vista (1997) maakte een kleurrijk natuur- en landschapsplan voor het westelijk deel van de Zanderij. Hierin wordt gepoogd een ruimtelijke uitwerking van de visie die in het GNR-plan wordt gegeven uit te werken.

Vochtige en natte natuur in het droge Gooi zijn trefwoorden bij de vormgeving aan de ecologische potenties van de Zanderij. De functie als verbindingsschakel tussen de Bussumerheide en het Spanderswoud, te realiseren door drie aan te leggen verbindingzones, is het tweede belangrijke element in dit plan. Alsof het nog niet genoeg was verscheen er in het begin van 1997 het "Ontwerp Structuurvisie Zanderij Crailo" (Gemeente Hilversum 1997). In hoofdlijnen komt het er in deze visie op neer dat de doelstellingen voor de hele Zanderij Crailo worden geformuleerd. Deze vormen op hun beurt de kaders waarbinnen de ontwikkelingen mogen plaatsvinden. Uiteindelijk moet de structuurvisie als basis dienen voor een nieuw bestemmingsplan. Over de landschappelijke en natuurontwikkeling van de Zanderij als geheel wordt in de visie het volgende opgemerkt "Een landschappelijk samenhangende inrichting, die bijdraagt aan het duurzaam ecologisch functioneren, is gewenst. De visie van het GNR geeft hiertoe een waardevolle aanzet".

Ecoduct

In het navolgende wordt alleen ingegaan op het deel tussen de Naarderweg en de Bussumergrintweg.

Om de verbinding tussen de heidevelden en het Spanderswoud tot stand te brengen zullen drie corridors worden aangelegd. De noordelijke zal uit droog bos en een bosrand bestaan en is bedoeld voor kleine zoogdieren als rosse woelmuis, hermelijn, vlemuizen en vlinders die bosranden prefereren.

De middelste corridor bestaat uit een ecoduct. In het verenigingsblad van de Vrienden van het Gooi is onlangs uitvoerig aandacht aan deze "beestenbrug" besteed (Van Norren 1996). De

Zanderij Crailo, gezien in noordelijke richting: werk in uitvoering

Foto: Pieter Schut

zuidelijke corridor tenslotte zal uit een ven met een natte bosrand en bos zijn samengesteld en moet een functie voor de verplaatsingen van ree en boomarter vervullen.

De ruimtes tussen de corridors worden deels afgegraven met flauw hellende taluds, waardoor variatie ontstaat in voedselrijkdom en vochtklasse, een garantie voor een grote verscheidenheid aan flora en fauna. Planten als waterranonkel en diverse fonteinkruiden zijn te verwachten. Waterinsecten en libellen vinden er een goed voortplantingsgebied. Salamanders zullen evenals kikkers de diverse wtertjes zeker gaan bevolken, terwijl vlemuizen uit het Spanderswoud vanaf de schemering er hun jachtgebied zullen hebben.

Beheer is niet alleen noodzakelijk om te voorkomen dat na de pioniersfase met alleen zand en water het gebied langzaam maar zeker dichtgroeit en het een berkenelzenbroekbos wordt. Maaien, begrazen en niets doen, op plaatsen waar bijvoorbeeld bos mag ontstaan, zullen tot de ontwikkeling van diverse natuurtypen leiden.

Tussen de waterpartijen en het bos/heideterreintje De Snip, dat

aan de Bussumergrintweg grenst, ligt nu nog grasland. Hier zullen droog begraasd bos en droge heide moeten gaan ontstaan, waar allerlei voor de heide kenmerkende soorten als lewendbarende hagedis en heidevlinder hun plek moeten gaan veroveren.

Een dijk aan de oostzijde, parallel lopend aan de Naarderweg, schermt het gebied af. De dijk heeft onder andere als voordeel dat vogels niet meer als verkeersslachtoffer kunnen vallen, want zij worden nu over de weg heen geleid.

Het dijklichaam bestaat uit de grond die is vrijgekomen bij het afgraven van de bouwvoor en wordt beplant met brem en gaspeldoorn. Samen met andere opgeschoten planten en struiken zullen de hierdoor gevormde struwelen een aantrekkelijk geheel vormen voor kleine zangvogels, bijen en dagvlinders.

De voormalige boerderij blijft intact en krijgt een functie als beheerboerderij voor vee dat in het reservaat als grazer is ingezet. De totale oppervlakte van bijna 30 hectare wordt voor de recreatie ontsloten door een soort wandelspoor met hier en daar een markering van zwerfkeien en op natte plaatsen een

knuppelpad. In educatief opzicht zijn er plannen om het gebied voor excursies te gaan gebruiken met natuurontwikkeling als thema.

Eerste stappen

Het omvormen van een grasland naar een natuurontwikkelingsgebied kost geld, veel geld. Dank zij de financiering met subsidies van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, de provincie Noord-Holland en de Stichting DOEN, die fondsen verkrijgt uit de Nationale Postcode-loterij, kon in de zomer van 1997 aan het project worden begonnen.

Aanvankelijk wekten de werkzaamheden voor niet-ingewijden de indruk dat er weer een nieuw industrieterrein werd aangelegd, maar binnen korte tijd werden de contouren zichtbaar. De plassen zijn gegraven, de dijk is opgeworpen. Er wordt zelfs een fietspad over aangelegd, waardoor men een blik over het gebied kan werpen.

Inmiddels zijn Schotse Hooglanders met hun graastaak begonnen. Het zandlichaam voor het ecoduct met voedselarm zand uit de waterpartijen is geformeerd. De eerste honderden stuks jonge brem en gaspel-doorn zijn geplant. De hoge grondwaterstand heeft er voor gezorgd dat de geplande water-tjes spontaan ontstonden. Tientallen zwarte heidelibellen vlogen in die periode af en aan tussen de bosrand en het water. Een veelbelovend begin.

De Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken en de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging hebben de afspraak gemaakt om samen de ontwikkelingen van de flora en fauna te gaan volgen. Het is voor iedereen de moeite waard om eens een keer een kijkje te gaan nemen.

Vogels

In de pioniersfase zullen allerlei vogelsoorten, soms in vrij grote aantallen worden aangetroffen. In september 1997 renden er al groepjes witte kwikstaarten langs de oeversranden op jacht naar insecten. Zolang de begroeiing de zandranden en andere zandige delen nog niet heeft bedekt, is het niet uitgesloten dat het tot een vestiging van de kleine plevier komt. De verwachting is dat tijdens de voorjaartrek en na het broedseizoen de slikkige waterpartijen foerageer- en rustmogelijkheden voor steltlopers bieden. In die ontwikkelingsperiode vervult het gebiedje de functie van steppingstone. Misschien doen kieviten en zelfs grutto's het gebied aan, maar oeverloper, witgatje en bosruiter behoren eveneens tot de mogelijkheden. De komst van watersnippen is niet uitgesloten. Wat de broedvogels van de plasjes en de randen betreft hangt de vestiging van soorten af van het soort ontwikkeling dat er plaats gaat vinden. Als er zich een begroeiing met riet ontwikkelt, zal wellicht een enkel paartje kleine karekiet en rietgors het gebied aantrekkelijk vinden. Dichte oeverbegroeiing zal meerkoet, waterhoen en wilde eend aanlokken. Er zijn mogelijkheden voor een oeverzwaluwwand. Een plan hiervoor wordt opgesteld. Insecten zullen er voldoende zijn, zij vliegen als het ware voor de "deur" van de broedende oeverzwaluwen langs. Natuurlijk profiteren gierzwaluw, boeren- en huiszwaluwen eveneens van dit aanbod. In de omgeving broedende boomvalken zullen van de geboden mogelijkheid gebruik gaan maken om libellen te komen verschalken. Het bloemrijke grasland zal niet tot de vestiging van weidevogels leiden, want de oppervlakte er-

van is te klein. Bovendien houden weidevogels er niet van om op percelen te gaan broeden die door bos omgeven zijn. De struwelen tenslotte kunnen diverse zangvogelsoorten aantrekken. Hier geldt, net als in de andere delen van het terrein, dat de soort begroeiing, hoogte, dichtheid en ondergroei daarvan zullen bepalen of bijvoorbeeld grasmus en kneu en/of zwartkop, fitis en tijftjaf deel van de broedvogelbevolking zullen gaan uitmaken. Al met al gaan we een boeiende tijd tegemoet door de successie van de begroeiing, het beheer en de vogelstand te gaan volgen.

Literatuur

- Gemeente Hilversum 1997. Ontwerp Structuurvisie Zanderij Crailo. Gemeente Hilversum, Dienst Stadsontwikkeling. 22 p. + bijlagen.
- Goois Natuurreservaat 1995. Visie op de ecologische functie van de Zanderij Crailoo Hilversum. 13 p. + bijlagen
- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum; 265.p
- Linden, P. van der 1993. GEIS Gooise Ecologische Infrastructuur. Vereniging Milieudefensie Noord-Holland, Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland, Vereniging Leefmilieu het Gooi, de Vechtstreek en Omstreken, Vereniging Vrienden van het Gooi.
- Norren, F. van 1996. Ecoduct of beestenbrug. Vrienden van het Gooi (1), april 1996: 17-22.
- Veen, P. 1996. Zanderij Crailo: van barrière naar ecologische corridor. Bureau Waardenburg, Culemborg. Rapport nr. 96-16. 32 p. + bijlagen.
- Vista 1997. Natuur- en Landschapsplan Zanderij Crailo Westelijk Deel. Adviesbureau Vista. 12 p.
- Zeiler, F.D. 1994. Onder de hei: archeologische en historisch-geografische landschapselementen in het Gooi. Matrijs, Utrecht. 144 p.

Voor de tweede keer op rij was er in januari 1997 sprake van strenge winterse omstandigheden. Dat beïnvloedde de traditionele midwintervogeltelling in onze regio: vanwege de langdurige vorst, waren de meeste watervogels er niet, terwijl ganzen en zwanen juist talrijker waren dan in andere jaren.

Pieter Schut

Midwintervogeltelling 1997

In het telweekeinde van 10 tot 13 januari 1997 werd er alom in onze regio geschaatst. Liefhebbers maakten tochten op de Loosdrechtse - of de Ankeveen- se plassen. Vogels die wij hier doorgaans in januari tellen hadden ongetwijfeld zuidelijker streken uitgekozen om de kou te ontwijken. Alleen het diepe water van het Amsterdam-Rijnkanaal en van de Spiegel- en Blijkpolder was nog gedeeltelijk open. Ook de randmeren lagen vrijwel geheel dicht.

In sommige jaren, zoals bijvoorbeeld 1994, worden op de randmeren tienduizenden eenden (vooral smienten, kuifeenden en tafeleenden) waarge-

nomen in januari. Nu zagen tellers niet meer dan 50 kuifeenden en 14 smienten. In 11 telgebieden zagen de tellers niet één vogel! Dat gold onder meer voor het Naardermeer, delen van de randmeren en de Waterleidingplas bij Loenen, plekken waar tijdens andere tellingen midden in de winter doorgaans veel vogels of juist bijzondere soorten worden gezien.

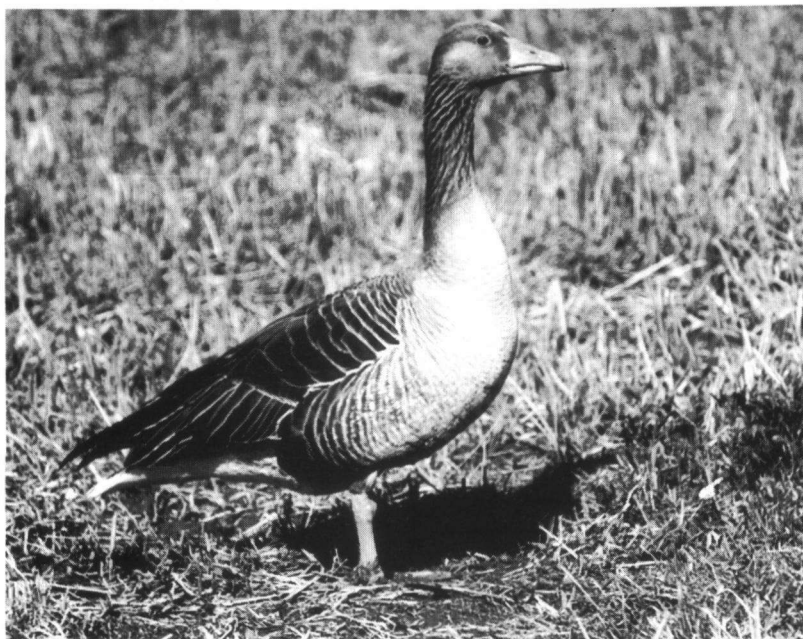
Het inleveren van lege lijsten is voor tellers niet leuk, want je gaat natuurlijk niet het veld in om niets te zien. Toch is dit werk absoluut niet overbodig, integendeel. De Midwintervogeltelling is een jaarlijks terugkerende telling die in hetzelfde weekeinde in ge-

heel West-Europa en Noord-Afrika plaatsvindt. Dit jaar werd de telling voor de eenendertigste keer gehouden. Onze vogelwerkgroep coördineert deze internationale telling in Gooi, Vechtstreek, Eempolders en de randmeren.

De bedoeling is om aan de hand van de cijfers van vele vrijwilligers vast te stellen waar de vogels zich tijdens de winterperiode bevinden. Deze keer bevonden de meeste vogels zich dus niet in ons werkgebied en het is interessant om later van SOVON (de organisatie die deze telling landelijk coördineert) te vernemen, waar ze dan wel waren. Alle 73 telgebieden werden tijdens de Midwintertelling bezocht en in totaal werden daar 33.504 vogels geregistreerd. In 1996 was dit aantal nog 47.617. In het topjaar 1994 werden tijdens deze telling 74.355 vogels genoteerd.

Aantallen

Aan de hand van de statistieken kunnen we opnieuw een groot aantal wetenswaardigheden vaststellen. In totaal werden 32 soorten aangetroffen, die terug te vinden zijn in tabel 1. In 1996 zagen we 41 soorten. Nieuw in 1997 waren taiga rietgans, Canadese gans en roodhalsgans. Wel gezien in 1996, maar niet tijdens deze telling 13 soorten, te weten roodhalsfuut, toendra rietgans, wintertaling, vlekbekeend, slobeend, pijlstaart, witoogend,

Grauwe gans

Foto: Ricardo van Dijk

Tabel 1. Midwintervogeltelling 1997. Soorten en aantallen.

Dodaars	2	Grauwe gans	5.001	Brilduiker	9
Fuut	13	Canadese gans	1	Nonnetje	25
Aalscholver	38	Brandgans	7	Midd. zaagbek	4
Roerdomp	4	Roodhalsgans	1	Grote zaagbek	55
Blauwe reiger	147	Gans ongedet.	1.605	Waterhoen	49
Knobbelzwaan	628	Nijlgans	13	Meerkoet	5.030
Kleine zwaan	115	Bergeend	19		
Wilde zwaan	42	Smient	933	Kokmeeuw	894
Zwaan ongedet.	72	Krakeend	11	Stormmeeuw	395
Rietg. ongedet.	1.005	Wilde eend	5.668	Zilvermeeuw	324
Taiga rietgans	2	Zwemeend onge.	53	Gr. mantelmeeuw	13
Kleine rietgans	15	Tafeleend	32	Meeuw ongedet.	962
Kolgans	9.545	Kuifeend	772	TOTAAL	33.504

waterral, goudplevier, Kievit, wulp, witgatje en kleine mantelmeeuw.

Ondanks de grote schommelingen in aantallen van jaar tot jaar, is de Midwintervogeloptien (Tabel 2) een zeer stabiele graadmeter. Tijdens strenge winters wordt de lijst door de kolgans aangevoerd; tijdens zachtere winters staat stevast de smient vooraan. Ook de knobbelzwaan was dit keer talrijker dan anders aanwezig. Ten opzichte van vorig jaar verdwenen de tafeleend en de kleine zwaan uit de top tien.

De wilde eend, standvogel bij uitstek, was naast de knobbelzwaan een van de weinige soorten waarvan meer exemplaren werden gezien dan vorig jaar. Ook de grauwe gans, veel minder doortrekker dan bijvoorbeeld de kolgans, nam in absolute aantallen toe. De binnenkomst van de zilvermeeuw in de top tien moet als een toevaligheid worden gezien. Er werden dit jaar juist veel minder zilvermeeuwen genoteerd: 324 tegen 729 in 1996.

De grootst geziene vogelconcentratie, 3450 grauwe ganzen,

bevond zich in de Keverdijksche en Overscheense Polder (noordelijk van het Naardermeer).

De meeste soorten, namelijk vijftien, werden waargenomen in het telgebied Eemmeer, oostelijk van de Stichtse Brug. Ook vorig jaar werden hier de meeste soorten waargenomen en evenals dat jaar is ook nu de Horstermeerpolder (dertien soorten) goede tweede.

A'dam-Rijnkanaal

Ook het Amsterdam-Rijnkanaal, dat geteld wordt over een afstand van 24 kilometer, tussen de Diem en Maarsse, had dertien soorten te bieden. Als coördinator van de telling heb ik in het verleden mezelf opgedragen deze gebieden te tellen. Door gaans is dit een saai corvee, dat je een ander niet wilt aandoen. Met wat eenden, meeuwen en een enkele fuut heb je het dan wel gehad. Dit keer was het echter zeer de moeite waard, met relatief grote concentraties eenden en de enige aalscholvers van de telling. Dit kwam doordat de vaargeul van het kanaal opgehouden was voor het

scheepvaartverkeer. Sommige vogels, zoals een verdwaalde kolgans, dreven mee op ijschotsen. Bij Driemond zag ik nog een gele kwikstaart. Hij "lifte" mee op het dek van een binnenschip.

Soorten

Door de omvang van onze regionale telling is het niet mogelijk om alle cijfers uit de 73 telgebieden op een overzichtelijke manier te publiceren. Toch wil ik graag weer enige bijzonderheden apart vermelden.

Van de dodaars werden dit keer maar twee exemplaren gezien, beide in de Horstermeer. Ook de fuut was veel minder talrijk dan in andere jaren, zoals ook blijkt uit de cijfers in tabel 3. Minder roerdompen ook, een soort die opnieuw veel te lijden had van de strenge winter. Desondanks gaat het in broedgebieden zoals het Naardermeer over het algemeen iets beter met deze soort (med. W. Fokkema, Natuurmonumenten).

Minder kleine zwanen (15) dan anders, maar meer wilde zwanen en knobbelzwanen. De meeste wilde zwanen werden

Tabel 2
Midwintervogeltopptien 1997.

1 (1)	Kolgans	9.545
2 (3)	Wilde eend	5.668
3 (2)	Meerkoet	5.030
4 (5)	Grauwe gans	5.001
5 (3)	Smient	933
6 (6)	Kokmeeuw	894
7 (7)	Kuifeend	772
8 (-)	Knobbelzwaan	628
9 (8)	Stormmeeuw	395
10 (-)	Zilvermeeuw	324

gezien in het gebied Watermolten/Drecht nabij Loenen. Alle 15 kleine rietganzen verbleven in de Noordpolder beoosten Muiden. Hier was ook een grote groep (1150 ex.) kolganzen. Nog grotere groepen van deze meeste geziene gans waren er in de Heintjes Rak en Broeker Polder (2000 ex.), Polder Hilversumse Meent (2000 ex.) en in de Oostermeent (1600 ex.).

De enige Canadese gans die op de tellijsten kwam, zat in de Horn en Kuyerpolder. Niet met zekerheid is vast te stellen of het hier om een trekvogel gaat, afkomstig uit het hoge noorden, of om één van de vele verwilderde exemplaren, die ook in de polders rondzwerfen.

Fascinerend is de waarneming van een roodhalsgans. Op 11 januari zagen Bob van Poelgeest en anderen deze zeldzame gast op het strand bij de Stichtse Brug, ten westen van de A 27.

Veel eenden ontbraken: wintertaling, slob-eend en pijlstaart volledig, kuifeend en vooral tafeleend, meestal aanwezig in duizendtallen, waren nu minimaal aanwezig. De enige vier middelste zaagbekken bevonden

zich in de Noordpolder te Veld. Van de meeuwen tenslotte is nog altijd geen volledig beeld te geven. Voorheen stond deze telling bekend als de Midwintervogeltelling en werden meeuwen en weidevogels dus niet meegeteld. De laatste jaren worden deze groepen wel meegeteld, maar veel tellers zien vooral de meeuwen over het hoofd. Kokmeeuwen en stormmeeuwen zaten verspreid door het werkgebied; zilvermeeuw en alle grote mantelmeeuwen kwamen voor op het Amsterdam-Rijnkanaal.

Tellers

De meeste tellers kozen voor de auto en/of de fiets als vervoermiddel tijdens de telling. Teller Jan Verkerke bekeek het Naardermeer vanaf de schaats. Hij kwam helaas geen vogels tegen. De telomstandigheden in het bewuste januari-weekeinde waren over het algemeen gunstig. Het was weliswaar koud, maar van regen of mist dat het zicht zou

kunnen belemmeren, was geen sprake. Wel natuurlijk (zoals eerder gemeld) vrijwel overal volledige ijsbedekking. Hier en daar lag nog wat sneeuw.

Tot slot opnieuw een woord van dank aan alle tellers: F. Beffers, J. van Bergeijk, Y. Bosman, W. Duurland, J.H. de Haan, J. Harter, W.J. Hoeffnagel, P. Honig, A.J. van Klaveren, N. Klippel, M. Kraal, W. Langendorff, I. Mes, M.v.d. Pol, G. Proost, J. Ram, C. Rosier, P. Schut, T. Stoker, J. Terlouw, J.J. Verkerke, A.P. Vermeule, H.P. Vos, F.H. van de Weijer en R. Willemstein. Dank ook aan W. Braaksma van Vogelwacht Utrecht, die zorgde voor gegevens uit enkele gebieden in de provincie Utrecht. Zij allen hebben (weer of geen weer) er opnieuw voor gezorgd dat alle relevante gebieden in onze regio geteld werden. Hopelijk zijn zij daartoe opnieuw bereid tijdens de Midwintervogeltelling 1998 die al weer voor de deur staat.

Tabel 3.
Vergelijking van waarnemingen van een aantal soorten over vijf jaar.

Soort	1993	1994	1995	1996	1997
Fuut	533	499	504	232	13
Dodaars	2	6	3	30	2
Kleine Zwaan	924	658	1.864	778	115
Knobbelzwaan	276	385	436	383	628
Kolgans	3.232	1.168	6.015	10.896	9.545
Grauwe gans	1.764	1.054	913	3.313	5.001
Nijlgans	16	39	87	101	13
Smient	16.109	29.303	20.218	4.756	933
Wintertaling	187	94	209	119	-
Wilde eend	5.299	4.650	4.321	5.598	5.668
Tafeleend	1.815	8.469	5.887	1.089	32
Kuifeend	4.560	14.632	11.346	1.573	772
Waterhoen	365	284	210	283	49
Meerkoet	6.900	6.486	9.916	7.934	5.030
TOTAAL	43.074	74.355	71.853	47.617	33.504

De wespendif is een bosvogel bij uitstek. Een ontmoeting met deze roofvogel op een van de drukste plekken van Hilversum is dus bijzonder te noemen.

H. en A.M. Nuien

Wespendief (*Pernis apivorus*) in bebouwde kom van Hilversum

De wespendif, *Pernis apivorus*, wordt in de ornithologische literatuur omschreven als een geheimzinnige roofvogel: "a secretive woodland raptor" (Cramp & Simmons 1979), en: "avoids extensive wetlands or open cultivated lands, exposed rocky areas (especially in mountains), artefacts, and human settlements" (Cramp & Simmons 1979).

Een andere bron vermeldt: "De wespendif is de meest strikte bosbewoner onder de boombroedende roofvogels in Nederland" (Bijlsma 1993).

Zaterdagavond 2 augustus 1997 zouden mijn vrouw en ik een fietstochtje in de omgeving van Hilversum maken. We waren juist van huis gegaan en passeerden om 20.25 uur de stoplichten op de hoek van de Loosdrechtseweg en de Diependaalselaan te Hilversum. Vrijwel altijd een zeer druk kruispunt, maar nu was er weinig verkeer te bemerken.

Van achter ons kwam laag, op een hoogte van circa acht meter, een roofvogel vliegen, die neerstreek in de binnenste takken van een acacia, waarschijnlijk *Robinia pseudoacacia*, op circa vijftien meter afstand van ons. In eerste instantie dachten wij aan een buizerd, *Buteo buteo*, maar wie schetst onze verbazing, toen wij met onze kijkers (Zeiss 10x40) een adult mannetje wespendif in het vizier kregen: grijze kop met geel oog; rug en

bovenvleugels grijsbruin; staart met brede donkere eindband en twee smallere donkere banden aan de basis van de staart.

Even later vloog de vogel op een andere tak, zodat even de fraai gebandeerde onderzijde was te zien. De wespendif zat rustig rond te kijken, mogelijk naar voorbijvliegende wespen, en maakte de indruk volkomen op zijn gemak te zijn.

Na twee-drie minuten vloog de vogel laag (circa zes meter) over de Loosdrechtseweg en streek neer in de binnenste takken van een eik, vlak voor het zorgcentrum Zuiderheide. Daar een voorbijganger een gesprek met ons aanknoopte is ons ontgaan in welke richting de wespendif tenslotte is verdwenen.

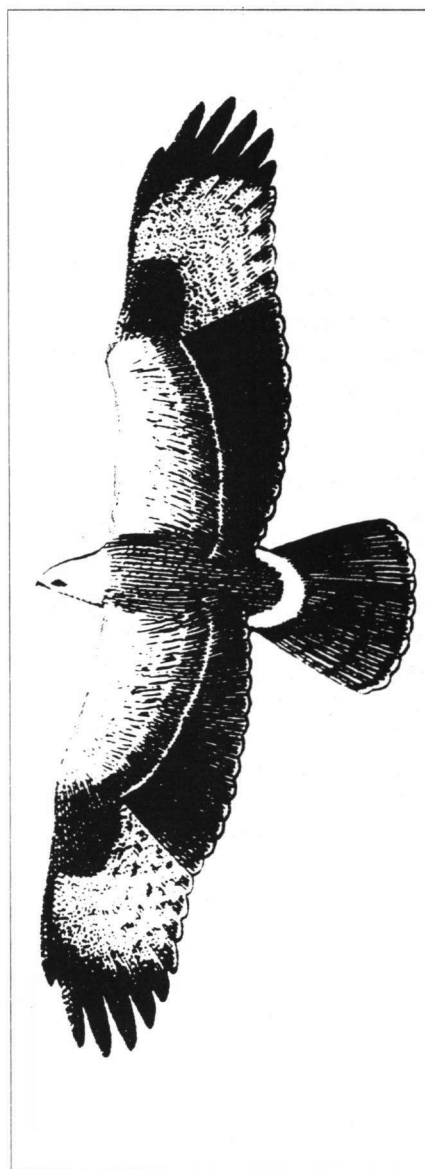
Ook in de onmiddellijke omgeving van de grotere plaatsen in het Gooi is het zaak op deze roofvogelsoort te letten. Het Loosdrechtse bos (Zonnestraal) ligt op minder dan een kilometer afstand; het Corversbos op minder dan anderhalve kilometer.

Overigens heeft deze soort een grote actieradius bij het opzoeken van prooi; een afstand van 3,5/5 km schijnt, althans in Duitsland en Frankrijk, niet uitzonderlijk te zijn (Cramp & Simmons 1979).

Literatuur:

Bijlsma, R.G. 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse roofvogels. Haarlem: Schuyt & Co.

Cramp, S. and Simmons, K.E.L. (eds.). 1979. The birds of the Western Palearctic II. Oxford: Oxford University Press.

Wespendief

Tekening: Jan Willis

Het jaar loopt ten einde, maar nog eenmaal extra aandacht voor onze vogel-van-het-jaar 1997: de torenvalk. Hoe ziet de levensverwachting van een torenvalk er uit?

Mia Kraal

De levensverwachting van de torenvalk is niet hoog

Jonge torenvalken zijn al vrij gauw na het uitvliegen zelfstandig, soms al na drie tot vier weken. Terugmeldingen van in Drente geringde torenvalken laten zien, dat de als nestjonge geringde vogels zich al in juli beginnen te verspreiden. Je mag hier trouwens niet van echte trek spreken: immers trek betekent verplaatsing van broed- naar overwinteringsgebied op min of meer vaste tijdstippen in voor- en najaar. Torenvalken echter zwerven alle kanten op, waarbij dan aangetekend moet worden, dat de Noordzee voor de meeste van onze valken wel een te grote barrière vormt. Alhoewel, uitzonderingen bevestigen de regel: er zijn geringde vogels ten westen van Schotland teruggemeld en ook terugmeldingen van torenvalken ten noorden van Duitsland laten zien, dat niet al onze torenvalken zich door grote watermassa's laten afschrikken.

De verspreiding van (Drentse) jonge torenvalken verloopt in twee fasen. In juli en augustus verplaatsen ze zich vermoedelijk om geschikte foerageergebieden te vinden. In de herfst en dan vooral in oktober gaan de verplaatsingen in (zuid)westelijke richting en dan zijn de afstanden veel groter dan de lokale verplaatsingen. Je zou dus een deel van de in de herfst trekkende vogels kunnen beschouwen als een trekker.

Terugmeldingen van jonge torenvalken in november tot en met maart blijken afkomstig te zijn uit gebieden, die zuidoostelijk en zuidwestelijk van de ringplaatsen liggen. Het lijkt erop, dat de jonge vogels zich in maart weer meer richting geboortegrond verplaatsen. De gemiddelde afstand, die de jonge vogels hebben afgelegd, bedraagt zo'n zestig kilometer. In latere jaren vindt er geen trek meer plaats. De meeste vogels blijken zich binnen een straal van vijftig kilometer van hun geboorteplaats te hebben gevestigd.

De meeste Drentse torenvalken werden in Nederland teruggemeld, 128 van de 168 terugmeldingen (76 procent). De overigen waren afkomstig uit Duitsland, uit België, uit Frankrijk, uit Spanje en uit Algerije nota bene kwam de melding van 1 exemplaar. Deze laatste was op 18

januari 1977 geringd en op 10 oktober 1977 teruggemeld, maar liefst 1771 kilometer van de ringplaats! Een torenvalk werd dood teruggevonden op de Noordzee ten oosten van Schotland. Bij het relatief grote aantal vondsten in Frankrijk moet wel rekening worden gehouden, dat de vogels daar een grotere kans lopen geschoten en dus teruggemeld te worden dan in ons land of bij onze oosterburen.

Sterfte

De sterfte onder de Drentse torenvalken kent twee pieken: de hoogste in de winter (december tot en met februari), stellig te wijten aan voedselschaarste, een kleinere piek vindt men van augustus tot en met september. Het zijn meestal jonge vogels, die door gebrek aan ervaring tegen obstakels vliegen of onvoldoende prooi kunnen bemachtigen om te kunnen overleven. In sommige jaren kan in de nazomer, vooral in augustus, grootschalige sterfte optreden, wanneer de uitgevlogen jongen te maken krijgen met een dal in de muizencyclus, zoals vermoedelijk het geval was in 1978. Nog nooit waren er zoveel dode torenvalken gemeld als juist in dat jaar, de meeste vogels waren aan uitputting gestorven. In het Lauwersmeergebied werd toen een dal in de muizencyclus geconstateerd en het bleek, dat

in ons hele land hetzelfde aan de hand was. Met insecten alleen kunnen de jonge vogels niet in leven blijven en sterven dan als gevolg van uitputting.

Men gaat bij torenvalken uit van een maximale leeftijd van 8 jaar, maar de levensverwachting van deze vogels is niet erg hoog: van de vogels, die het eerste jaar overleven is het volgende jaar minder dan de helft nog maar in leven en van deze restgroep blijkt maar iets meer dan 1/3 deel het tweede of derde levensjaar te kunnen halen en uiteindelijk blijven er maar enkele vogels over, die de voor een torenvalk respectabele leeftijd van 6 of 7 jaar kunnen halen.

De onderzoekers Daan en Dijkstra hebben de gegevens van alle geringde torenvalken van Nederland van de jaren 1911-1986 uitgebreid bewerkt. Met behulp van een levenstabel kwamen zij op een sterfte in het eerste levensjaar van 50 procent en een jaarlijkse sterfte onder volwassen vogels van 38 procent. Deze sterftecijfers liggen belangrijk lager dan de cijfers, die onderzoeker Cave bij een zelfde onderzoek maar dan van Drentse torenvalken had gevonden. Hij kwam op een sterftecijfer van 51 procent in het eerste levensjaar en een jaarlijkse sterfte onder de volwassen vogels van 40 procent.

Waarschijnlijk is het in Drente beschikbare materiaal te gering geweest om tot betrouwbare cijfers te kunnen komen en wanneer je dan ook nog incalculeert, dat berekeningen met behulp van een levenstabel gewoonlijk leidt tot overschatting van levenskansen van eerstejaars vogels en onderschatting van adulte vogels, is het duidelijk, dat de betrouwbaarheid groter wordt naarmate het te onderzoeken materiaal groter is.

Als je in het vrije veld onze vogels-van-het jaar al dan niet bid-

dend bezig ziet en voor de meesten van ons is dat toch wel een vertrouwd beeld, zou je niet zeggen, dat de torenvalk zo'n harde strijd om het bestaan moet leveren! Zoals altijd kunnen de waarnemingskaartjes van de torenvalk worden ingeleverd bij Laurian Mudde,

Slauerhoffstraat 6, 1382RR Weesp of bij Mia Kraal, Talmaaan 32, 2276 AN Soest en bij bestuursleden al dan niet op lezing- of contactavonden.

Literatuur:

Ecologische Atlas van Roofvogels van Rob Bijlsma en anderen.

Nieuwe stichting WAK staat klaar voor wintervoeding

De afgelopen winter zijn er een hoop mensen actief geweest om de vogels de strenge vorstperiode door te helpen. Hoewel er zeer goed werk was verricht, ontkwam men niet aan de indruk dat er nogal behoorlijk langs elkaar heen werd gewerkt. Om dit voor de volgende vorstperiode enigszins gesmeerder te laten verlopen, is door een aantal mensen het plan geopperd om een stichting in het leven te roepen.

Nu is er al een Stichting Organisatie Wintervoeding en Revalidatie van Vogels, Gooi- en Vechtland (Zie artikel elders in deze Korhaan). Deze stichting voorziet in moeilijke periodes Gooi-Noord, Nigtevecht, Weesp, Muiderberg, Laren en Nederhorst den Berg van voer. Uitbreiding van deze stichting ziet men niet zo zitten, omdat het de zaak onwerkbaar zou maken. Doordat er echter ook in andere gebieden in noodsituaties hulp moet worden geboden, is er een nieuwe stichting in oprichting met de bijpassende naam WAK. Deze naam staat voor Wintervoeding Aan Koudeslachtoffers. Een goed contact met de collegastichting blijft natuurlijk heel belangrijk: ervaringen kun je dan altijd uitwisselen.

Op dit moment zijn er vijf bestuursleden benoemd, die allen een andere invalshoek hebben. Petra Heynen is er namens de Dierenbescherming, Ingrid v.d.

Linden heeft zelf al gevoerd en heeft wat contacten met de pers, Fred en Nora Schram hebben Ingrid veel geholpen met voeren en Nora is de grondlegger van de stichting. Frank van der Woord is er namens het vogelasiel Het Gooi en ik, Berend Bakker, treed op namens de vogelwerkgroep.

Inschrijving bij de Kamer van Koophandel vindt binnenkort plaats en dan kan het echte werk beginnen. De voorlopige gebieden die we in gedachten hebben zijn de hoek Hilversum, Ankeveen, Vreeland, Loenen en de Loosdrechtse plassen. Natuurlijk kunnen er gebieden bijkomen, maar dat hangt ook van de andere stichting, de omstandigheden en het aantal vrijwilligers af.

Suggesties zijn altijd welkom en voor het voeren van de vogels (pas na twee weken aanhoudende vorst en niet eerder!) zijn vrijwilligers nodig. Als u nu nog belangrijke gebieden weet waar nog niet gevoerd wordt, u weet een goed adres voor voer, u wilt helpen met voeren of wat voor bijdrage u ook heeft, laat het ons weten en bel met één van ons. Ons adres is: Stichting WAK, C. van Renneslaan 22, 1403 ES Bussum.

Onze telefoonnummers zijn: Fred en Nora Schram 035-6933389, Ingrid v.d. Linden 035-6837389, Berend Bakker 035-5265442.

BEREND BAKKER

Verslag Avifaunavergadering op 9 september 1997

Twee maal per jaar vergadert de subgroep Avifauna. Deze subgroep coördineert en organiseert alle inventarisaties en tellingen van de VWG, en kent de volgende werkgroepen:

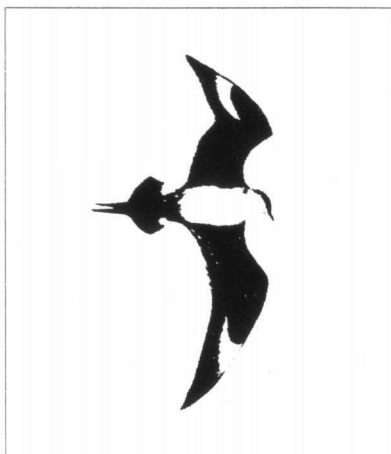
- weidevogelbescherming
- Eempoldertellingen
- watervogels
- midwintertellingen
- trektellingen
- vogel van het jaar
- ganzentellingen
- zwaluwen
- tuinvogels
- knobbelzwanen
- steenuilen
- kerkuilen
- roofvogels
- ringonderzoek op constant effort site
- steltlopers

Op de vergadering van 9 september zijn de laatste resultaten en plannen van al deze werkgroepen besproken. Andere agendapunten waren:

- Gooimeerkust inventarisatie
- archief
- telformulieren voor excursies
- plannen voor 1998

Een volledig verslag van deze vergadering is bij ondergetekende te krijgen. Enkele hoogtepunten zijn hieronder samengevat:

Trektellingen: Er zijn in 1996 88.000 vogels geteld op de trekpost in het Corversbos, verdeeld over 110 soorten. Nieuwe soorten waren kleine jager, kwartel en patrijs. Top 10: 1. spreeuw 2. vink 3. kramsvogel 4. koperwiek 5. keep 6. kolgans 7. veldleeuwerik 8. aalscholver 9. grauwe gans 10. boerenzwaluw.

Kleine jager

Een publicatie over de resultaten van de afgelopen 10 jaar is in voorbereiding. Voorlopig wordt doorgegaan met tellen op de telpost in het Corversbos, alhoewel met geringere frequentie (1 zaterdag per 2 weken, d.w.z. 4-10, 18-10 etc. tot half november). Verder wordt nagedacht over een tellocatie elders in ons werkgebied.

Gooimeerkust inventarisatie: Van de 72 geplande inventarisaties zijn er slechts 60 uitgevoerd. De niet uitgevoerde inventarisaties zijn niet v.t.v. afgezegd. Dit is zeer betreuenswaardig, en onacceptabel gedrag, waardoor de organisatoren in verlegenheid gebracht kunnen worden, t.o.v. derden. De resultaten waren duidelijk verschillend van de vorige inventarisatie in 1991. Dit jaar zijn duidelijk minder rietzangers en futen waargenomen, maar meer sprinkhaanrietzangers en snorren. Bovendien zijn dit jaar territoria van een grote karekiet, van een buidelmee en van een roodborsttapuit waargenomen. Een rapport is in voorbereiding. Marc van Houten vraagt om as-

sistentie bij het uitwerken van de resultaten.

Plannen voor 1998: Er zijn nog geen vastomlijnde plannen voor een broedvogelinventarisatie in 1998. Voorgesteld wordt om een gebied te kiezen dat al lang niet meer geïnterenseerd is (de z.n. witte gebieden), bijvoorbeeld: bos bij Oud Valkeveen, gebied ten westen van de Vecht, Lapersheide, Spanderswoud. M.b.v. het archief zal gekeken worden welke andere gebieden lang niet geïnterenseerd zijn. Ideeën zijn van harte welkom.

Volgende vergadering: De volgende vergadering zal worden gehouden 13 januari 1998 om 20.00 uur in Eemeroord. Iedereen die geïnterenseerd is in vogelonderzoek is van harte welkom. In deze vergadering zullen de plannen voor de broedvogel inventarisatie in 1998 worden besproken.

HUGO WEENEN

Wie timmert mee aan nestkasten?

Op zaterdag 14 februari 1998 zal weer de jaarlijkse timmerochtend worden gehouden. Doel is om zoveel mogelijk nestkasten in elkaar te timmeren. Iedereen die een bijdrage wil leveren is van harte welkom. Neem eigen gereedschap mee naar de werkplaats van bouwbedrijf Mokveld, G. van Amstelstraat in Hilversum (op industrieterrein bij de Gamma). Tot dan!

ANCO DRIESSEN

Vogeltrekreis naar Falsterbö in najaar 1998

Op veler verzoek gaan we, na de succesvolle reizen in 1990 en 1994, opnieuw een vogeltrekreis naar Falsterbö in Zweden organiseren.

De opzet is gelijk aan die van de vorige reizen: een zelfverzorgingreis in de derde week van september. De vertrekdatum is gepland op 11 september en de terugreis wordt op zaterdag 19 september aanvaard. Aankomst op een latere of vertrek op een vroegere datum is mogelijk. Het is de bedoeling dat we gaan kamperen. Op het kampeerterrein kunnen echter ook 5-persoonshuisjes (stuga's) worden gehuurd. Eventuele andere ge-

wenste verblijfsmogelijkheden zijn via de plaatselijke VVV in Zweden op te vragen.

De kosten bedragen "all-in", afhankelijk van kamperen of een huisje huren, maximaal f 350,00 - f 400,00 per persoon. De leiding berust bij onze leden Bep Dwars-Van Achterbergh, Nico Dwars, Dick Jonkers en Adri Vermeule.

Om op tijd huisjes te kunnen huren en een voorbereidingsavond te organiseren, is opgave voor 1 februari 1998 noodzakelijk. Een informatieblad met meer gegevens is bij Dick Jonkers (035 5260456) te verkrijgen.

Wintervoeding Gooi en Vecht is weer paraat

Ook in de komende winterperiode zijn de vrijwilligers van de stichting Wintervoeding Gooi en Vechtland weer in het grootste deel van ons werkgebied paraat om te kunnen optreden zodra dit nodig is.

In zachte winters leidt de stichting een 'slapend' bestaan, maar de afgelopen winter was daarvan geen sprake. Bijna drie maanden lang was er ijs op de sloten en hadden de watervogels het dus zwaar te verduren. Omdat binnen de bebouwde kom voldoende werd gestrooid door burgers, reden de vrijwilligers van de stichting vooral door het uitgestrekte landelijke gebied tussen Vecht en Eem. Vaak met hulp van plaatselijke politie en brandweer konden vele verzwakte vogels ter revalidatie worden ondergebracht in de vogelasiels in Laren en Naarden. In totaal werd

zesduizend kilo voer verstrekt in de vorm van gemengd graan, brood, groente, fruit, vetbollen en eendagskuikens.

Met hulp van velen (ook leden van onze vogelwerkgroep) en met financiële steun van donateurs, kon de stichting Wintervoeding Gooi en Vechtland het afgelopen jaar weer positief afsluiten. Mocht u de stichting het komende jaar ook willen steunen, dan is een gift op bankrekening 34.37.61.491 (Rabobank, Bussum), t.n.v. Stichting Wintervoeding, Naarden, van harte welkom.

En als Koning Winter opnieuw keihard toeslaat, dan kan de stichting opnieuw rekenen op hulp van vrijwilligers van onze vogelwerkgroep.

PIETER SCHUT

Kalender van Het Vogeljaar is weer klaar

De veertiendaagse Vogelkalender 1998 van de stichting Het Vogeljaar is weer klaar. Opnieuw is veel zorg besteed aan de kalender met vijftintig kleurenplaten van vogels. Dit concept is al jarenlang een succes: een overzichtelijke kalender, mooie platen van de beste Nederlandse vogelfotografen en recente informatie over deze vogels.

De opnamen voor de kalender 1998 zijn gemaakt door Henk Bokhorst, Frans van Boxtel, Walter Delafaille, Harry Fiolet, Jan van Holten, Dick Hoogenboom, Jaap Hoogenboom, Erwin van Laar, Lorenzo Maginzali, Hans Menop, Flip de Nooyer, Wim Smeets, Jaap Stolk en Henk Tromp. De teksten bij de foto's zijn geschreven door Rob Kole, Henk Lichtenbeld en Jaap Taapken.

Te zien zijn in 1998 werkelijk schitterende kleurenplaten van o.a. zeearend, groene specht, notenkraker, grauwe gans, pijlstaart, waterral, alk, kokmeeuw, kempiaan, roodmus, sporenkievit, geoorde fuut en woudaapje. U kunt de uitgave van de Vogelkalender 1997 bestellen bij onze leden Paul Keuning in HuiZEN (035-5268281), Loes Hartog in Ankeveen (035-6561905) of Jaap Taapken in Baarn (035-5420303).

De kalender is op ledenavonden ook verkrijgbaar in onze eigen Vogelwerkgroepwinkel.

Bestellen kan ook. Maak dan 15 gulden over op postrekening 4325 ten name van de penningmeester van het Kalenderfonds, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel. U ontvangt dan de kalender tijdig franco thuis. Een leuke kadootip voor de feestdagen.

Het is nog aan de vroege kant, maar toch: de winter komt er weer aan. Mogelijk hebben de vogels ook dit seizoen onze hulp weer nodig. Frank van de Woord, beheerder van het Vogelasiel Het Gooi in Naarden, heeft enige nuttige tips op een rijtje gezet.

Frank F. van de Woord

Tips voor winterhulp aan vogels

- * Alle etensresten, zoals gekookte aardappels en vleesresten, kunnen bijvoorbeeld in een mandarijnnetje aan een tak worden gehangen.
- Voor zaadeters geldt:
 - duiven : gemengd graan, tortelzaad en zelfs pinda's op de grond of op een voerplank.
 - kleine zangvogels: onkruidzaad strooien, of volièrzeaad - en vetbollen en pindanetjes ophangen.
- Voor insectenetende vogels: universeelvoer en meelwormen in een voerbak aanbieden.
- Watervogels leven in deze tijd in groepen, om met gezamenlijke lichaamswarmte en beweging een wak open te houden, wat noodzaak is om te overleven.
- Het bijvoeren van watervogels kan met brood, andijvie, sla, gemengd graan, rijst en etensresten, etc.
- Reigers kunnen worden bijgevoerd met eendagskuikens en vis (liefst voorn) en dode muizen (zonder gif).

WAT IS ERG ONVERSTANDIG OM TE DOEN...

- Lauw water aanbieden in de hoop dat dat minder snel bevriest, omdat vogels zich dan gaan wassen en onderkoeld raken en bevroeringsverschijnselen krijgen. Koud water om te drinken mag wel.
- In de buurt van wakken schaatsen of de hond uitlaten

Blauwe reiger

- jaagt vogels bij hun laatste overlevingskans weg.
- In het Naardermeergebied of andere natuurgebieden schaatsen zorgt jaarlijks voor vele slachtoffers onder zeer schuwe vogels zoals de roerdomp en houtsnip.

Toch heeft schaatsen ook voor positieve dingen gezorgd, zoals het ontdekken van vastgevroren vogels in gebieden waar de wakken zijn verdwenen.

VOGELS MET PROBLEMEN:

Zodra vogels zichtbare problemen hebben kunnen ze s'morgens tussen 10.00 en 13.00 in het vogelasiel aan de Burg. Visserlaan 1 in Naarden en vanaf 13.00 bij de thuisopvang op Kolonel Michaëlstraat 28 in Naarden worden gebracht.

Ook is het mogelijk de vogels bij de beheerder Frank F. van de Woord Turfpoortstraat 55 in Naarden af te leveren.

Het vogelasiel in Naarden

Foto: Pieter Schut

PROGRAMMA

Zaterdag 10 januari: Ochtend-wandelexcursie in het Spanderswoud en evt. de 's-Gravelandse landgoederen, o.l.v. Marijn Prins en Joke van Velsen. Vertrek om 8.30 uur vanaf de parkeerplaats van de Hocras, Franse Kampweg 38 in Bussum.

Dinsdag 13 januari: Avifaunavergadering op Eemeroord, Zandheuvelweg 4, Baarn, in paviljoen 't Gein. Aanvang 20.00 uur.

Donderdag 22 januari: Lezing door de heer B. Ebbinge met als onderwerp: "Broedstrategieën van Siberische rotganzen, keuzen tussen meerdere soorten kwaad".

Bart Ebbinge is bioloog. Hij is werkzaam bij het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek als hoofd van de sectie Zee- en kustvogels. Hij heeft de tekst geschreven van het recent verschenen boek "Ganzen, grazers op trek langs de vorstgrens". Er zal een verslag worden gegeven van het onderzoek dat in Siberië plaatsvond. Met name ook de rol van predatoren op de mate van broedsucces.

De lezing wordt gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

Zaterdag 24 januari: Dag-ganzenexcursie naar Zeeland o.l.v. Adri Vermeule, Nico Dwars en Dick Jonkers. Vertrek om 7.30 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum. Brood en drinken meenemen.

Zondag 8 februari: Ochtend-wandelexcursie naar de Stulp en het Pluismeer o.l.v. Guus Proost. Vertrek om 8.00 uur vanaf de parkeerplaats van de Midgetgolfbaan in Lage Vuursche.

Dinsdag 10 februari: De in de vorige Korhaan aangekondigde werk-contactavond in Kasteel Groeneveld gaat niet door.

Zaterdag 21 februari: Ochtendexcursie naar de Zuidpier bij IJmuiden o.l.v. Hans van Oosterhout. Vertrek om 6.30 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum. Telescoop (evt.) en brood en drinken meenemen en denk om warme kleding.

Donderdag 26 februari: Lezing door de heer A.H.V. Eggenhuizen over de dwergstern.

Ton Eggenhuizen is regio-consulent van Vogelbescherming Nederland voor Noord-Holland en de Flevopolder. In 1996 heeft hij in De Graspieper gepubliceerd over de dwergstern. Samen met de vogelwerkgroep Texel was hij betrokken bij de praktische bescherming van het broedgebied van de dwergstern. De lezing wordt gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

Vrijdag 6 maart: Avond-uilenexcursie rondom Kasteel Groeneveld in Baarn. Vertrek om 21.00 uur vanaf het hek voor kasteel Groeneveld. Excursieleiders zijn Adri Vermeule, Dick Jonkers e.a.

Zaterdag 21 maart: Auto/wandel-excursie naar de Arkemheense polder. Vertrek om 7.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Donderdag 26 maart: Algemene ledenvergadering.

Het programma na de pauze zal worden verzorgd door Simon en Anneke Visser. Zij zullen een klankbeeld (geluid-dia serie) laten zien van Patagonië, de eenzame zuid-Argentijnse provincie, en Vuurland. Patagonië is het land van de condor, maar zuid Argentinië is ook het gebied van de grote zeezoogdieren. De avond wordt gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

Zondag 5 april: Ochtend-wandelexcursie bij het Laarder Wasmeer te Hilversum onder leiding van Bertus v.d. Brink. Vertrek om 7.00 uur vanaf het hek van het wasmeer aan het einde van de Meerweg in Hilversum.

Zaterdag 18 april: Auto/wandelexcursie naar de Flevopolders onder leiding van Rob van Veen e.a. Vertrek om 6.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Donderdag 23 april: Lezing door de heer R. Lensink over vogeltrek. De heer Lensink is bioloog en werkzaam bij een ecologisch adviesbureau. Hij doet al vele jaren onderzoek naar de vogeltrek en heeft via de KNNV het boek '33 KOPERWIEKEN; ZW VIER' gepubliceerd. Hij zal een verslag geven van zijn onderzoek naar de zichtbare vogeltrek in de regio Arnhem. Naar aanleiding van de bevindingen zal ingegaan worden op de huidige kennis en inzichten van het mechanisme van vogeltrek.

De lezing wordt gehouden in de Bethlehemkerk, Loosdrechtseweg 263 te Hilversum. Aanvang 20.00 uur.

Zondag 2 mei: Ochtend-wandelexcursie Oppad en Kromme Rade onder leiding van Adri Vermeule. Vertrek per auto om 6.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Gezocht: Eempoldertellers

Voor de Eempoldertellingen kunnen we weer een aantal nieuwe tellers gebruiken. Deze tellingen, één keer per veertien dagen plaatsvinden in de drie telgebieden, zijn uitermate geschikt

voor leden om de vogelkennis te vergroten. Dus ook beginnende vogelaars zijn van harte welkom. Interesse, bel dan naar Rob van Veen, tel. (035) 6563642 en u komt op het nieuwe telrooster

van begin 1998. Tevens komt u dan in het bezit van een informatiemap over de tellingen in de Eempolders.

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Linda Willemstein

Genoemde artikelen zijn slechts een selectie en vormen niet de complete inhoudsopgave.

Argus, Kwartaaltijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, jrg 22 no 3, september 1997: Kraaien en jacht - Lepelaars en vossen.

Boomblad, IBN-DLO, jrg 9 no 4, september 1997.

Idem, jrg 9 no 5, oktober 1997: Weidevogelbescherming: de kunst om de kuikenfase te overleven.

De DompHoorn, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jrg 31 no 3, september 1997: IJsvogels - De trek.

Dutch Birding, Dutch Birding Association, jrg 19 no 4, 1997: Izabeltapuit op Maasvlakte oktober-november 1996 - Mongoolse Pieper op Maasvlakte in oktober 1996 - Grote Geelpootruiters bij Grijskerke en in Braakman in 1995 - Dwergarend op Hoge Veluwe in juli 1995.

Ficedula, Tijdschrift van Twentse VWG, jrg 26 no 3, oktober 1997: Voorjaarstrek bij Enschede.

Fitis, VWG Zuid-Kennemerland, jrg 33 no 2, 1997.

Idem, jrg 33 no 3, 1997.

De Gierzwaluw, VWG Amsterdam, jrg 35 no 3, 1997: Weidevogelbescherming in Waterland.

De Grutter, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, jrg 21 no 4, augustus 1997.
Idem, jrg 21 no 5, 1997: 1997 was een verrassend goed klutenjaar.

IJsselmeerberichten, Vereniging tot het behoud van het IJsselmeer, no 2 1997.
Idem, no 3 1997: Lepelaars in de lage landen.

Knipselkrant, Stichting Kritisch Faunabeheer, jrg 21, september 1997.

De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jrg 40 no 4/5, oktober 1997: Kleuringproject kokmeeuwen: winter 1996/97 - Zeldzame broedvogels en kolonievogels in de provincie Utrecht in 1996.

Meerkoet, Natuur en Milieufederatie Wierhaven, no 1, 1997.

Mens en Natuur, IVN Vereniging voor natuur- en milieueducatie, jrg 48 no 3, herfst 1997.

Natuurbehoud, jrg 28 no 3, augustus 1997.

Natuur en Milieu, Stichting Natuur en Milieu, jrg 21 no 9, september 1997.
Idem, jrg 21 no 10, oktober 1997.
Idem, jrg 21 no 11, november 1997.

NatuurNabij, IVN Eemland, jrg 25 no 4, september/oktober 1997: Weidevogelbescherming 1997.

NME Magazine, Stichting Regionaal Natuur- en Milieu-Educatie centrum voor het Gooi en omstreken.

Noordhollands Landschap, Stichting Het Noordhollands Landschap, jrg 24 no 3, 1997.

Onze Waard, Natuur- en Vogelwacht De Alblasserwaard.

Politie Dier en Milieu, Vereniging Politie dieren en milieubescherming, jrg 72 no 3, september 1997.

De Smlent, Nieuwsbrief Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland.

SOVON Nieuws, jrg 10 no 3, september 1997: Grote aantallen steltlopers in het binnenland - Watervogeltellingen in de Nederlandse Waddenzee in het seizoen 1995/96 - Nederlands atlasproject voor broedvogels 1998-2000 - Nieuw overzicht ganzen- en zwanenpleisterplaatsen.

De Steenloper, Vogelwerkgroep Den Helder, jrg 15 no 80, oktober 1997: Internationale watervogeltelling 1997 - Foulda het vogeleiland - Vogelen op en rond het water.

De Takkeling, Werkgroep Roofvogels Nederland, jrg 5 no 3, 1997: Roofvogeltelling in de Hoeksche Waard in 1997: Kunnen boomvalken nestpredatie voorkomen? - Zon-gedrag van een Wespandief - Veerafwijkingen bij nestjonge haviken veroorzaakt door 'Franse rui'? - Ontbrekende staartpenningen bij Wespandieven.

De Tringlaan, Vogelwerkgroep Schagen e.o., jrg 20 no 4, september 1997: De buizerd.

Vanellus, Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, jrg 50 no 5, 1997: Kolonievogels en zeldzame broedvogels in Friesland in 1996.
Idem, jrg 50 no 4, 1997: Weidevogels, waterpeil en nestbescherming - De buidelmee - Herintroductie zeearend.

Van Nature, Nieuws van Vereniging Natuurmonumenten, jrg 7 no 8, augustus 1997.

Idem, jrg 7 no 9, september 1997.
Idem, jrg 7 no 10, oktober 1997

Veld- en Vitrine, Mededelingen van het Fries Natuurmuseum, no 135, oktober 1997.

Het Vogeljaar, Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming, jrg 45 no 3, 1997: Het broedseizoen 1996 van de purperreiger in Nederland - Zeearenden in de noordelijke delta - Over de toepassing van hulpmiddelen door vogels - Vogels kijken langs de digitale snelweg (3).
Idem, jrg 45 no 4, 1997: Vogels kijken langs de digitale snelweg (4) - Kleurring project kokmeeuwen: winter 1996/97 - Resultaten van de huiswaluw kolonietellingen in 1996 - Het vogeleiland Griend

- Vijftien jaar wintervogels tellen in Nederland in 1980-1994.

Vogels, Tijdschrift over vogels en vogelbescherming, jrg 17 no 5, september/oktober 1997: Zeldzame vogels verloren steeds meer terrein

Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland i.s.m. de Kerkuilen werkgroep Nederland, jrg 10, no 5, september 1997: Roofvogelbescherming nog immer bittere noodzaak - Aannemers en oeverwaluwen.

Vrienden van het Gooi, jrg 1997 no 3.

De Wijde Blik, Tijdschrift voor natuur en milieu in Gooi, Vechtstreek e.o., jrg 14 no 2, augustus 1997.

Wintercatalogus 1997, winkel vogelbescherming Nederland.

MUTATIES LEDENBESTAND

Nieuwe leden:

J. Boot
 Mw. E. Boot-Kuilenburg
 J.P. Brook
 R. Dulkenraad
 J.T. van Gans
 A.J.A. Giepmans
 H.L. Hartemink
 Mw. C.W. Hartemink-v. Drieënhuizen
 E. van Heck
 Mw. H.v. Heusden
 M. Jut
 Mw. M. Leloup
 J. Lodewijkx
 Mw. H.v. Neerijnen
 Mw. K. van Puffelen
 F.S. Reymerink
 Mw. A. Reymerink
 C. Streefland
 A.B. Tertuin
 Mw. A.v. Veen-Ijsseldijk
 R. Zijlstra

Pauwenstraat 1	1211 RX Hilversum	035-6210836
idem	idem	Hsgn
Azaleastraat 16	1214 GG Hilversum	035-6284707
Wikke 15	1273 BS Huizen	035-5255859
Bosb. Toussaintlaan 9	1215 CA Hilversum	035-6242740
Fabritiuslaan 54	1213 CT Hilversum	035-6216147
Hendr. de Keyserlaan 20	1222 NE Hilversum	035-6853998
idem	idem	Hsgn
Delta 19	1273 LB Huizen	035-5260062
Jonkerweg 8	1217 PN Hilversum	
Gr. Florislaan 10	1399 VL Muiderberg	0294-263541
Rietmeent 72	1218 AX Hilversum	035-6922672
Eendrachtspark 66	1402 FN Bussum	035-6980008
Keizer Ottostr. 94	1402 VV Bussum	035-6912709
Mich. de Ruyterweg 491-I	1055 MH Amsterdam	020-6815492
Jagerspad 8	1251 ZV Laren	035-5312679
idem	idem	Hsgn.
F. Duwaerstraat 86	1318 AD Almere	036-5379465
Cervantesstraat 12	3076 WC Rotterdam	010-4194642
C. Evertsenstr. 93	1215 LL Hilversum	035-6248765
Stam 20	1275 CJ Huizen	035-5263542

Adreswijzigingen:

Mw. G. van Daalen	Amersfoortsestr. w.69D6	1403 AP Bussum	035-6947667
Mw. M. Edens	Schaapsdrift 1	3739 NE Holl. Rading	035-5771790
W. Knol	Hollentoren 52	3912 AP Rheden	0317-614601
A. de Later	Erfgooiersstr. 637	1222 AW Hilversum	035-6857023
SVN Holland	p/a Blauwpijstr. 6	1019 KW Amsterdam	020-4188511
J.J. Visser	Nw.'s-Gravelandseweg 53b	1406 NA Bussum	035-6920600
Mw. A. Visser-Stoelman	idem	idem	
VWG Twente	p/a Holthuisenbr. 52	7544 MZ Enschede	

Bedankt:

D. Bakker	Arnhem	Mw. J. Nagel	Amersfoort
F. Hoes	Hilversum	Mw. A. Splint	Blaricum
Mw. W. de Houter	Hilversum	Mw. T. Stoker	Winterswijk
Mw. A. Kammen	Hilversum	M. E. Vuure	Bussum
P. Majoor	Loosdrecht	C. M. Wilmerink	Laren
J. C. v. Musschenbroek	Bussum		

Uitgeschreven na 2 jaar contributieachterstand:

Mw. A. M. Blauw-Blom	Bussum	Mw. P. v. d. Bor	's-Graveland
C. Labeur	Breukelen	Mw. M. Papenburg	Baarn

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (1)				
Samengesteld door Laura Mudde				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Dodaars	1	1997-09-06	IJmeerkust (001)	R.van Dijk
Aalscholver	60	1997-09-03	Over Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Blauwe Reiger	5	1997-08-18	Koggewagen Bijvanck, Blaricum (trek)	D.Jonkers
Purperreiger	2	1997-08-03	Naardermeer, kant H'sumse Meent	A & B v.d.Brink
Purperreiger	1	1997-08-14	Gooimeer, Oud Naarden	D.Jonkers
Purperreiger	1	1997-08-27	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Ooievaar	8	1997-09-05	Noordpolder te Veld	R.A.Kole
Nijlgans	8	1997-09-20	Gooimeer Naarden	D.A.Jonkers
Smient	4	1997-09-28	IJmeerkust, Vijfhoek-Muiden (001)	R.van Dijk
Krooneend	11	1997-09-06	IJmeerkust (001)	R.van Dijk
Witoogeend	3	1997-08-31	Naardermeer	D.Jonkers/M.de Graaf
Kuifeend	1	1997-09-21	Vaartsteeg, Eemnes	G.Bieshaar
Wespendief	1	1997-08-03	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Wespendief	1	1997-08-14	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Wespendief	2	1997-08-24	Koggewagen Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Havik	1	1997-08-02	Koggewagen Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Havik	2	1997-09-14	Naardermeer, Hilversumse Meent	A.C.Driessen
Havik	1	1997-09-20	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Sperwer	1	1997-08-15	Zanderij Crailo, Naarderweg	D.Jonkers
Sperwer	1	1997-08-15	Zanderij GNR, Meentweg, Naarderweg	D.Jonkers
Sperwer	1	1997-08-17	Horstermeer, Nederhorst den Berg	D.Jonkers/M.de Graaf
Sperwer	1	1997-09-20	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Buizerd	1	1997-08-17	Hoekerpolder, Vreeland	D.Jonkers
Buizerd	1	1997-08-17	Horstermeer, Nederhorst den Berg	D.Jonkers
Buizerd	3	1997-09-14	Koggewagen Bijvanck, Blaricum (trek)	D.Jonkers/M.de Graaf
Buizerd	2	1997-09-20	Bosberg Hilversum bij Holl.Rading (trek)	D.Jonkers
Buizerd	1	1997-09-21	Palmkazerne Crailo, Bussum	D.Jonkers
Buizerd	1	1997-09-28	Keverdijkse/Overscheense Polder, Naarden	D.Jonkers/M.de Graaf
Visarend	1	1997-09-14	IJmeerkust, Vijfhoek-Muiden (001)	R.van Dijk
Visarend	1	1997-09-27	Naardermeer (012)	R.van Dijk
Roodpootvalk	1	1997-09-13	Zuiderheide	J.Mekel
Boomvalk	1	1997-08-09	Ankeveense Pad	F.C.Jager
Boomvalk	1	1997-08-23	Koggewagen Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Boomvalk	4	1997-08-31	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Boomvalk	1	1997-09-14	Naardermeer, Hilversumse Meent	A.C.Driessen
Watersnip	4	1997-08-15	De Vecht (tusen Loenen/Vreeland)	E.van Oort
Watersnip	2	1997-09-05	Maatpolder, Eemnes	R.A.Kole
Groenpootruiter	2	1997-08-16	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Oeverloper	1	1997-09-19	IJmeerkust, Vijfhoek-Muiden (001)	R.van Dijk
Dwergmeeuw	5	1997-09-20	Gooimeer Naarden	Jonkers/v.d.Weijer
Kleine Mantelmeeuw	15	1997-08-02	Gooimeer bij Oud Naarden	D.Jonkers
Kleine Mantelmeeuw	2	1997-08-10	Maatpolder, Eemnes	D.Jonkers
Bosuil	1	1997-08-25	Pleintje achter Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Ransuil	2	1997-09-20	Schapendrift, Laren	J.A.Oosterlaken
Gierzwaluw	1	1997-08-09	Koggewagen Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Gierzwaluw	3	1997-08-09	Oud Naarden, Naarden	Vogelringstation
IJsvogel	1	1997-08-03	Naardermeer, Nieuwe Hut	A & B v.d.Brink
Draaihals	1	1997-09-20	Oud Naarden, Naarden	Jonkers/v.d.Weijer
Groene Specht	1	1997-08-02	Woensberg Blaricum (bij Groeve)	D.Jonkers
Groene Specht	1	1997-08-09	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (2)				
Samengesteld door Laura Mudde				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Groene Specht	1	1997-09-11	Vliegheide Huizen	M.de Graaf
Zwarte Specht	1	1997-08-15	Zanderij GNR, Naarderweg	D.Jonkers
Zwarte Specht	1	1997-09-20	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Zwarte Specht	1	1997-09-30	Postiljon Heide, Laren	J.A.Oosterlaken e.a.
Kleine Bonte Specht	1	1997-08-02	Oud Huizerweg, Naardereng, Naarden	D.Jonkers
Boomleeuwerik	6	1997-09-15	Zuiderheide	J.Mekel/M.Bold ?
Boerenzwaluw	15	1997-08-31	Over Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Graspieper	4	1997-09-14	4e Kwadrant, Huizen	G.Bieshaar
Witte Kwikstaart	30	1997-09-03	Naardereng (akker) Huizen	C.Holzenspies
Witte Kwikstaart	6	1997-09-05	Maatpolder, Wiggertsweg, Eemnes	R.A.Kole
Waterspreeuw	1	1997-08-21	Vecht nabij Loenen (gezien vanaf 1 mtr.)	B.van Bladeren
Zwarte Roodstaart	2	1997-08-07	Zuiveringsinstallatie, Huizen	C.Holzenspies
Zwarte Roodstaart	2	1997-08-07	Haven Huizen	C.Holzenspies
Zwarte Roodstaart	1	1997-08-30	1e Havenarm, Ind.gebied Hilversum	M.D.Prins
Gekraagde Roodstaart	1	1997-09-21	Tuin Zevenenderdrift	G.Bieshaar
Paapje	2	1997-08-27	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Paapje	1	1997-09-20	Hilversumse Bovenmeent	F.C.Jager
Tapuit	1	1997-08-27	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Tapuit	3	1997-09-21	Westerheide, Laren	D.Jonkers/M.de Graaf
Tapuit	1	1997-09-25	Hilversumse Bovenmeent	F.C.Jager
Tapuit	2	1997-09-28	Stichtse Brug, Blaricum	J.A.Oosterlaken
Kramsvogel	1	1997-08-10	Telpost Corversbos, Hilversum	M.D.Prins
Kramsvogel	2	1997-09-19	Noordpolder (015A)	R.van Dijk
Grote Lijster	1	1997-09-28	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Sprinkhaanzanger	1	1997-08-03	Naardermeer, Nieuwe Hut	A & B v.d.Brink
Spotvogel	1	1997-09-06	Kruitfabriek Muiden (015)	R.van Dijk
Tuinfluiter	1	1997-08-24	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Tijftjaf	1	1997-09-30	Tuin Weversweg, Laren	J.A.Oosterlaken
Bonte Vliegenvanger	1	1997-09-21	Tuin Bilderdijklaan, Hilversum	M.D.Prins
Bardmannetje	11	1997-09-19	IJmeerkust, Vijfhoek-Muiden (001)	R.van Dijk
Zwarte Mees	6	1997-09-21	Tuin Bilderdijklaan, Hilversum	M.D.Prins
Boomkruiper	1	1997-08-16	Naarderstraat Huizen	C.Holzenspies
Buidelmees	1	1997-09-20	Gooimeer Oud Naarden, Naarden	Vogelringstation
Wielewaal	1	1997-08-03	Telpost Corversbos, Hilversum	M.D.Prins
Roek	6	1997-08-20	Woonwijk Hoefijzer, Loenen	E.van Oort
Roek	8	1997-09-21	Vecht Muiden/Spoorbrug Weesp (030)	R.van Dijk
Raaf	2	1997-09-13	Zuiderheide	J.Mekel/M.Bold ?
Putter	6	1997-08-04	4e Kwadrant, Huizen	G.Bieshaar
Putter	3	1997-08-17	Koggewagen Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Kneu	7	1997-09-14	4e Kwadrant, Huizen	G.Bieshaar
Kruisbek	34	1997-08-07	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Kruisbek	3	1997-08-16	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Kruisbek	7	1997-08-17	Nieuw Bussummerheide	D.Jonkers
Kruisbek	1	1997-08-24	Meentweg Nieuw Valkeveen	D.Jonkers
Kruisbek	7	1997-09-20	Bosberg Hilversum bij Holl.Rading	D.Jonkers
Kruisbek	4	1997-09-21	Tuin Bilderdijklaan, Hilversum	M.D.Prins
Grote Kruisbek	3	1997-09-14	Zuiderheide	D.Jonkers/M.de Graaf
Goudvink (Europese v.)	1	1997-08-23	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers
Goudvink (Europese v.)	2	1997-09-28	Dammerkade Ankeveen	D.Jonkers/M.de Graaf
Appelvink	4	1997-09-29	Bilderdijklaan, Hilversum	M.D.Prins

KORHAAN

IK ZEI NOG :
DIE VUURPIJLEN
NIET BINNEN
AFSTEKEN !!

IK WOU DE
MERELTJES
IN DE TUIN
NIET WAKKER
SCHRIKKEN,
DA'S ALLES!

FAKKEL
FAKKEL

OPZIJ!

GOEIE
BAK
KOR!

HAHA
HA!

OUD EN
NIEUW
BEGINT
AL GOED!

Ronald Sinoo

GELUKKIG
NIEUWJAAR!
GLOEDVOLLE
VOGELWENSEN
VOOR 1998
NAMENS REDACTIE
EN BESTUUR !!

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Postadres VWG: VWG Het Gooi e.o., Postbus 1028, 1200BA Hilversum
Postrekening 2529179 t.n.v. Penningmeester VWG Het Gooi e.o.

Het Vogelwerkgroep Bestuur:

Voorzitter:	: R.A.Kole	Torenvalk 22	3752 SK Bunschoten	033-2982303
Sekretaris	: B.den Hoed	Verlengde Fortlaan 15	1412 CW Naarden	035-6970423
Penningmeester	: L.Mudde	Slauerhoffstraat 6	1382 RR Weesp	0294-411683
SG Algemene Zaken	: L.J.Dwars-Van Achterbergh	Postbus 1493	1200 BL Hilversum	035-6850627
SG Avifauna	: G.M.L.Proost	Oostergo 15	1274 JS Huizen	035-5251661
SG Natuurbescherming	: D.A.Jonkers	Koggewagen 3	1261 KA Blaricum	035-5260456
SG Vogelcursus	: P.van der Poel	Siriusstraat 25	1223 AC Hilversum	035-6831592
SG Excursies	: J.J.M.van Velsen	Dotterbloemlaan 39	3742 ED Baam	035-6838604
SG Communicatie	: P.Schut	Rietneent 98	1218 AZ Hilversum	035-6936811

Nuttige Adressen:

Aanmelding Vogelcursus	: A. van Klaveren	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
Eempoldertellingen	: R. van Veen	Hoflaan 17	1241 VP Kortenhoef	035-6563642
Jubileumcommissie/Lezingen	: S.L. Visser	Nieuwe 's-Gravelandseweg 53b	1406 NA Bussum	035-6920600
Promotie en Verkoop	: P. Keuning	Stam 26	1275 CJ Huizen	035-5268281
Roofvogelstudiegroep	: C. Sjobbema	Nieuwstraat 8	3743 BL Baam	035-5420215
Vogelasiel Het Gooi	: F.F. van de Woord	Burg. J. Visserlaan 1	1411 BR Naarden	035-6945658
Vogelringstation Het Gooi	: B. van Poelgeest	Binnenhof 517	1412 LA Naarden	035-6940996
Weidevogelbescherming Eempolders	: M. van Houten	Dovenetelhof 26	3742 EH Baam	035-5415603
Weidevogelbescherming Vechtstreek	: A.M. van der Poel	Bühmannlaan 54	1381 GM Weesp	0294-431308
Wintervoeding Gooi en Vechtland	: J.F. Kuijer	Krekelmeent 21	1218 EA Hilversum	035-6934871

Waarnemingskaartjes kunnen bij alle bestuursleden worden ingeleverd. Na overleg kunnen eveneens bij alle bestuursleden nieuwe kaartjes worden verkregen.

Voor ongelukken en/of problemen, welke ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep, is de vereniging op geen enkele wijze verantwoordelijk te stellen.

Contributie: Voor leden f. 20,- (minimaal), huisgenootleden f. 7,50 (minimaal).
Bij voorkeur betalen aan het begin van het kalenderjaar met de van ons ontvangen acceptgirokaart.

Schenken:

Wilt u de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken eenmalig of vaker steunen met een gift, dan zijn deze giften aftrekbaar van de inkomstenbelasting, vanaf minimaal 1% (en tenminste 120 gulden), tot maximaal 10 % van uw onzuivere inkomen.
Daarnaast kunt u in uw testament een zogenaamd legaat laten opnemen ten gunste van de vogelwerkgroep. Het is gewenst dit dan met uw notaris te bespreken.

Opzegging van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 november van elk kalenderjaar.

In verband met de afsluiting der boeken door de penningmeester dienen declaraties voor gemaakte kosten vóór 1 december bij de coördinator van de betreffende subgroep te worden ingediend.

"De Korhaan"
Uitgave Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
Postbus 1028, 1200 BA Hilversum

port betaald
Hilversum